

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Π.Μ.Σ.: ΑΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΓΕΝΙΚΟ ΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ: 2018-2019

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

του Κωνσταντίνου Χρήστου Καρκούλη

Α.Μ.: 7340010118008

ΤΟ ΕΥΕΡΓΕΤΗΜΑ ΤΗΣ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ

Επιβλέποντες:

α) Γεώργιος Γεωργιάδης

β) Ιωάννα Κονδύλη

γ) Γεώργιος Λέκκας

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2019

Copyright © [Όνοματεπώνυμο, χρονολογία δημοσίευσης]

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Πίνακας Περιεχομένων

ΜΕΡΟΣ Α

ΕΙΣΑΓΩΓΗ 5

1. ΑΠΛΟΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΣ ΚΑΙ ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΣ ΕΞ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ

- 1.1. Ο απλός κληρονόμος (ΑΚ 1901) 7
- 1.2. Ο κληρονόμος εξ απογραφής (Έννοια και σκοπός) 11

2. ΠΩΣ ΓΙΝΕΤΑΙ Η ΑΠΟΔΟΧΗ ΜΕ ΤΟ ΕΥΕΡΓΕΤΗΜΑ ΤΗΣ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ

- 2.1. Προϋποθέσεις αποδοχής με το ευεργέτημα της απογραφής 13
- 2.2. Νομική φύση της δήλωσης αποδοχής με το ευεργέτημα της απογραφής 14
- 2.3. Τα πρόσωπα που δικαιούνται να προβούν σε δήλωση αποδοχής της κληρονομίας 15
- 2.4. Περιπτώσεις αποδοχής με το ευεργέτημα της απογραφής από το νόμο 17
  - 2.4.1. Οι ανήλικοι 17
  - 2.4.2. Τα πρόσωπα που τελούν σε καθεστώς δικαστικής συμπαράστασης 18
  - 2.4.3 Το Δημόσιο και λοιπά Ν.Π.Δ.Δ. 19
    - 2.4.3.1. Το Δημόσιο 19
    - 2.4.3.2 Λοιπά Ν.Π.Δ.Δ. 20
- 2.5. Η διαδικασία της απογραφής 21
  - 2.5.1. Δικαστική απογραφή..... 21
  - 2.5.2 Προθεσμία απογραφής 24
  - 2.5.3 Προθεσμία απογραφής προσώπων ανίκανων ή με περιορισμένη ικανότητα για δικαιοπραξία 25
- 2.6. Μεταγραφή της αποδοχής με το ευεργέτημα της απογραφής 27

3. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΠΟΔΟΧΗΣ ΜΕ ΤΟ ΕΥΕΡΓΕΤΗΜΑ ΤΗΣ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ

- 3.1. Περιορισμός της ευθύνης του εξ απογραφής κληρονόμου 28
- 3.2. Χωρισμός των περιουσιών 31
- 3.3. Ο κληρονόμος ως τρίτος 33
- 3.4. Άρση σύγχυσης περιουσιών 34
- 3.5 Εγγραφή υποθήκης σε κληρονομία με ευεργέτημα της απογραφής 35

4. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΥ ΜΕ ΑΠΟΓΡΑΦΗ

4.1. Η διοίκηση της κληρονομιάς	37
4.1.1. Πράξεις διοίκησης	37
4.1.2. Ικανοποίηση των δανειστών της κληρονομιάς	40
4.1.3. Η ευθύνη του κληρονόμου για τη διοίκηση της κληρονομιάς	41
4.2. Η υποχρέωση για λογοδοσία	42
4.3. Εκποίηση ακινήτων και τίτλων μετά από άδεια του δικαστηρίου	43
4.4. Αγωγές του κληρονόμου κατά της κληρονομιάς	44
4.5. Παραχώρηση της κληρονομιάς	45

5. ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ

5.1. Έκπτωση από το ευεργέτημα της απογραφής	47
5.1.1. Μη σύνταξη ή εκπρόθεσμη απογραφή	47
5.1.2. Δόλια σύνταξη ανακριβούς απογραφής	48
5.1.3. Δόλος ως προς τη διαχείριση της κληρονομιάς	49
5.1.4. Εκποίηση χωρίς την άδεια του δικαστηρίου	50
5.1.5. Περίπτωση ανίκανων ή περιορισμένα ικανών για δικαιοπραξία	50
5.1.6. Το Δημόσιο και λοιπά Ν.Π.Δ.Δ.	52
5.2. Ο θάνατος του εξ απογραφής κληρονόμου	52
5.3. Παραίτηση από το ευεργέτημα της απογραφής	53
5.4. Άλλες περιπτώσεις	54
5.5. Συνέπειες από την απώλεια του ευεργετήματος της απογραφής	55

ΜΕΡΟΣ Β

ΠΙΝΑΚΕΣ	57
----------------------	----

ΜΕΡΟΣ Γ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	61
---------------------------	----

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΜΕΡΟΣ Α

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που απασχόλησε τον Έλληνα νομοθέτη κατά τη σύνταξη του Αστικού Κώδικα ήταν και το ζήτημα της ευθύνης του κληρονόμου για τις υποχρεώσεις της κληρονομιάς. Χαρακτηριστικά ο Μπαλής αναφέρει¹ «ότι το ζήτημα της σχέσεως κληρονόμου προς τους κληρονομικούς πιστωτάς είναι, από νομοθετικής απόψεως σκοπούμενο, εν των δυσχερεστέρων προβλημάτων του Αστικού Κώδικος».

Με το θάνατο ενός ανθρώπου, δημιουργείται ζήτημα σχετικά με τη τύχη των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που είχε ο ζούσε. Προκείμενου να μη δημιουργηθεί οποιοδήποτε πρόβλημα κυρίως στις συναλλαγές αλλά και στην κοινωνική ζωή εν γένει, το κληρονομικό δίκαιο, ρυθμίζει τις συνέπειες που επιφέρει ο θάνατος στα δικαιώματα και στις υποχρεώσεις του ανθρώπου. Στο δωδέκατο κεφάλαιο του κληρονομικού δικαίου, που τιτλοφορείται «κληρονόμος με απογραφή» άρθρα 1901-1912, ρυθμίζεται αυτός ο ιδιόρρυθμος θεσμός.

Με την παρούσα διπλωματική εργασία, θα γίνει μια προσπάθεια να αναλυθεί όσο το δυνατόν πληρέστερα ο θεσμός της αποδοχής της κληρονομιάς με το ευεργέτημα της απογραφής και τα ζητήματα που ανακύπτουν κατά την εφαρμογή και ερμηνεία των διατάξεων που τη ρυθμίζουν.

Η παρούσα διπλωματική εργασία χωρίζεται σε τρία μέρη. Το πρώτο μέρος αφορά τον θεσμό της αποδοχής της κληρονομιάς με το ευεργέτημα της απογραφής. Για να γίνει όμως κατανοητός ο θεσμός αυτός, προηγείται η ανάλυση της έννοιας του απλού κληρονόμου και η έκταση της ευθύνης του. Στη συνέχεια γίνεται εκτενής αναφορά στην έννοια του κληρονόμου με απογραφή καθώς και τον σκοπό που εξυπηρετείται με αυτόν τον θεσμό. Ακολουθεί η περιγραφή του τρόπου με τον οποίο γίνεται η αποδοχή της κληρονομιάς με το ευεργέτημα της απογραφής και των συνεπειών που επέρχονται τόσο στην κληρονομιαία περιουσία όσο και στον εξ απογραφής κληρονόμο καθώς επίσης και στα δικαιώματα και στις υποχρεώσεις που δημιουργούνται για τον κληρονόμο με απογραφή. Το πρώτο μέρος ολοκληρώνεται με το τέλος του ευεργετήματος της απογραφής, τους τρόπους έκπτωσης και την παραίτηση από το ευεργέτημα καθώς και αναζήτηση τυχόν άλλων τρόπων λήξης του ευεργετήματος.

---

¹ Βλ. Αιτιολογική έκθεση Εισήγηση στο Σχέδιο Αστικού Κώδικα, Κληρονομικό Δίκαιο, σ. 128-129

Το δεύτερο μέρος, περιλαμβάνει την έρευνα που έχω διενεργήσει στα πλαίσια της παρούσας διπλωματικής εργασίας και αποτυπώνεται σε τέσσερις διαφορετικούς πίνακες.

Στους πίνακες με αριθμούς (1) και (2) παρουσιάζονται σε αριθμούς το σύνολο των αποποιήσεων κληρονομιών και δηλώσεων αποδοχής με το ευεργέτημα της απογραφής, που έχουν κατατεθεί στα Ειρηνοδικεία Αθηνών και Πειραιώς, αντίστοιχα, από το έτος 2013 έως και σήμερα.

Στον πίνακα με αριθμό (3) παρουσιάζεται σε αριθμούς το σύνολο των αποποιήσεων κληρονομιών που έχουν κατατεθεί στα Ειρηνοδικεία της χώρας έως και το έτος 2017, σύμφωνα με ρεπορτάζ της εφημερίδας «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ».

Στον πίνακα με αριθμό (4) παρουσιάζεται σε αριθμούς το σύνολο των αποποιήσεων κληρονομιών που έχουν κατατεθεί στο Ειρηνοδικείο Καλαμάτας έως και το έτος 2018, σύμφωνα με ρεπορτάζ της ηλεκτρονικής εφημερίδας eleftheriaonline.gr.

Τέλος, στο τρίτο μέρος, με το οποίο ολοκληρώνεται η παρούσα διπλωματική εργασία, γίνεται με μια κριτική αποτίμηση όσων προηγήθηκαν.

1. ΑΠΛΟΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΣ ΚΑΙ ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΣ ΕΞ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ

1.1. Ο απλός κληρονόμος (ΑΚ 1901)

Η αποδοχή της κληρονομίας με το ευεργέτημα της απογραφής είναι ο θεσμός του κληρονομικού δικαίου με βάση τον οποίο περιορίζεται η ευθύνη του κληρονόμου για τις υποχρεώσεις της κληρονομίας, έως το ενεργητικό της². Ωστόσο, προτού γίνει εκτενής αναφορά στην έννοια του κληρονόμου εξ απογραφής, τη διαδικασία και τα αποτελέσματα που συνεπάγεται, αναγκαία κρίνεται μια σύντομη αναφορά στην έννοια του απλού κληρονόμου και την έκταση της ευθύνης του.

Με την επαγωγή της κληρονομίας, κατά την ΑΚ 1710, ως αποτέλεσμα της φύσης της κληρονομικής διαδοχής, ως καθολική διαδοχή, ο κληρονόμος υπεισέρχεται αυτοδικαίως στο σύνολο των κληρονομητών εννόμων σχέσεων του θανόντος. Δικαιολογητικός λόγος της νομοθετικής αυτής επιλογής είναι η ασφάλεια των συναλλαγών, ώστε οι δανειστές να γνωρίζουν, ότι ακόμα και μετά το θάνατο του οφειλέτη τους, οι απαιτήσεις τους θα μπορούν να ικανοποιηθούν³, διασφαλίζοντας έτσι την ομαλή συνέχιση της οικονομικής ζωής.

Με το θάνατο, λοιπόν, του κληρονομούμενου η περιουσία του ως σύνολο (κληρονομία), ενεργητικό και παθητικό, μεταβαίνει αμέσως και αυτοδικαίως στον κληρονόμο, ο οποίος αναλαμβάνει και το σύνολο των υποχρεώσεων του κληρονομούμενου⁴. Η κτήση όμως αυτή, καίτοι γίνεται αμέσως και αυτοδικαίως, είναι προσωρινή και οριστικοποιείται μόνο με τη ρητή, σιωπηρή ή πλασματική αποδοχή της από τον κληρονόμο, καθώς ο νόμος του επιφυλάσσει το δικαίωμα να την αποποιηθεί εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας (ΑΚ 1847).

Από την επαγωγή και μέχρι την οριστική κτήση της κληρονομίας, γίνεται λόγος για «οιονεί» σύγχυση των δύο περιουσιών, δηλαδή για σύγχυση υπό την αίρεση της οριστικής κτήσης της κληρονομίας και στο διάστημα αυτό οι αξιώσεις και υποχρεώσεις που υπάρχουν μεταξύ κληρονόμου και κληρονομίας «αδρανούν»⁵. Η θέση αυτή βρίσκει έρεισμα στον Αστικό Κώδικα αλλά και σε διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Έτσι, σύμφωνα με την ΑΚ 1858 όσο ο κληρονόμος έχει το δικαίωμα να αποποιηθεί την κληρονομία δεν μπορεί αν ασκηθεί δικαστικώς εναντίον του αξίωση

---

² Ψούνη, Κληρονομικό Δίκαιο, σ. 94

³ Σταμπέλου, Η ευθύνη του κληρονόμου με απογραφή, σ. 21

⁴ Ψούνη, ο.π., σ. 94-95

⁵ Παναγιωτόπουλος, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, Εισαγ. 1901-1912 αρ. 1 · Παντελίδου, σε ΑΚ Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, Εισαγ. 1901-1912 αρ. 2.

που στρέφεται κατά της κληρονομιάς⁶. Σύμφωνα με την ΚΠολΔ 265 εδ. 1, αν ο κληρονόμος ενάγεται για απαίτηση της κληρονομιάς, ενώ έχει ακόμα δικαίωμα να την αποποιηθεί, μπορεί να ζητήσει αναβολή της συζήτησης. Επίσης, στα πλαίσια της αναγκαστικής εκτέλεσης που είχε ξεκινήσει κατά του κληρονομούμενου, αυτή δεν μπορεί να συνεχιστεί κατά του κληρονόμου του αν ο τελευταίος δεν έχει αποδεχθεί την κληρονομία ή δεν έχει περάσει η προθεσμία αποποίησης. Παράλληλα, κατά τις ΚΠολΔ 921 και 925⁷ δεν μπορεί να γίνει αναγκαστική εκτέλεση στα αντικείμενα της κληρονομιάς κατά του οφειλέτη που έγινε κληρονόμος πριν αυτός αποδεχθεί την κληρονομία ή πριν παρέλθει η προθεσμία για να την αποποιηθεί.

Όμως από το χρονικό σημείο της οριστικής κτήσης της κληρονομιάς, αυτή ενώνεται με την ατομική περιουσία του κληρονόμου, με την έννοια ότι οι δύο αρχικά ξεχωριστές περιουσίες συγχωνεύονται σε μια ενιαία περιουσία⁸ που ανήκει στον κληρονόμο⁹, και έτσι τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις της κληρονομιάς γίνονται δικαιώματα και υποχρεώσεις του ίδιου του κληρονόμου.

Με την συνένωση των δύο περιουσιών σε μια ενιαία, επέρχεται η κατά την ΑΚ 453 σύγχυση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων της κληρονομιάς προς τα αντίστοιχα δικαιώματα και υποχρεώσεις του κληρονόμου με αποτέλεσμα την απόσβεση των μεταξύ τους ενοχών, στο μέτρο που ο κληρονόμος ήταν οφειλέτης ή δανειστής του κληρονομούμενου¹⁰. Επίσης, λόγω της συγχώνευσης των περιουσιών, επέρχεται η κατά τις ΑΚ 1137, ΑΚ 1168, ΑΚ 1243 αρ. 4 και ΑΚ 1321 απόσβεση και στα περιορισμένα εμπράγματα δικαιώματα (όπως πραγματική δουλεία, επικαρπία, υποθήκη, ενέχυρο) που είχε ο κληρονόμος στα πράγματα του κληρονομούμενου, και το αντίστροφο, στο μέτρο που οι ιδιότητες του κυρίου πράγματος και του δικαιούχου του εμπράγματος δικαιώματος ενώνονται στο ίδιο πρόσωπο¹¹.

Η πιο σημαντική όμως, συνέπεια της συνένωσης των δύο περιουσιών ορίζεται στην ΑΚ 1901 εδ. α. με παράτιτλο «*ευθύνη απλού κληρονόμου*». Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, ο κληρονόμος ευθύνεται και με την ατομική του περιουσία για τις υποχρεώσεις της κληρονομιάς. Η ευθύνη αυτή είναι

---

⁶ Παντελίδου, Η ευθύνη του κληρονόμου για τις υποχρεώσεις της κληρονομιάς (Ευθύνη) , σ. 55 επ.

⁷ Τριανταφυλλίδης, σε Απαλλαγάκη, ΚΠολΔ, Ερμηνεία κατ' άρθρο, άρθρα 904 επ.

⁸ Γεωργιάδης, Κληρονομικό Δίκαιο, § 43, αρ. 3, ο οποίος αναφέρεται σε σύμμιξη των στοιχείων της κληρονομιάς και τα ατομικά στοιχεία του κληρονόμου.

⁹ Παναγιωτόπουλος, Εισαγ. 1901-1912 αρ. 1 .

¹⁰ Παναγιωτόπουλος, Εισαγ. 1901-1912 αρ. 2 και 3 · Ψούνη, ο.π., σ. 94 .

¹¹ Σπυριδάκης, Η απόσβεση εμπράγματων δικαιωμάτων με συγχώνευση, ΝοΒ 2004, σ. 3

προσωπική και απεριόριστη¹², δηλαδή ο κληρονόμος ευθύνεται για την ικανοποίηση των κληρονομικών δανειστών με το σύνολο της ατομικής του περιουσίας, ακόμα και αν το παθητικό της κληρονομιάς δεν υπερβαίνει το ενεργητικό της. Αυτό σημαίνει ότι οι δανειστές της κληρονομιάς μπορούν να στραφούν κατά του κληρονόμου για να ικανοποιήσουν οποιαδήποτε απαίτηση είχαν κατά του κληρονομούμενου και από τα στοιχεία της ατομικής του περιουσίας. Αλλά ισχύει και το αντίθετο, δηλαδή οι ατομικοί δανειστές του κληρονόμου για την ικανοποίηση των απαιτήσεών τους μπορούν να στραφούν και κατά των στοιχείων της κληρονομιάς. Η ενιαία πλέον περιουσία (κληρονομία και ατομική) καθίσταται υπέγγυα για τις υποχρεώσεις της κληρονομιάς αλλά και για τις ατομικές υποχρεώσεις του κληρονόμου¹³. Ο κληρονόμος, με βάση την αρχή της πρόληψης, υποχρεούται να ικανοποιεί από το σύνολο της ενιαίας περιουσίας εξίσου όλους τους δανειστές είτε αυτοί είναι εκ της κληρονομιάς είτε ατομικοί του δανειστές, και δεν μπορεί να ζητήσει από τους κληρονομικούς δανειστές να στραφούν πρώτα κατά της κληρονομιάς. Επίσης, ο κληρονόμος ευθύνεται για τις υποχρεώσεις της κληρονομιάς, ακόμα και αν τις αγνοεί ή ακόμα κι αν οι δανειστές παρέλειψαν να τις γνωστοποιήσουν εγκαίρως, χωρίς να έχει εξ αυτού του λόγου το δικαίωμα να προτείνει την ένσταση καταχρηστικής άσκησης του δικαιώματος, κατά την ΑΚ 281¹⁴.

Ως υποχρεώσεις της κληρονομιάς¹⁵ νοούνται τόσο οι υποχρεώσεις που υπήρχαν στο πρόσωπο του κληρονομούμενου, οι οποίες λόγω της καθολικής διαδοχής μεταβιβάστηκαν στον κληρονόμο, όσο και οι υποχρεώσεις που για πρώτη φορά δημιουργήθηκαν από την επαγωγή, μετά δηλαδή το θάνατο του κληρονομούμενου. Άρα οι υποχρεώσεις της κληρονομιάς διακρίνονται σε δυο μεγάλες κατηγορίες: α) τα χρέη της κληρονομιάς και β) τα βάρη της κληρονομιάς.

Στα χρέη της κληρονομιάς περιλαμβάνονται οι απαιτήσεις τρίτων κατά του κληρονομούμενου, από κληρονομητές έννομες σχέσεις, που είχαν γεννηθεί στο πρόσωπό του όσο ζούσε, και προέρχονται είτε από δικαιοπραξία είτε από τον νόμο. Ενδεικτικά ως χρέη αναφέρονται τα εξής : υποχρέωση αποζημίωσης από αδικοπραξία, ακόμη και αν η ζημία επήλθε μετά το θάνατο του κληρονομούμενου, οι οφειλές θανόντος ασφαλισμένου προς το ΤΣΜΕΔΕ από οποιαδήποτε άλλη αιτία εκτός

---

¹² Βουζίκας, Κληρονομικό Δίκαιο, σ. 1047 επ. · Παντελίδου, Εισαγ. 1901-1912 αρ. 9 · ΑΠ 1389/2004, ΝΟΜΟΣ, ΠΠρΑθ 458/2014, ΝΟΜΟΣ

¹³ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 4 · Παντελίδου, Εισαγ. 1901-1912 αρ. 10 · Παναγιωτόπουλος, Εισαγ. 1901-1912 αρ. 2

¹⁴ Βλ. ΑΠ 146/1977, ΝοΒ 1977, σ. 1152 · αντίθ. Παντελίδου, Ευθύνη, σ. 86, κατά την οποία δεν θα πρέπει να αποκλείεται εξ αρχής το δικαίωμα για άσκηση ένστασης καταχρηστικότητας. Αντίθετα, θα πρέπει να αναγνωρίζεται σχετική δυνατότητα όταν η μη γνωστοποίηση έγινε με τέτοιες περιστάσεις που να συνιστά καταχρηστική συμπεριφορά των δανειστών, όταν π.χ. η άσκηση της αξίωσης από τον δανειστή έγινε προφανώς αντίθετα με την καλή πίστη και με σκοπό τη βλάβη του κληρονόμου.

¹⁵ Παναγιωτόπουλος, Εισαγ. 1901-1912 αρ. 10 επ. · Παντελίδου, Ευθύνη, σ. 58 επ.

ασφαλιστικών εισφορών, όπως από εγγυητικές επιστολές¹⁶, οι ληξιπρόθεσμες οφειλές του κληρονομούμενου προς το Δημόσιο¹⁷, η εγγύηση του κληρονομούμενου σε δάνειο που καταγγέλθηκε μετά το θάνατό του¹⁸, η υποχρέωση του κληρονομούμενου να προβεί σε ορισμένη δήλωση βούλησης βάσει προσυμφώνου¹⁹, η υποχρέωση αποζημίωσης από πτώση κτηρίου του οποίου νομέας ήταν ο κληρονομούμενος, υποχρεώσεις από παροχή εργασίας στην επιχείρηση του κληρονομούμενου²⁰.

Απ' την άλλη, στα βάρη της κληρονομίας περιλαμβάνονται οι υποχρεώσεις που δεν προϋπήρχαν στο πρόσωπο του κληρονομούμενου, όπως τα έξοδα της κηδείας του, η δαπάνη κατασκευής τάφου, η υποχρέωση διατροφής της μητέρας του κυοφορούμενου. Επίσης, στην ίδια κατηγορία ανήκουν και τα έξοδα που προκύπτουν από την τακτική διοίκηση της κληρονομίας, αρκεί να μην υπερβαίνουν τα όρια της τακτικής διαχείρισης²¹, όπως για παράδειγμα τα τέλη για τη δημοσίευση της διαθήκης, τα έξοδα για τον διορισμό εκκαθαριστή κληρονομίας, οι αμοιβή του κηδεμόνα σχολάζουσας κληρονομίας, τα έξοδα για την απογραφή της κληρονομίας. Οι κληροδοσίες²² και οι τρόποι, ανήκουν στα βάρη της κληρονομίας γιατί δεν υπήρχαν ως υποχρεώσεις στο πρόσωπο του κληρονομούμενου, πριν τον θάνατο του²³, και εκπληρώνονται, κατά την ΑΚ 1901 εδ. β, μετά τις λοιπές υποχρεώσεις²⁴.

Ο φόρος κληρονομίας, που επιβάλλεται στην κληρονομική μερίδα του κληρονόμου, δεν αποτελεί βάρος της κληρονομίας αλλά ατομική οφειλή του οριστικού κληρονόμου²⁵. Σύμφωνα με το άρθ. 2 παρ. 3 Ν. 2961/2001 (Κώδικας Φορολογίας Κληρονομιών) η δυνατότητα και η προθεσμία αποδοχής της κληρονομίας με το ευεργέτημα της απογραφής δεν επηρεάζει την υποχρέωσή του κληρονόμου

---

¹⁶ ΣτΕ 2276/2013, ΝΟΜΟΣ

¹⁷ ΔΠρΤριτ 232/2013, ΝΟΜΟΣ, ενδεικτική αναφορά οφειλών προς Δημόσιο, οι προερχόμενες από ΦΠΑ, πρόστιμα ΚΒΣ φόρο εισοδήματος.

¹⁸ ΑΠ 1781/2002, ΧρΙΔ 2003, 229, σύμφωνα με την οποία, η ευθύνη του εγγυητή ως προς το κατάλοιπο αυτού, μεταβιβάζεται στους κληρονόμους του εγγυητή οι οποίοι ευθύνονται με το ποσοστό της κληρονομικής μερίδας τους.

¹⁹ ΕφΑθ 6640/1990, ΕλλΔνη 1991, σ. 1047, σύμφωνα με την οποία, μετά το θάνατο του υπόχρεου, οι υποχρεώσεις από το προσύμφωνο μεταβιβάζονται στους κληρονόμους του.

²⁰ ΑΠ 1089/1993, ΕλλΔνη 1994, σ. 1590, σύμφωνα με την οποία υποχρεώσεις που προκύπτουν από καταγγελία σύμβασης εργασίας περιλαμβάνονται στην κληρονομία.

²¹ Παναγιωτόπουλος, Εισαγ. 1901-1912 αρ. 14 επ.

²² Σχετικά με την άμεση κληροδοσία (ΑΚ 1996) οι Γεωργιάδης, ο.π., § 42, αρ. 14 σημ. 26 και Φίλιος, Κληρονομικό Δίκαιο, § 73, δεν την θεωρούν βάρος γιατί αποκτάται αμέσως και αυτοδικαίως από τον κληροδόχο · αντιθ. Η Παντελίδου, Ευθύνη, σ. 61 επ. και 100 · η ίδια, 1901 αρ. 29 επ., κατά την οποία και η άμεση κληροδοσία θεωρείται βάρος της κληρονομίας και μάλιστα ο κληροδόχος τελεί υπό τη σιωπηρή διαλυτική αίρεση ανεπάρκειας της κληρονομίας.

²³ Ψούνη, ο.π., σ. 96.

²⁴ Παντελίδου, 1901, αρ. 27, σύμφωνα με την οποία λόγω του δικαιώματος προτίμησης και πρόληψης, η προτεραιότητα των δανειστών της κληρονομίας έναντι των κληροδόχων θα κριθεί μόνο στο στάδιο της αναγκαστικής εκτέλεσης.

²⁵ Παναγιωτόπουλος, Εισαγ. 1901-1912 αρ. 15 · Παντελίδου, Ευθύνη, σ. 72.

να καταβάλει το φόρο και το δικαίωμα της φορολογικής διοίκησης να επιβάλει τον αναλογούντα φόρο²⁶.

Εφόσον υπάρχουν περισσότεροι κληρονόμοι καθένας, ευθύνεται για τις υποχρεώσεις της κληρονομίας ανάλογα με την κληρονομική του μερίδα, σύμφωνα με την ΑΚ 1885²⁷.

Από τα ανωτέρω, λοιπόν, προκύπτει ότι η σύγχυση της κληρονομίας με την ατομική περιουσία του κληρονόμου, καθιστά την ενιαία πλέον περιουσία υπέγγυα τόσο απέναντι στους ατομικούς δανειστές όσο και στους δανειστές της κληρονομίας, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται αντικρουόμενα συμφέροντα μεταξύ των δανειστών και μεταξύ του κληρονόμου και των δανειστών²⁸. Ο κληρονόμος, σε περίπτωση περιουσίας με χρέη, δεν επιθυμεί να ευθύνεται και με την προσωπική του περιουσία για τα ξένα χρέη και έχει συμφέρον να περιορίσει την ευθύνη του. Οι κληρονομικοί δανειστές, απ' την άλλη, σε περίπτωση που η κληρονομία είναι κατάχρηθ θα επιδιώξουν να ικανοποιηθούν και από την ατομική περιουσία του κληρονόμου ενώ αντιθέτως αν η ατομική περιουσία του κληρονόμου είναι κατάχρηθ έχουν συμφέρον να μην ικανοποιηθούν οι ατομικοί δανειστές του κληρονόμου από την κληρονομία. Οι ατομικοί δανειστές του κληρονόμου τέλος, αν η κληρονομία είναι κατάχρηθ έχουν συμφέρον να μην ικανοποιηθούν οι δανειστές της κληρονομίας από την ατομική περιουσία του κληρονόμου ενώ αν η τελευταία είναι κατάχρηθ θα επιδιώξουν να ικανοποιηθούν από την κληρονομία.

Την πιο πάνω σύγκρουση συμφερόντων προσπαθεί να επιλύσει ο νομοθέτης με τον θεσμό της αποδοχή της κληρονομίας με το ευεργέτημα της απογραφής.

1.2. Ο κληρονόμος εξ απογραφής (Έννοια και σκοπός)

Η σύγχυση της κληρονομίας με την προσωπική περιουσία του κληρονόμου, ως αποτέλεσμα της καθολικής διαδοχής, πολλές φορές είναι υπερβολικά αυστηρή για τον κληρονόμο, ο οποίος ξαφνικά βρίσκεται να ευθύνεται για ξένα χρέη.

Στην περίπτωση αυτή ο κληρονόμος έχει τις εξής τρεις δυνατότητες : να αποδεχθεί την κληρονομία, αναλαμβάνοντας σε αυτή την περίπτωση τον κίνδυνο να ευθύνεται και με την ατομική του

---

²⁶ Παντελίδου, 1901 αρ. 16 υποσ. 27, ΔΕφΠατρ 188/1981, ΔΦορΝ 35, σ. 923, που δέχτηκε πως ο κληρονόμος δεν έχει υποχρέωση υποβολής δήλωσης φόρου εισοδήματος, αν το παθητικό υπερβαίνει το ενεργητικό.

²⁷ Ψούνη, ο.π. σ. 96

²⁸ Παναγιωτόπουλος, Εισαγ. 1901-1912 αρ. 7 επ.

περιουσία για ξένα χρέη ή να αποποιηθεί την κληρονομία, χάνοντας έτσι την δυνατότητα να έχει κάποιο όφελος από την κληρονομία σε περίπτωση που το ενεργητικό επαρκεί για να καλύψει το παθητικό της κληρονομιάς ή να αποδεχθεί την κληρονομία με το ευεργέτημα της απογραφής. Στην τελευταία περίπτωση, η ευθύνη του κληρονόμου για τα χρέη της κληρονομιάς περιορίζεται στο ενεργητικό της κληρονομιάς. Πρόκειται για μια ενδιάμεση κατάσταση μεταξύ αποδοχής και αποποίησης²⁹.

Με την αποδοχή της κληρονομιάς με το ευεργέτημα της απογραφής, ο κληρονόμος αποφύγει τη σύγκυση της ατομικής του περιουσίας με την κληρονομία, η οποία παραμένει ξεχωριστή περιουσιακή ομάδα με ειδικό προορισμό, την ικανοποίηση των κληρονομικών δανειστών. Με τον θεσμό, λοιπόν, αυτό, πρωτίστως προστατεύεται ο κληρονόμος, καθώς ο νόμος παρέχει σε αυτόν το σχετικό δικαίωμα να δηλώσει αποδοχή της κληρονομιάς με το ευεργέτημα της απογραφής, ιδίως όταν η κληρονομία είναι κατάχρηη ή όταν δεν γνωρίζει εκ των προτέρων την κατάσταση της κληρονομιάς. Δευτερευόντως, όμως, προστατεύονται εμμέσως οι κληρονομικοί δανειστές³⁰, διότι με τον θεσμό αυτό, δεν επέρχεται σύγκυση των περιουσιών, οπότε η κληρονομία παραμένει υπέγγυα μόνο σε αυτούς. Από την άλλη μεριά, εμμέσως προστατεύονται και οι ατομικοί δανειστές του κληρονόμου, καθώς λόγω του χωρισμού των περιουσιών, η ατομική περιουσία του κληρονόμου παραμένει υπέγγυα για τις δικές τους μόνο απαιτήσεις³¹.

Ο κληρονόμος που προβαίνει σε δήλωση αποδοχής της κληρονομιάς με το ευεργέτημα της απογραφής καλείται «εξ απογραφής κληρονόμος» ή κληρονόμος με απογραφή ή επ' ωφελεία απογραφής, για να διακρίνεται από τον απλό κληρονόμο³².

Ο περιορισμός της ευθύνης του κληρονόμου, με τον θεσμό της αποδοχής με το ευεργέτημα της απογραφής, συνοδεύεται όμως από κάποιες διατυπώσεις και υποχρεώσεις που αποσκοπούν στην διατήρηση της κληρονομιάς για την εξόφληση των υποχρεώσεών της³³.

---

²⁹ Παντελίδου, Εισαγ. 1901-1912 αρ. 18.

³⁰ Κατά τις ΑΚ 1913 επ, με πρωτοβουλία των κληρονομικών δανειστών της κληρονομιάς, ενεργοποιείται ένας άλλος θεσμός, η δικαστική εκκαθάριση της κληρονομιάς.

³¹ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 4επ. · Παναγιωτόπουλος, Εισαγ. 1901-1912 αρ. 11 επ.

³² Γεωργιάδης, ΚληρΔ, σ. 758

³³ Γεωργιάδης, ΚληρΔ, παρ. 43 αρ. 2

2. ΠΩΣ ΓΙΝΕΤΑΙ Η ΑΠΟΔΟΧΗ ΜΕ ΤΟ ΕΥΕΡΓΕΤΗΜΑ ΤΗΣ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ

2.1. Προϋποθέσεις αποδοχής με το ευεργέτημα της απογραφής

Σύμφωνα με την ΑΚ 1902 παρ. 1, όσο ο κληρονόμος έχει δικαίωμα να αποποιηθεί την κληρονομία, μπορεί να δηλώσει ότι την αποδέχεται με το ευεργέτημα της απογραφής. Η δήλωση γίνεται στο γραμματεία του δικαστηρίου της κληρονομίας.

Από τη διάταξη του παραπάνω άρθρου, προκύπτει, πρώτον, πως για την έγκυρη αποδοχή με το ευεργέτημα της απογραφής θα πρέπει ο κληρονόμος να μην έχει αποδεχτεί με οποιονδήποτε τρόπο (ρητή, σιωπηρή ή πλασματική) ή να μην έχει αποποιηθεί την κληρονομία. Γιατί σύμφωνα με τη διάταξη της ΑΚ 1857, η αποδοχή ή η αποποίηση της κληρονομίας είναι αμετάκλητη. Συνεπώς ο κληρονόμος δεν μπορεί μετά τη ρητή ή σιωπηρή αποδοχή της κληρονομίας, ακόμα και αν δεν έχει παρέλθει η προθεσμία αποποίησης, να την αποδεχθεί ξανά, αυτή τη φορά με το ευεργέτημα της απογραφής. Σύμφωνα δε με τη διάταξη της ΑΚ 1849 εδ. β', από τη σύνταξη απογραφής και μόνο δεν συνάγεται δήλωση αποδοχής της κληρονομίας, οπότε ο κληρονόμος μπορεί στη συνέχεια να την αποδεχθεί με το ευεργέτημα της απογραφής. Τέλος, είναι αυτονόητο πως αν ο κληρονόμος έχει αποποιηθεί την κληρονομία, δεν μπορεί στη συνέχεια να την αποδεχθεί με το ευεργέτημα της απογραφής.

Δεύτερον, δεν θα πρέπει να έχει παρέλθει η προθεσμία αποποίησης της κληρονομίας, γιατί με την άπρακτη πάροδο της προθεσμίας αποποίησης τεκμαίρεται η πλασματική αποδοχή της κληρονομίας. Σύμφωνα δε με τη διάταξη της ΑΚ 1847, η προθεσμία μέσα στην οποία ο κληρονόμος μπορεί να αποποιηθεί την κληρονομία είναι τετράμηνη από τότε που έμαθε την απαγωγή και το λόγο της ή ενός έτους αν ο κληρονομούμενος διέμενε στο εξωτερικό ή ο κληρονόμος έμαθε την επαγωγή όταν διέμενε στο εξωτερικό³⁴.

Τρίτον, η αποδοχή με το ευεργέτημα της απογραφής γίνεται με δήλωση στη γραμματεία του δικαστηρίου της κληρονομίας, το οποίο κατά την ΚΠολΔ 812 είναι το Ειρηνοδικείο στην περιφέρεια του οποίου ο κληρονομούμενος είχε κατά τον χρόνο του θανάτου του την κατοικία του ή τη διαμονή

---

³⁴ ΕφΑθ 6188/1995, ΕλλΔνη 1998, σ. 176, σύμφωνα με την οποία, όταν παρέλθει η προθεσμία της αποποίησης, δεν μπορεί να γίνει αποδοχή με το ευεργέτημα της απογραφής, οπότε ο κληρονόμος ευθύνεται και με τη δική του περιουσία για τα χρέη της κληρονομίας

του, και σε κάθε άλλη περίπτωση το Ειρηνοδικείο της πρωτεύουσας του Κράτους και συντάσσεται σχετική έκθεση από τον γραμματέα για την απόδειξη της δήλωσης.

2.2. Νομική φύση της δήλωσης αποδοχής με το ευεργέτημα της απογραφής

Η αποδοχή της κληρονομίας με το ευεργέτημα της απογραφής, επομένως, είναι τυπική δικαιοπραξία, γιατί απαιτείται να περιβληθεί τον τύπο που προβλέπεται στην ΑΚ 1902 εδ. β'. Ο τύπος αυτός είναι συστατικός και συνίσταται στην εξωτερικήυση της δήλωσης βούλησης του κληρονόμου ενώπιον του γραμματέα του δικαστηρίου της κληρονομίας ότι επιθυμεί να αποδεχθεί την κληρονομία με το ευεργέτημα της απογραφής³⁵. Δεν χρειάζεται να χρησιμοποιηθούν πανηγυρικές εκφράσεις από τον κληρονόμο αλλά να προκύπτει με σαφήνεια η επιθυμία του να ευθύνεται περιορισμένα για τις υποχρεώσεις της κληρονομίας έως το ενεργητικό της³⁶. Αν όμως η σχετική δήλωση γίνει ενώπιον αναρμόδιου δικαστηρίου είναι άκυρη³⁷. Άκυρη, επίσης, είναι η δήλωση, αν γίνει ενώπιον λειτουργικά αναρμόδιου οργάνου, όπως ο συμβολαιογράφος³⁸. Από τη νομολογία ωστόσο, γίνεται δεκτό, ότι η δήλωση αποδοχής με το ευεργέτημα της απογραφής μπορεί να γίνει και ενώπιον προξενικής αρχής³⁹.

Ο τύπος αυτός προβλέπεται για λόγους ασφάλειας των συναλλαγών ώστε να εξασφαλιστεί η δημοσιότητα της αποδοχής της κληρονομίας με το ευεργέτημα της απογραφής και για διευκόλυνση των δανειστών της κληρονομίας, οι οποίοι θα πρέπει να γνωρίζουν ότι η ατομική περιουσία του κληρονόμου παραμένει ως ξεχωριστή ομάδα και δεν είναι υπέγγυα σε αυτούς⁴⁰.

Η δήλωση είναι μη απευθυντέα, δηλαδή παράγει τα έννομα αποτελέσματά της χωρίς να απαιτείται να περιέλθει σε κάποιο πρόσωπο⁴¹ και ο γραμματέας απλά συμπράττει για την πιστοποίηση της δήλωσης του κληρονόμου.

---

³⁵ Γεωργιάδης, ο.π., σ. 758 · Ψούνη, ΚληρΔ, σ. 98.

³⁶ Παντελίδου, Ευθύνη, σ. 150-151 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 52.

³⁷ Βουζίκας, ο.π., σ. 1096 · Παναγιωτόπουλος, 1902 αρ. 2 · Παντελίδου, Ευθύνη, σ. 150 · Σταμπέλου, σ. 51 · Χριστάκακου, Ενημερωτικό σημείωμα σε ΜΠρΠειρ 6396/2000, ΝοΒ 2001, σ. 424

³⁸ ΕφΑθ 6188/1995, ΕλλΔνη 1998, 176.

³⁹ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 9, υποσημ. 8, όπου αναφέρει την ΑΠ 125/1962, ΕΕΝ 29, σ. 550 · αντιθ. Βουζίκας ο.π., σ. 1067.

⁴⁰ Παντελίδου, 1902 αρ. 5

⁴¹ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 10, υποσημ. 10, που αναφέρει ότι το γεγονός ότι η δήλωση πρέπει να γίνει ενώπιον του γραμματέα του δικαστηρίου δεν καθιστά τη δικαιοπραξία απευθυντέα, γιατί η σύμπραξη του γραμματέα περιορίζεται στην πιστοποίηση της δήλωσης · αντίθ. Φίλιος, ο.π., § 78 Α 3.

Όπως κάθε αποδοχή, έτσι και η αποδοχή με το ευεργέτημα της απογραφής δεν επιτρέπεται να γίνει πριν από την επαγωγή της κληρονομιάς, υπό αίρεση ή προθεσμία ή να αφορά μέρος της κληρονομιάς, οπότε και είναι άκυρη κατά την ΑΚ 1851⁴².

Κατά την κρατούσα γνώμη⁴³, η δήλωση της αποδοχής με το ευεργέτημα της απογραφής μπορεί να γίνει και με αντιπρόσωπο με γενική πληρεξουσιότητα αν και ορθότερη φαίνεται η άποψη⁴⁴ που δέχεται ότι απαιτείται ειδική πληρεξουσιότητα, ακόμα και με ιδιωτικό έγγραφο, λόγω της σπουδαιότητας των υποχρεώσεων που συνεπάγεται για τον κληρονόμο αυτού του είδους η αποδοχή της κληρονομιάς.

2.3. Τα πρόσωπα που δικαιούνται να προβούν σε δήλωση αποδοχής της κληρονομιάς

Τα πρόσωπα που δικαιούνται να προβούν σε δήλωση αποδοχής της κληρονομιάς με το ευεργέτημα της απογραφής είναι κατ' αρχήν ο κληρονόμος. Σε περίπτωση που υπάρχουν περισσότεροι κληρονόμοι, καθένας μπορεί να αποδεχθεί τη μερίδα του με το ευεργέτημα της απογραφής χωρίς να ωφελούνται οι υπόλοιποι κληρονόμοι που δεν έκαναν αντίστοιχη δήλωση για τις δικές τους μερίδες. Άρα η δήλωση αποδοχής με το ευεργέτημα της απογραφής από έναν κληρονόμο δεν επηρεάζει τη νομική θέση των υπολοίπων⁴⁵ και φυσικά δεν μπορούν να επικαλεστούν την αποδοχή των συγκληρονόμων τους για να αντλήσουν και οι ίδιοι τα σχετικά οφέλη.

Τέτοια δήλωση, σύμφωνα με την ΑΚ 1854, μπορεί να κάνει και ο κληρονόμος του κληρονόμου, εφόσον ο αρχικός κληρονόμος είχε ακόμα δικαίωμα να αποποιηθεί την κληρονομία. Συνεπώς, αν ο αρχικός κληρονόμος αποβιώσει χωρίς να έχει παρέλθει άπρακτη η προθεσμία αποποίησης, τότε οι κληρονόμοι του, μπορούν να ασκήσουν το δικαίωμα για αποδοχή της κληρονομιάς, που είχε επαχθεί στον αρχικό κληρονόμο, με το ευεργέτημα της απογραφής. Προκειμένου όμως, να αποδεχτούν και την κληρονομία του αρχικού κληρονόμου με το ευεργέτημα της απογραφής απαιτείται η σχετική δήλωση του κληρονόμου να γίνει είτε πριν είτε συγχρόνως με τη δήλωση για την αρχική κληρονομία. Γιατί μόνο η δήλωση του κληρονόμου του αρχικού κληρονόμου ότι αποδέχεται την αρχική κληρονομία με το ευεργέτημα της απογραφής να μεν σημαίνει και αποδοχής της κληρονομιάς του αρχικού κληρονόμου αλλά η αποδοχή αυτή είναι απλή αποδοχή χωρίς το ευεργέτημα της

---

⁴² Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 10 · Παντελίδου, Ευθύνη, σ. 150 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 52.

⁴³ Βουζίκας, ο.π., σ. 1068 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 51 · Φίλιος, ο.π., § 78 Α 3.

⁴⁴ Γεωργιάδης, ο.π., σ. 759 αρ. 10 · Παναγιωτόπουλος, 1902 αρ. 3 · Παντελίδου, 1902 αρ. 5 · Ψούνη, ο.π. σ. 99.

⁴⁵ Γεωργιάδης, ΚληρΔ, παρ. 43 αρ. 13, Παναγιωτόπουλος, 1902 αρ. 4.

απογραφής. Άρα λοιπόν ο κληρονόμος πρέπει να προβεί σε σχετική δήλωση και για τη δεύτερη κληρονομία⁴⁶.

Επίσης, ο αγοραστής της κληρονομίας, κατά την ΑΚ 1954, μπορεί να ασκήσει το δικαίωμα⁴⁷ της αποδοχής με το ευεργέτημα της απογραφής εφόσον ο πωλητής είχε το σχετικό δικαίωμα κατά την κατάρτιση της σύμβασης πώλησης και μάλιστα, η σύνταξη της απογραφής από τον πωλητή ή τον αγοραστή ωφελεί και τους δύο.

Τέλος, αποδοχή με το ευεργέτημα της απογραφής, μπορεί να γίνει και σε περίπτωση πτώχευσης του κληρονομούμενου όπως και σε περίπτωση που έχει διαταχθεί η δικαστική εκκαθάριση της κληρονομίας, κατά την ΑΚ 1922, γιατί μόνο κατ' αυτόν τον τρόπο θα διαφυλάξει ο κληρονόμος την ατομική του περιουσία⁴⁸.

Σε περίπτωση προσαύξησης της αρχικής κληρονομικής μερίδας κατά την ΑΚ 1807, υποστηρίζεται⁴⁹, ότι δεν χρειάζεται νέα δήλωση αποδοχής με το ευεργέτημα της απογραφής εάν για την αρχική μερίδα είχε γίνει αποδοχή με το ευεργέτημα της απογραφής γιατί η κατά προσαύξηση μερίδα αποτελεί ιδιαίτερη μερίδα μόνο για τα βάρη που αναφέρονται στις ΑΚ 1808 και 1823 (κληροδοσίες και τρόποι και υποχρέωση συνεισφοράς) και επέρχεται επέκταση της αρχικής αποδοχής με το ευεργέτημα της απογραφής. Για μεγαλύτερη ασφάλεια όμως γίνεται δεκτό πως θα μπορούσε να αποδεχθεί την κατά προσαύξηση μερίδα με νέα αποδοχή με το ευεργέτημα της απογραφής⁵⁰. Ο κληρονόμος όμως έχει υποχρέωση να συντάξει νέα, συμπληρωματική απογραφή, μέσα σε προθεσμία τεσσάρων μηνών από όταν έλαβε γνώση της της προσαύξησης⁵¹. Στην περίπτωση βέβαια που για την αρχική

---

⁴⁶ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 15 · Παντελίδου, 1902 αρ. 9 · Χαρακτηριστικό το παράδειγμα που παραθέτει ο Γεωργιάδης : «Παράδειγμα : ο Κ αφήνει με διαθήκη ολόκληρη την περιουσία του στον Α. Έναν μήνα μετά το θάνατό του Κ και ενώ ο Α δεν έχει ακόμα αποδεχθεί ή αποποιηθεί την κληρονομία, πεθαίνει και ο Α. Οι κληρονόμοι του Α έχουν δικαίωμα να αποδεχθούν με το ευεργέτημα της απογραφής όχι μόνο την κληρονομία του Α αλλά και την κληρονομία του Κ. Αν αποδεχθούν την κληρονομία του Κ με το ευεργέτημα, η αποδοχή αυτή συνεπάγεται αποδοχή και της κληρονομίας του Α αλλά απλή (χωρίς δηλαδή το ευεργέτημα της απογραφής). Για να αποδεχθούν και την κληρονομία του Α με το ευεργέτημα της απογραφής πρέπει να προβούν σε σχετική δήλωση τουλάχιστον συγχρόνως με την αποδοχή της αρχικής κληρονομίας (του Κ).

⁴⁷ Παπαχρίστου, σε ΑΚ Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, 1954 αρ. 7, σύμφωνα με τον οποίο ο αγοραστής δεν ασκεί το δικαίωμα της αποδοχής, το οποίο ανήκει αποκλειστικά στον κληρονόμο, αλλά το δικαίωμα της απογραφής, η άσκηση του οποίου γίνεται με δήλωση του αγοραστή στη γραμματεία του δικαστηρίου.

⁴⁸ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 11 επ. · Παντελίδου, 1902 αρ. 4 επ. · η ίδια, Ευθύνη, σ. 151 · Παναγιωτόπουλος, 1902 αρ. 7 επ. · Σταμπέλου, ο.π., σ. 52.

⁴⁹ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 14 · Παντελίδου, 1902 αρ. 9 · Παναγιωτόπουλος, 1902 αρ. 5 · Σκαλίδης, Η προσαύξεις εις την εξ αδιαθέτου κληρονομική διαδοχή, Αρμ 1972, σ. 155 · Ψούνη, ο.π., σ. 97-98.

⁵⁰ Παντελίδου, 1902, αρ. 9.

⁵¹ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 14.

μερίδα έχει γίνει απλή αποδοχή δεν μπορεί να γίνει αποδοχή με το ευεργέτημα της απογραφής για την κατά προσάυξηση μερίδα⁵².

2.4. Περιπτώσεις αποδοχής με το ευεργέτημα της απογραφής από το νόμο

Κατά την ΑΚ 1902 παρ. 2, « η δήλωση αποδοχής θεωρείται ότι έγινε με το ευεργέτημα της απογραφής αν ο κληρονόμος είναι πρόσωπο για το οποίο η αποδοχή της κληρονομίας γίνεται κατά το νόμο με το ευεργέτημα της απογραφής». Για τις περιπτώσεις αυτές λοιπόν καθιερώνεται από το νόμο ένα πλαίσιο δικαίου, σύμφωνα με το οποίο θεωρείται πως η δήλωση αποδοχής της κληρονομίας έγινε με το ευεργέτημα της απογραφής. Συνεπώς, για τα πρόσωπα αυτά δεν απαιτείται σχετική δήλωση αποδοχής με το ευεργέτημα της απογραφής στη γραμματεία του δικαστηρίου της κληρονομίας. Η ρύθμιση αυτή, που αφορά κυρίως ανηλίκους και πρόσωπα ανάκανα για δικαιοπραξία, έχει σαν σκοπό να αποτραπεί ο κίνδυνος τα πρόσωπα αυτά να ευθύνονται για τις υποχρεώσεις της κληρονομίας στην περίπτωση που ο νόμιμος αντιπρόσωπός τους παρέλειψε να αποδεχθεί με το ευεργέτημα της απογραφής⁵³.

2.4.1. Οι ανήλικοι

Κατά την ΑΚ 1527 εδ. α , «*Η κληρονομία που επάγεται στο ανήλικό τέκνο θεωρείται ότι γίνεται αποδεκτή πάντοτε με το ευεργέτημα της απογραφής, και το τέκνο, με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 1912, δεν εκπίπτει από το ευεργέτημα αυτό.*»

Κατά την ΑΚ 1625, «*Ο επίτροπος, χωρίς τη γνωμοδότηση του εποπτικού συμβουλίου και την άδεια του δικαστηρίου, δεν έχει το Δικαίωμα στο όνομα του ανηλίκου: 1. Να αποποιείται κληρονομία ή να παραιτείται από τη νόμιμη μοίρα κληρονομίας που επάγεται στον ανήλικο, 2. να αποδέχεται κληροδοσία ή δωρεά που συνεπάγεται βάρη, 3. να αποποιείται κληροδοσία που περιέρχεται στον ανήλικο.*

Όσον αφορά την αποδοχή κληρονομίας, η οποία επάγεται στον ανήλικο, έχει ανάλογη εφαρμογή η διάταξη του άρθρου 1527. »

Από τις παραπάνω διατάξεις προκύπτει ότι τόσο ο ανήλικος που τελεί υπό γονική μέριμνα όσο και ο ανήλικος που τελεί υπό επιτροπεία, αποδέχεται την κληρονομία που επάγεται σε αυτόν πάντοτε

---

⁵² Σκαλίδης, ο.π., σ. 155.

⁵³ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 18 επ · Παναγιωτόπουλος, 1902 αρ. 14 επ · Παντελίδου, 1902 αρ. 11 επ. · Ψούνη, ο.π., σ. 99 επ.

με το ευεργέτημα της απογραφής ανεξάρτητα από τον τρόπο που ο νόμιμος εκπρόσωπος (οι γονείς ή ο επίτροπος) έχει επιλέξει για να αποδεχθούν την κληρονομία⁵⁴. Έτσι, ακόμα και αν οι γονείς έχουν αποδεχθεί ρητά την κληρονομία, η αποδοχή θεωρείται ότι έγινε με το ευεργέτημα της απογραφής. Ακόμα και στην περίπτωση της πλασματικής αποδοχής, με την άπρακτη δηλαδή παρέλευση της προθεσμίας αποποίησης, θεωρείται ότι για τους ανηλίκους η αποδοχή έγινε με το ευεργέτημα της απογραφής, όπως και στην περίπτωση της άκυρης αποδοχής κληρονομίας. Επίσης, αν δεν υποβληθεί μέσα στο τετράμηνο αίτηση προς το δικαστήριο για χορήγηση άδειας αποποίησης από τους νόμιμους αντιπροσώπους (αιτούντες γονείς) του ανηλίκου αποσβένεται το σχετικό δικαίωμα και επέρχεται πλασματική αποδοχή της κληρονομίας εκ μέρους του ανηλίκου με το ευεργέτημα της απογραφής⁵⁵.

Άλλωστε, κατά την 1625 ΑΚ, στις περιπτώσεις που απαιτείται άδεια του Δικαστηρίου για πράξεις προς όφελος του ανηλίκου, δεν περιλαμβάνεται και η άδεια προς αποδοχή κληρονομίας, γιατί ισχύει η εκ του νόμου αποδοχή με το ευεργέτημα της απογραφής κατ' άρθ. 1527 ΑΚ⁵⁶.

Στις παραπάνω περιπτώσεις, λοιπόν, θεωρείται ότι η αποδοχή έγινε με το ευεργέτημα της απογραφής χωρίς να τηρηθεί ο τύπος που ορίζεται στην ΑΚ 1902 § 1, δήλωση δηλαδή στον γραμματέα του δικαστηρίου της κληρονομίας.

2.4.2. Τα πρόσωπα που τελούν σε καθεστώς δικαστικής συμπαράστασης

Κατά την ΑΚ 1678 : *«Η υποβολή του συμπαραστατούμενου σε καθεστώς πλήρους στέρησης της δικαιοπρακτικής του ικανότητας πρέπει να ορίζεται στην απόφαση ρητά.*

Αν δεν ορίζεται διαφορετικά στο νόμο ή στη δικαστική απόφαση, ο συμπαραστατούμενος δεν μπορεί να επιχειρεί, αν η δικαστική συμπαράσταση είναι στερητική, αυτοπροσώπως και, αν είναι επικουρική,

---

⁵⁴ ΜΠρΡοδ 75/2012, ΝΟΜΟΣ

⁵⁵ ΕιρΚω 79/2016, ΝΟΜΟΣ, σύμφωνα με την οποία « Αποποίηση κληρονομίας από τους γονείς για λογαριασμό των τέκνων πρέπει να γίνει μέσα σε τέσσερις μήνες από τη δημοσίευση της απόφασης με την οποία χορηγήθηκε η άδεια. Αν όμως η αίτηση για τη χορήγηση της άδειας δεν κατατέθηκε μέσα σε τέσσερις μήνες από την επομένη αποποίησης της μητέρας του ανηλίκου και αν οι γονείς δεν διέλαβαν στην αίτηση ότι δεν γνώριζαν για την επαγωγή και το λόγο αυτής στα τέκνα τους, τότε το δικαίωμα αποσβένεται και επέρχεται για το ανήλικο τέκνο πλασματική αποδοχή με το ευεργέτημα της απογραφής. » · ομοίως, ΕιρΧαν 272/2016, ΝΟΜΟΣ.

⁵⁶ ΕιρΡοδ 112/2017, ΝΟΜΟΣ · ΜΠρΡοδ 75/2012, ΝΟΜΟΣ, σύμφωνα με την οποία «η αίτηση πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη ελλείψει εννόμου συμφέροντος και ως άνευ αντικειμένου αναφορικά με το αίτημα παροχής άδειας από το Δικαστήριο για την αποδοχή της κληρονομίας για λογαριασμό του ανηλίκου, αφού αυτού του είδους η αποδοχή δεν απαιτεί προηγούμενες διατυπώσεις, γίνεται δε αυτοδικαίως με το ευεργέτημα της απογραφής.».

χωρίς τη συναίνεση του δικαστικού συμπαραστάτη, όσες πράξεις δεν μπορεί να επιχειρεί ο επίτροπος του ανηλίκου χωρίς την άδεια του δικαστηρίου, ούτε να διεξάγει τις συναφείς με αυτές δίκες.

Επίσης δεν μπορεί, εφόσον δεν του έχει επιτραπεί ρητά, να επιχειρεί μόνος χαριστικές δικαιοπραξίες, να εισπράττει και να παρέχει εξόφληση.

Η διάταξη του άρθρου 1527 έχει ανάλογη εφαρμογή»

Όπως στους ανηλίκους, έτσι και στα πρόσωπα που βρίσκονται σε στερητική ή επικουρική δικαστική συμπάρσταση, η αποδοχή από τον νόμιμο εκπρόσωπό τους θεωρείται ότι έγινε με το ευεργέτημα της απογραφής χωρίς να απαιτείται να τηρηθεί ο τύπος της ΑΚ 1902 § 1.

2.4.3. Το Δημόσιο και λοιπά Ν.Π.Δ.Δ.

Εκτός από τα παραπάνω φυσικά πρόσωπα, η αποδοχή κληρονομίας με δήλωση ενώπιον του γραμματέα του δικαστηρίου της κληρονομίας είναι περιττή για το Δημόσιο και για ορισμένα ακόμα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου. Συνεπώς για τα πρόσωπα αυτά είναι έγκυρη η πλασματικά αποδοχή, και συγκεκριμένα :

2.4.3.1. Το Δημόσιο

Κατά την ΕισΝΑΚ 118, *«Το δημόσιο θεωρείται πάντα κληρονόμος με το ευεργέτημα της απογραφής, χωρίς να έχει υποχρέωση να κάνει σχετική δήλωση ή να συντάξει απογραφή, και δεν υπόκειται σε έκπτωση από το ευεργέτημα αυτό».*

Επίσης κατά το Ν. 4223/2013 άρθρο 32 παρ. 1 *«Τις περιουσίες υπέρ του Δημοσίου αποδέχεται ή αποποιείται ο Υπουργός Οικονομικών...»* και παρ. 3 *« Το Δημόσιο θεωρείται ότι αποδέχεται πάντα την κληρονομία με το ευεργέτημα της απογραφής, μη περιοριζόμενο σε προθεσμία για σύνταξη απογραφής και μη στερούμενο σε καμιά περίπτωση των πλεονεκτημάτων του εξ απογραφής κληρονόμου».*

Το Δημόσιο λοιπόν θεωρείται πάντοτε κληρονόμος με το ευεργέτημα της απογραφής. Δεν έχει υποχρέωση να κάνει ενώπιον του γραμματέα του δικαστηρίου της κληρονομίας δήλωση περί αποδοχής της κληρονομίας με το ευεργέτημα της απογραφής, ούτε έχει υποχρέωση να συντάξει εντός της νόμιμης προθεσμίας απογραφή και μάλιστα δεν μπορεί να εκπέσει από το ευεργέτημα της απογραφής. Βέβαια, για να στραφεί κάποιος κατά του Δημοσίου, θα πρέπει να έχει προηγηθεί βεβαίωση από το δικαστήριο της κληρονομίας ότι δεν υπάρχει άλλος κληρονόμος εκτός από το Δημόσιο, κατά

τις ΑΚ 1868 και 1870. Επιπρόσθετα, για το κληρονομικό δικαίωμα του Δημοσίου εφαρμόζεται και ο Ν. 4182/2013 «Κώδικας κοινοφελών περιουσιών, σχολάζουσών κληρονομιών και λοιπές διατάξεις». Με τις νέες ρυθμίσεις που σε ένα μεγάλο βαθμό έχουν τροποποιήσει και καταργήσει τις σχετικές διατάξεις περί σχολάζουσας κληρονομίας του Αστικού Κώδικα, συνδέεται η διαδικασία σχετικά με την αναγνώριση του κληρονομικού δικαιώματος του Δημοσίου με την κηδεμονία της σχολάζουσας κληρονομίας, αφού μεταξύ των καθηκόντων του κηδεμόνα της σχολάζουσας κληρονομίας είναι και η διακρίβωση του κληρονομικού δικαιώματος του Δημοσίου⁵⁷.

2.4.3.2 Λοιπά Ν.Π.Δ.Δ.⁵⁸

Όπως το Δημόσιο, κληρονόμοι εκ του νόμου με το ευεργέτημα της απογραφής χωρίς να απαιτείται δήλωση αποδοχής στο γραμματέα του δικαστηρίου της κληρονομίας :

- τα Εκκλησιαστικά Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, όπως η Εκκλησία της Ελλάδος (Ν. 590/1977), η Αρχιεπισκοπή Αθηνών, οι Μητροπόλεις, Ενορίες, Μονές (Ν. ΓΥΙΔ'/1909, άρθρο 18 παρ. 1 εδ. Β)
- το Πανεπιστήμιο Αθηνών (Ν. 5343/1932, άρθρο. 227 παρ. 2), το Α.Π.Θ. (Ν. 5569/1932 άρθρο 2)
- ιδρύματα που διέπονταν από τον α.ν. 2039/1939⁵⁹ και ήδη υπάγονται στη ρύθμιση του Ν. 4182/2013.

Η εξαιρέση των παραπάνω Νομικών Προσώπων από τη ρύθμιση της ΑΚ 1902 για δήλωση αποδοχής της κληρονομίας με το ευεργέτημα της απογραφής ενώπιον του γραμματέα του δικαστηρίου της κληρονομίας γίνεται προφανώς για την προστασία της περιουσίας τους από τον κίνδυνο της απεριόριστης ευθύνης που θα διέτρεχαν απέναντι στους δανειστές της κληρονομίας σε περίπτωση που τα όργανά τους παρέλειπαν να προβούν στην κατά τα ανωτέρων δήλωση⁶⁰.

---

⁵⁷ Λέκκας, Η σχολάζουσα κληρονομιά : κατά τον αστικό κώδικα και τον κώδικα κοινοφελών περιουσιών και σχολάζουσών κληρονομιών (Ν. 4182/2013), σ. 258 επ. · Ψούνη, ο.π., σ. 385 επ.

⁵⁸ Απαρίθμηση σε: Γεωργιάδης, ο.π., σ. 762-763 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 57-58 · Ψούνη, ο.π., σ. 100-101 · ΔΠρΑθ 2381/1989, ΔΦορΝ 1990, σ. 461.

⁵⁹ Άρθρου 67 του α.ν. 2039/1939 «πάσα αι υπέρ κοινοφελών σκοπών καταλειπόμενα κληρονομίαια θεωρούνται αποδεκτάι γενόμεναι με το ευεργέτημα της απογραφής εφαρμοζομένων αναλόγως των διατάξεως της παρ. 1 του άρθρου 7 του παρόντος νόμου».

⁶⁰ Σταμπέλου, ο.π., σ. 58.

2.5. Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ

2.5.1. Δικαστική απογραφή

Ως απογραφή νοείται⁶¹ η ακριβής και πιστή καταγραφή των στοιχείων της κληρονομιάς που γίνεται από συμβολαιογράφο και διέπεται από τις διατάξεις ΚΠολΔ 838επ.⁶², και αποτελεί προϋπόθεση ώστε ο κληρονόμος να παραμείνει στο ευεργέτημα και όχι απλή πράξη διοίκησης της κληρονομιάς⁶³. Συνεπώς, το ευεργέτημα της απογραφής αποκτάται με τη δήλωση αποδοχής της κληρονομιάς⁶⁴.

Η απογραφή αυτή, που επιβάλλεται ρητά από το νόμο, είναι δικαστική απογραφή, φέρει δε το χαρακτήρα του ρυθμιστικού μέτρου. Διατάσσεται από τον Ειρηνοδίκη της περιφέρειας όπου βρίσκεται η προς απογραφή κληρονομική περιουσία⁶⁵, κατά τις διατάξεις της εκουσίας δικαιοδοσίας, ύστερα από αίτηση όποιου έχει έννομο συμφέρον, χωρίς να απαιτείται η συνδρομή του επικείμενου κινδύνου⁶⁶. Σε περίπτωση κληρονόμου που είναι ανήλικος, την σχετική αίτηση υποβάλλουν από κοινού οι γονείς ως συνασκούντες τη γονική μέριμνα⁶⁷. Ο Ειρηνοδίκης ορίζει τον συμβολαιογράφο που θα διενεργήσει την απογραφή και δύο πραγματογνώμονες που θα προβούν στην εκτίμηση των αντικειμένων που θα απογραφούν. Αν δε κατά τη συζήτηση της υπόθεσης οι διάδικοι είναι παρόντες και υποδείξουν από κοινού συμβολαιογράφο και πραγματογνώμονες ο ειρηνοδίκης ορίζει αυτούς, εκτός αν συντρέχουν σοβαροί λόγοι να μην οριστούν αυτοί.

Ο συμβολαιογράφος, κατά τις ΚΠολΔ 839 και 840, ορίζει την ημέρα και την ώρα που θα πραγματοποιηθεί η απογραφή, και καλεί (εγγράφως ή προφορικά) όλους τους διαδίκους που παρέστησαν στη συζήτηση της αίτησης και τους πραγματογνώμονες, χωρίς να εμποδίζεται να παραστεί και

---

⁶¹ Γεωργιάδης, ο.π., 22 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 85.

⁶² Καρανίκα, Ο συμβολαιογράφος στην εκουσίας δικαιοδοσία, ΕλλΔνη 2018, σ. 1338, η οποία αναφέρει ότι η απογραφή ως αυτοτελές ρυθμιστικό μέτρο δεν ακολουθεί τη σφράγιση ή την αποσφράγιση αλλά διενεργείται στις περιπτώσεις που το επιτάσσουν θετικές διατάξεις του ουσιαστικού δικαίου.

⁶³ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 22 · Φύλιος, ο.π., §79 Α Π.

⁶⁴ Σταμπέλου, ο.π., σ. 84

⁶⁵ ΕιρΑργ 142/2016, σύμφωνα με την οποία παραπέμπει την υπόθεση στο αρμόδιο Ειρηνοδικείο Κέρκυρας γιατί τα κληρονομιαία ακίνητα βρίσκονται στην Κέρκυρα.

⁶⁶ Αρβανιτάκης, σε Ερμηνεία ΚΠολΔ. Κεραμέα/Κονδύλη/Νίκα, άρθρα 838 επ. · Γεωργιάδης, ο.π., παρ. 43 αρ. 23 · Καρανίκα Βέρα, ο.π. · Μπαλογιάννη, σε Απαλλαγή: ΚΠολΔ Ερμηνεία κατ' άρθρο, άρθρα 838 επ. · Σταμπέλου, ο.π., σ. 91 · Χριστακάκου, ενημερωτικό σημείωμα σε ΜΠρΑθ 3843/2002, ΝοΒ 2003, σ. 277 · ΠΠρΑθ 3942/2010, ΝΟΜΟΣ · ΕιρΡοδ 6/2014, ΝΟΜΟΣ · ΕιρΚαλυμν 10/2014, ΝΟΜΟΣ · ΕιρΛαμ 64/2016 ΝΟΜΟΣ · ΕιρΛαρ 326/2018, ΝΟΜΟΣ,

⁶⁷ ΕιρΛαμ 64/2016, ΝΟΜΟΣ.

όποιος άλλος έχει έννομο συμφέρον. Δεν απαιτείται σφράγιση της περιουσίας εκτός κι αν αυτό κρίνεται απαραίτητο κατά τις περιστάσεις για να διατηρηθεί η περιουσία.

Για την απογραφή συντάσσεται έκθεση από τον συμβολαιογράφο με τη σύμπραξη των δύο πραγματογνομώνων. Στην έκθεση γίνεται ακριβής περιγραφή των αντικειμένων της κληρονομιάς και ακριβής εκτίμηση της αξίας τους από τους πραγματογνώμονες κατά το χρόνο που συντάσσεται η απογραφή. Επίσης, καταγράφονται και τα αντικείμενα που ανήκαν στην κληρονομία κατά το χρόνο θανάτου του κληρονομούμενου και δεν υπάρχουν κατά τον χρόνο σύνταξης της έκθεσης απογραφής, καθώς και όλες οι μεταβολές στα κληρονομιαία αντικείμενα⁶⁸. Περαιτέρω γίνεται ακριβής αναφορά όλων των αξιογράφων και των μετρητών, των εμπορικών βιβλίων ή των οικιακών βιβλίων καθώς και όλων των εγγράφων που τυχόν βρέθηκαν, τα οποία μονογράφει ο συμβολαιογράφος. Οποιαδήποτε διαφορά που προκύπτει κατά την απογραφή δικάζεται από τον Ειρηνοδίκη που τη διέταξε, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην ΚΠολΔ 841.

Αν δεν τηρηθούν από το συμβολαιογράφο όλες οι διατυπώσεις των ΚΠολΔ 838 επ., όπως για παράδειγμα παράλειψη όρκου πραγματογνομώνων ή μη ακριβής καταγραφή κληρονομιαίων στοιχείων που δεν οφείλεται όμως σε πρόθεση του κληρονόμου, τότε δεν επέρχεται ακυρότητα της απογραφής ούτε έκπτωση του κληρονόμου από το ευεργέτημα γιατί θα ήταν υπερβολικό για τον κληρονόμο να επέρχεται ένα τέτοιο αποτέλεσμα εξαιτίας της ατελούς απογραφής⁶⁹.

Στην περίπτωση που υπάρχουν κληρονομιαία αντικείμενα σε περισσότερες περιφέρειες, προκύπτει ζήτημα σχετικά με την τοπική αρμοδιότητα του Ειρηνοδίκη. Κατά την ΚΠολΔ 838, αρμόδιος να διατάξει την απογραφή είναι ο Ειρηνοδίκης στην περιφέρεια του οποίου βρίσκονται τα πράγματα και συνεπώς, κατά το γράμμα του νόμου, θα χρειαστεί να διαταχθούν τόσες απογραφές από τους κατά τόπον αρμόδιους Ειρηνοδίκες όσες και οι περιοχές όπου βρίσκονται τα πράγματα που θα απογραφούν. Όμως κατ' αυτόν τον τρόπο η απογραφή γίνεται χρονοβόρα με μεγαλύτερο κόστος για τον κληρονόμο και μάλλον ανέφικτη στο πλαίσιο της τετράμηνης προθεσμίας κατά την ΑΚ 1903. Υποστηρίχθηκε⁷⁰ λοιπόν, ότι είναι δυνατή η διενέργεια ενιαίας απογραφής, εφόσον βέβαια

---

⁶⁸ Βουζίκας, ο.π., σ. 1109.

⁶⁹ Γεωργιάδης, ο.π., §43, αρ. 23, Παντελίδου, Ευθύνη, σ. 167-168 · Παπαδοπούλου Ελένη, Ένωση και χωρισμός κληρονομιάς και ατομικής περιουσίας του κληρονόμου, σ. 62 · όμως ΜΠρΑθ 3791/2007, ΕφΑΔ 2008, σ. 792 κατά την οποία «...Εξάλλου η μη τήρηση των διατυπώσεων των άρθρων 839 επ. ΚΠολΔ συνεπάγεται ακυρότητα της απογραφής μόνο στην περίπτωση που είχε επιφέρει στον προτείνοντα την ακυρότητα βλάβη, που δεν μπορεί να επανορθωθεί παρά μόνο με την κήρυξη της ακυρότητας (άρθρο 159 αρ. 3 ΚΠολΔ)».

⁷⁰ Βουζίκας, ο.π., σ. 1108, σημ. 148 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 92.

συναινούν οι έχοντες έννομο συμφέρον ακόμα δε ότι σε αυτές τις περιπτώσεις ορθότερο θα ήταν να είναι αρμόδιος ο Ειρηνοδίκης του τόπου όπου βρίσκεται το δικαστήριο της κληρονομίας⁷¹. Επειδή όμως ο Ειρηνοδίκης μόνο διατάσσει την απογραφή και ο συμβολαιογράφος τη διενεργεί υποστηρίζεται⁷² ότι εφόσον κατά τη σύνταξη της απογραφής όποιος έχει έννομο συμφέρον ενημερώσει το συμβολαιογράφο πως υπάρχουν και άλλα περιουσιακά αντικείμενα εκτός της συγκεκριμένης περιφέρειας, ή αυτό προκύψει από διαθήκη ή από τίτλους κυριότητας, δύναται αυτός να ζητήσει να τη μεταφορά των κινητών ενώπιων του από την άλλη περιφέρεια και την εκτίμηση των ακινήτων από τους πραγματογνώμονες για να τα συμπεριλάβει στην απογραφή. Σε αυτή την περίπτωση ο κληρονόμος και λόγω του φόβου έκπτωσης από το ευεργέτημα (ΑΚ 1911 αρ. 2) θα αποφύγει να αποκρύψει σκόπιμα περιουσιακά στοιχεία που βρίσκονται αλλού.

Αν η κληρονομία έχει μόνο παθητικό και πάλι αυτό θα καταγραφεί⁷³. Επίσης στην απογραφή θα πρέπει να περιλαμβάνονται και οι τυχόν άμεσες κληροδοσίες διότι με την υλοποίησή τους ενδέχεται η υπόλοιπη περιουσία να μην επαρκεί για την ικανοποίηση των δανειστών⁷⁴. Το εξάαιρετο (ΑΚ 1820 εδ. β, δηλαδή ο οικιακός εξοπλισμός) δεν περιλαμβάνεται στην απογραφή⁷⁵.

Συνεπώς, η απογραφή της κληρονομίας αποσκοπεί στη διαπίστωση της ύπαρξης, της ακριβούς κατάστασης και περιγραφής των κληρονομιαίων πραγμάτων. Η έκθεση μάλιστα που συντάσσεται, αν και δεν είναι απαραίτητο να περιέχει τα στοιχεία του συμβολαιογραφικού εγγράφου ωστόσο παράγει πλήρη απόδειξη ως προς τα περιγραφόμενα αντικείμενα. Με την απογραφή λοιπόν, θα γίνουν γνωστά στους κληρονομικούς δανειστές τόσο τα αντικείμενα (κινητά και ακίνητα) που περιλαμβάνονται στην κληρονομία όσο οι υποχρεώσεις της. Έτσι, αφού έχει προσδιοριστεί και η αξία της (κληρονομίας) από τους πραγματογνώμονες – εκτιμητές, οι δανειστές της κληρονομίας θα γνωρίζουν το ύψος της περιουσίας που είναι υπέγγυα στις απαιτήσεις τους αλλά και το παθητικό της κληρονομίας που θα πρέπει να καλυφθεί από τα συγκεκριμένα αντικείμενα⁷⁶. Η απογραφή, δηλαδή,

---

⁷¹ Βουζίκας, ο.π. · Παντελίδου, Ευθύνη, σ. 165 · η ίδια, 1903 αρ. 5, στην άποψη αυτή, ως ορθότερη, προσχωρεί και το Ειρηνοδικείο Λάρισας με την υπ' αριθμ. 326/2018 απόφαση του (ΝΟΜΟΣ) ένεκα της ενότητας της απογραφικής διαδικασίας και προς οικονομία χρόνου και δαπάνης.

⁷² Παντελίδου, Ευθύνη, σ. 166 · ΕιρΑργ 164/2015.

⁷³ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 22 · Παναγιωτόπουλος, άρθρο 1903 αρ. 1 · Παντελίδου άρθρο 1903 αρ. 6 · η ίδια Ευθύνη, ο.π., σ. 167, Σπυριδάκης, Κληρονομικό Δίκαιο, 156.5 · ΑΠ 246/1993, ΝοΒ 1994, σ. 667 · ΕιρΑθ 704/1993, Αρμ 1993, 915, αντιθ. Φίλιος, ο.π., §79 Β 2, κατά τον οποίο δεν γίνεται απογραφή του παθητικού γιατί κάτι τέτοιο είναι ανέφικτο, μιας και δεν προβλέπεται διαδικασία πρόσκλησης των δανειστών για να αναγγείλουν τις απαιτήσεις τους.

⁷⁴ Παντελίδου, 1903 αρ. 7, αντιθ. Βουζίκας, ο.π., σ. 1110 υποσ. 150.

⁷⁵ ΕφΛαρ 901/2005, ΝΟΜΟΣ

⁷⁶ Σταμπέλου, ο.π. σ. 85 .

η είναι έκθεση του ενεργητικού και του παθητικού της κληρονομιάς κατά το χρόνο σύνταξής της. Αν και δεν απαιτείται να συνταχθεί ισολογισμός⁷⁷, υποστηρίζεται⁷⁸ ότι θα ήταν σκόπιμο να υπάρχει και ισολογισμός γιατί έτσι θα προκύπτει σαφώς η αξία της κληρονομιάς μέχρι το ύψος της οποίας θα ευθύνεται ο εξ απογραφής κληρονόμος για τις υποχρεώσεις της.

Εάν υπάρχουν περισσότεροι κληρονόμοι που έχουν αποδεχθεί με το ευεργέτημα της απογραφής και ένας από αυτούς άρχισε ή έκανε απογραφή, τότε οι υπόλοιποι μπορούν να συνεχίσουν ή να την επικαλεστούν την απογραφή που έκανε ο συγκληρονόμος τους⁷⁹.

Σχετικά με τα έξοδα της απογραφής, και τις γενικότερες δαπάνες, αυτές βαρύνουν την κληρονομία και περιλαμβάνονται στα βάρη της κληρονομιάς.

2.5.2 Προθεσμία απογραφής

Ο κληρονόμος με απογραφή κατά την ΑΚ 1903, οφείλει να ολοκληρώσει την απογραφή μέσα σε τέσσερις μήνες (αποσβεστική προθεσμία⁸⁰) από όταν δήλωσε ότι αποδέχεται την κληρονομία με το ευεργέτημα της απογραφής. Η προθεσμία των τεσσάρων μηνών, αν και ιδιαίτερα σύντομη, αποσκοπεί στο να περιοριστεί ο κίνδυνος να εξαφανιστούν αντικείμενα της κληρονομιάς σε βλάβη των κληρονομικών δανειστών⁸¹. Η διάταξη αυτή έχει τεθεί, λοιπόν, για εξασφάλιση των συμφερόντων των δανειστών και αποτελεί αναγκαστικό δίκαιο, ώστε να μην είναι δυνατό να έχει οριστεί κάτι διαφορετικό με διάταξη τελευταίας βούλησης του διαθέτη

Η προθεσμία αυτή, επομένως, αποτελεί και τον αιώτατο χρόνο μέσα στον οποίο θα πρέπει να έχει ολοκληρωθεί η απογραφή και δεν χωρεί παράταση⁸². Αν και έχει υποστηριχθεί⁸³ η άποψη ότι η προθεσμία αυτή δεν αναστέλλεται εντούτοις ορθότερη⁸⁴ είναι η άποψη ότι η προθεσμία αυτή μπορεί

---

⁷⁷ Παντελίδου, 1906 αρ. 6.

⁷⁸ Σταμπέλου, ο.π., σ. 92 .

⁷⁹ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 26 · Παντελίδου, 1903 αρ. 9 · Σταμπέλου, ο.π, σ. 90 · Ψούνη, ο.π., σ. 110 · αντίθ. Φίλιος, ΚληρΔ, §79, Α Ι, ο οποίος ισχυρίζεται ότι η σύνταξη απογραφής από ένα πρόσωπο ούτε ωφελεί ούτε βλάπτει τους άλλους. Την άποψη αυτή επικρίνει η Ψούνη, ως ιδιαίτερα αυστηρή γιατί δεν εξυπηρετεί κάποια σκοπιμότητα η σύνταξη απογραφής από καθέναν από τους συγκληρονόμους, οι οποίοι μάλιστα οφείλουν να ελέγξουν την απογραφή που επικαλούνται και έχει συνταχθεί από συγκληρονόμους τους λόγω και των αυστηρών συνεπειών σε περίπτωση σύνταξης ανακριβούς απογραφής.

⁸⁰ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 24.

⁸¹ Σταμπέλου, ο.π. σ. 87

⁸² Βαθρακοκοίλης, ΕΡΝΟΜΑΚ, 1903, αρ. 9 · Παντελίδου, Ευθύνη, σ. 168.

⁸³ Παπαδοπούλου, ο.π., σ. 54, υποσημ. 189

⁸⁴ Βαθρακοκοίλης, 1903, αρ. 9 · Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 24 · Παντελίδου, Ευθύνη, σ. 168 · η ίδια, 1903 αρ. 10 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 87.

να ανασταλεί για τους λόγους που αναστέλλεται και η παραγραφή, κατ' αναλογική εφαρμογή της ΑΚ 279, π.χ. για λόγους ανωτέρας βίας, αφού η εφαρμογή της ΑΚ 279 όχι μόνο δεν αντίκειται αλλά εξυπηρετεί και τη φύση της προθεσμίας και το σκοπό της. Τέλος, επειδή η απογραφή δεν είναι διενεργείται από τον κληρονόμο αλλά διατάσσεται από τον Ειρηνοδίκη και διενεργείται από το συμβολαιογράφου, ο όρος «συνάταξε» θα πρέπει να ερμηνευθεί στενά ως προς τον κληρονόμο, με την έννοια ότι υπέβαλε εμπρόθεσμα αίτηση για να διατάξει ο Ειρηνοδίκης της απογραφής⁸⁵.

Σε περίπτωση εκποίησης της κληρονομίας, η δήλωση του αγοραστή ότι ασκεί το δικαίωμα της απογραφής πρέπει να κατατεθεί στη γραμματεία του δικαστηρίου μέσα σε τέσσερις μήνες από την κατάρτιση της σύμβασης πώλησης και αν καταρτίστηκε στο εξωτερικό μέσα σε ένα έτος, κατ' ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων ΑΚ 1847 και 1902 § 1 εδ. α⁸⁶.

Η παραμέληση της σύνταξης εμπρόθεσμης απογραφής αποτελεί παράλειψη πράξης διοίκησης της κληρονομίας, δηλαδή παράλειψη υλικής πράξης, και δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις για τις δικαιοπραξίες και ειδικά οι κανόνες των άρθρων ΑΚ 140 επ⁸⁷.

2.5.3 Προθεσμία απογραφής προσώπων ανίκανων ή με περιορισμένη ικανότητα για δικαιοπραξία

Σύμφωνα με την ΑΚ 1912, «Σε περίπτωση προσώπων ανίκανων ή με περιορισμένη ικανότητα για δικαιοπραξία, για τα οποία η αποδοχή της κληρονομίας γίνεται κατά το νόμο με το ευεργέτημα της απογραφής, έκπτωση από το ευεργέτημα επειδή δεν συντάχθηκε απογραφή επέρχεται αν μέσα σε ένα χρόνο, αφότου τα πρόσωπα έγιναν απεριορίστως ικανά, δεν έκαναν την απογραφή.»

Από την ανωτέρω διάταξη και σε συνδυασμό με την ΑΚ 1903, συνάγεται ότι και για τα πρόσωπα αυτά υπάρχει υποχρέωση ο νόμιμος αντιπρόσωπός τους να προβεί, κατά τη διάρκεια της ανηλικότητας τους ή της ανικανότητάς τους, σε απογραφή κατόπιν άδειας του δικαστηρίου⁸⁸. Αν για οποιοδήποτε λόγο δεν γίνει απογραφή, τότε επιβάλλεται εκ του νόμου στον κληρονόμο το βάρος να

---

⁸⁵ Παντελίδου, Ευθύνη, σ. 188 · ΕιρΛαμ 64/2016, ΝΟΜΟΣ.

⁸⁶ Παπαχρίστου, 1954 αρ. 9.

⁸⁷ ΑΠ 246/1993, ΝοΒ 994, σ. 667.

⁸⁸ Κουμάνης Σταμάτης, Η προθεσμία αποποίησης της κληρονομίας κατ' ΑΚ 1847 των ανίκανων προς δικαιοπραξία προσώπων, Αρμ 2015, σ. 1452 · ΕιρΡοδ 119/2017, ΝΟΜΟΣ, σύμφωνα με την οποία οι γονείς ανήλικου κληρονόμου μπορούν να υποβάλλουν αίτηση στο αρμόδιο Ειρηνοδικείο ώστε να παρασχεθεί άδεια να προβούν σε απογραφή κληρονομιάς περιουσίας για το τέκνο τους, ενώ το έννομο συμφέρον για τη σύνταξή της (απογραφής) το στηρίζουν στην ύπαρξη χρεών του κληρονομούμενου...»

προβεί ο ίδιος σε σύνταξη απογραφής, με διευρυμένη όμως προθεσμία ενός έτους από την ενηλικίωση του ή από τότε που έγινε απεριορίστως ικανό. Σε διαφορετική, δε, περίπτωση, εκπίπτει από το ευεργέτημα. Η ρύθμιση αυτή αποσκοπεί στην προστασία των ως άνω προσώπων, για να μην κινδυνεύουν έτσι να εκπέσουν του ευεργετήματος αν ο νόμιμος αντιπρόσωπός τους δεν προβεί εμπρόθεσμα στη σύνταξη της απογραφής. Αυτή είναι και η θέση που υποστηρίζεται στη θεωρία αλλά και στη νομολογία του Αρείου Πάγου⁸⁹.

Παράλληλα, μέσα στην προθεσμία της ΑΚ 1912, το πρόσωπο που έγινε απεριορίστως ικανό έχει το δικαίωμα να συντάξει απογραφή και μόνο, δεν έχει όμως σε καμία περίπτωση το δικαίωμα να αποποιηθεί την κληρονομία. Το δικαίωμα για αποποίηση της κληρονομίας αν δεν ασκηθεί μέσα στην προθεσμία της ΑΚ 1847 αποσβένεται και για παράδειγμα η αποποίηση που γίνεται από το ίδιο τον ανήλικο δύο ημέρες μετά την ενηλικίωσή του είναι άκυρη⁹⁰.

Εντούτοις, το Συμβουλίου της Επικρατείας, με τις αποφάσεις υπ' αριθμ. ΣτΕ 371/2014 και ΣτΕ 2862/2013, δέχτηκε ότι ο ανήλικος μπορεί να προβεί σε αποποίηση της κληρονομίας σε χρονικό διάστημα ενός έτους μετά την ενηλικίωσή του και μάλιστα στήριξε τη θέση του αυτή στην ΑΚ 1912 που προβλέπει έκπτωση του ανήλικου από το ευεργέτημα της απογραφής, αν δεν συντάξει απογραφή εντός έτους από την ενηλικίωσή του. Χαρακτηριστικά, στην υπ' αριθμ. ΣτΕ 2862/2013 το δικαστήριο δέχθηκε ότι «...Κατά την έννοια της τελευταίας αυτής διατάξεως (σ.σ. ΑΚ 1912), σε συνδυασμό με τις προηγούμενες (σ.σ. ΑΚ 1847, 1850, 1527, 1903, 1903), σε περίπτωση μη συντάξεως απογραφής από τους έχοντες τη γονική μέριμνα ανήλικου κληρονόμου, το σχετικό δικαίωμα περιέρχεται στον ενηλικιούμενο κληρονόμο, ο οποίος οφείλει, με την απειλή εκπτώσεως από το ευεργέτημα, να συντάξει την απογραφή εντός έτους από την ενηλικίωσή του. Εφόσον, επομένως, στην περίπτωση αυτή ο ενηλικιούμενος κληρονόμος δεν εκπίπτει από το ευεργέτημα της απογραφής, δικαιούται, πολλώ μάλλον, εντός της αυτής ετήσιας προθεσμίας, να αποποιηθεί την κληρονομία.»⁹¹.

---

⁸⁹ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 74 · Κουμάνης, ο.π., 1449επ. · Σταμπέλου, ο.π., σ. 89, Ψούνη, ο.π., σ. 117 · Χριστακάκου, ο.π., ΝοΒ 2003 · ΑΠ 750/2011, ΧρΙΔ 2012, 182 · ΑΠ 338/2004, ΝΟΜΟΣ, ΜΠρΑ 3843/2002, ΝοΒ 2003, σ. 277, ΜΠρΡοδ. 75/2012, ΝΟΜΟΣ · ΕιρΡοδ 119/2017, ΝΟΜΟΣ · Γνμδ ΝΣΚ 83/2007 · αντιθ. Παντελίδου, Ευθύνη, σ. 168-169 με επιχείρημα ότι η ΑΚ 1912 αναφέρεται στην έκπτωση των προσώπων αυτών από το ευεργέτημα και δεν καταλύει την υποχρέωσή τους να συντάξουν απογραφή μέσα στην προθεσμία της ΑΚ 1903.

⁹⁰ ΕιρΧαν 272/2016, ΝΟΜΟΣ

⁹¹ Περισσότερα σε Κουμάνης, ο.π. σύμφωνα με τον οποίο μια τέτοια άποψη δεν βρίσκει έρεισμα στο νόμο. ΣτΕ 371/2014, ΝΟΜΟΣ · ΣτΕ 2862/2013, ΝΟΜΟΣ · ΔΕφΑθ 2060/2015 ΝΟΜΟΣ, όμως σε ΔΕφΑθ 2269/2015, «Ο ανήλικος είναι πάντα κληρονόμος με το ευεργέτημα της απογραφής, πλην όμως, το προνόμιο αυτό δεν συνεπάγεται ότι του

2.6. Μεταγραφή της αποδοχής με το ευεργέτημα της απογραφής

Ζήτημα γεννάται σχετικά, με το αν μεταγράφεται η δήλωση αποδοχής με το ευεργέτημα της απογραφής όταν στην κληρονομία περιλαμβάνονται και εμπράγματα δικαιώματα σε ακίνητα.

Κατά την ΑΚ 1846 σε συνδυασμό με την ΑΚ 1198, ο κληρονόμος αποκτά την κυριότητα των ακινήτων της κληρονομίας εφόσον μεταγράψει την αποδοχή της κληρονομίας. Με την αποδοχή με το ευεργέτημα της απογραφής όμως, κατά την ΑΚ 1905 τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις της κληρονομίας αποχωρίζονται από την περιουσία του κληρονόμου και αποτελούν χωριστή ομάδα. Συνεπώς, το πρόβλημα εντοπίζεται στο κατά πόσο η ύπαρξη αυτής της χωριστής ομάδας συμβιβάζεται με την απόκτηση εμπράγματος δικαιώματος του κληρονόμου επί της κληρονομίας. Κατά την πιο ορθή κρατούσα γνώμη⁹², η απόκτηση κυριότητας (ή άλλου εμπράγματος δικαιώματος) επί ακινήτου της κληρονομίας δεν είναι ασυμβίβαστη με τη δημιουργία της χωριστής ομάδας της κληρονομίας, αφενός γιατί με αυτή επιδιώκεται να ικανοποιηθούν οι κληρονομικοί δανειστές και όχι να μην να αποκτήσει ο κληρονόμος κυριότητα (ή άλλο εμπράγματο δικαίωμα) επί των πραγμάτων της κληρονομίας, και αφετέρου η ΑΚ 1193 αναφέρεται σε «κάθε» αποδοχή κληρονομίας, χωρίς να εξαιρεί την από τη μεταγραφή την αποδοχή με το ευεργέτημα της απογραφής. Ο κληρονόμος εξ απογραφής άλλωστε διατηρεί την ιδιότητά του ως κληρονόμος και σε αυτόν παραμένει ότι απομείνει από την κληρονομία μετά την ικανοποίηση των δανειστών⁹³. Κατά την ΑΚ 1195 η μεταγραφτέα αποδοχή κληρονομίας πρέπει να προκύπτει από δημόσιο έγγραφο, οπότε μεταγράφεται η δήλωση αποδοχής με το ευεργέτημα της απογραφής, που αποτελεί δημόσιο έγγραφο, και εφόσον προκύπτει η ταυτότητα των ακινήτων δεν απαιτείται να συνοδεύεται και από έκθεση απογραφής ακινήτων⁹⁴.

αφαιρείται και το κοινό δικαίωμα αποποίησης την κληρονομίας, όταν καταστεί ενήλικος, μέσα στην οριζόμενη στο νόμο τετράμηνη προθεσμία, αρχομένη από την ημερομηνία της ενηλικίωσής του».

⁹² Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 16-17 · Παναγιωτόπουλος, 1902 αρ. 11 · Παντελίδου, 1902 αρ. 10 · Σπυριδάκης, ο.π., 156.5 · Ψούνη, ο.π., σ. 99 · ΕφΑθ 5945/1990, ΕλλΔνη 1192, σ. 355, η οποία δέχθηκε πως η μη μεταγραφή της κληρονομίας δεν επηρεάζει τη δημιουργία χωριστής ομάδας.

⁹³ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 17.

⁹⁴ Παντελίδου, 1902 αρ. 10.

3. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΠΟΔΟΧΗΣ ΜΕ ΤΟ ΕΥΕΡΓΕΤΗΜΑ ΤΗΣ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ

Ο κυριότερες συνέπειες της αποδοχής με το ευεργέτημα της απογραφής προβλέπονται στις ΑΚ 1904 και 1905.

Σύμφωνα με την ΑΚ 1904 : *«Ο κληρονόμος με απογραφή ευθύνεται για τις υποχρεώσεις της κληρονομιάς έως το ενεργητικό της. Καμιά σύγκυση δεν επέρχεται ως προς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του έναντι της κληρονομιάς.»*

Σύμφωνα με την ΑΚ 1905 : *«Αφότου γίνει η δήλωση της αποδοχής της κληρονομιάς με το ευεργέτημα της απογραφής, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις της κληρονομιάς αποχωρίζονται αυτοδικαίως από την περιουσία του κληρονόμου και αποτελούν χωριστή ομάδα.»*

Από τις παραπάνω διατάξεις, που είναι αλληλένδετες και αποτελούν συστηματικά και λειτουργικά ενιαία ρύθμιση⁹⁵, προκύπτει πως με την αποδοχή της κληρονομιάς με το ευεργέτημα της απογραφής, δεν επέρχεται σύγκυση των περιουσιών με αποτέλεσμα την περιορισμένη ευθύνη του κληρονόμου και τη διατήρηση της κληρονομιάς άθικτης για να ικανοποιηθούν οι δανειστές της κληρονομιάς⁹⁶.

3.1. Περιορισμός της ευθύνης του εξ απογραφής κληρονόμου

Το σπουδαιότερο αποτέλεσμα της αποδοχής της κληρονομιάς με το ευεργέτημα της απογραφής αποτυπώνεται στην ΑΚ 1904 εδ. α', και είναι ο περιορισμός της ευθύνης του εξ απογραφής κληρονόμου μέχρι το ενεργητικό της κληρονομιάς. Ο περιορισμός αυτός είναι τόσο ποσοτικός όσο και κατ' αντικείμενο. Ποσοτικός γιατί η ευθύνη του εξ απογραφής κληρονόμου περιορίζεται στο ενεργητικό της κληρονομιάς και κατ' αντικείμενο γιατί η ευθύνη περιορίζεται αποκλειστικά και μόνο στα αντικείμενα της κληρονομιάς.

Βέβαια, η γραμματική διατύπωση του νόμου αφήνει περιθώρια και για ερμηνεία σύμφωνα με την οποία η ευθύνη του εξ απογραφής κληρονόμου είναι ποσοτική και ότι δηλαδή ευθύνεται μέχρι την αξία του ενεργητικού της κληρονομιάς και με την ατομική του περιουσία, ώστε οι κληρονομικοί δανειστές να μπορούσαν να στραφούν είτε κατά της κληρονομιάς είτε κατά της ατομικής περιουσίας του κληρονόμου μέχρι το ύψος του ενεργητικού της κληρονομιάς. Αυτό όμως δεν συμβαίνει γιατί

⁹⁵ Παναγιωτόπουλος, 1094-1905, αρ. 1.

⁹⁶ Παναγιωτόπουλος, 1904-1905 αρ. 1 · Παντελίδου, 1904-1905, αρ. 1 · η ίδια, Ευθύνη, σ. 155.

η ΑΚ 1904 ερμηνεύεται σε συνάρτηση με την ΑΚ 1905 , γιατί σε διαφορετική περίπτωση δεν θα είχε νόημα και ο διαχωρισμός των περιουσιών⁹⁷.

Επομένως, ο κληρονόμος επ' ωφελεία απογραφής ευθύνεται για τα χρέη της κληρονομίας με τα στοιχεία της κληρονομίας, δηλαδή *cum viribus hereditatis*⁹⁸, και η ατομική του περιουσία δεν είναι υπέγγυα στις απαιτήσεις των δανειστών της κληρονομίας. Άρα, η ευθύνη του είναι αντικειμενικά περιορισμένη, δηλαδή υπέγγυα είναι μόνο τα αντικείμενα της κληρονομίας και σε τυχαία καταστροφή τους ή σε χειροτέρευση της κατάστασής τους (που δεν οφείλεται στον κληρονόμο), ο κληρονόμος απαλλάσσεται από την ευθύνη⁹⁹.

Ο κληρονόμος λοιπόν που αποδέχθηκε την κληρονομία με το ευεργέτημα της απογραφής, δεν απαλλάσσεται από την ευθύνη του για τα χρέη της κληρονομίας, αλλά εξακολουθεί να ευθύνεται για αυτά, έως το ενεργητικό της κληρονομίας, χωρίς δηλαδή να ευθύνεται και με την ατομική του περιουσία¹⁰⁰. Για αυτό το λόγο γίνεται δεκτό¹⁰¹, ότι με την αποδοχή με το ευεργέτημα της απογραφής περιορίζεται η ευθύνη, όχι το χρέος.

Παρά την περιορισμένη ευθύνη του, εξακολουθεί όμως να είναι καθολικός διάδοχος του κληρονομούμενου και γι' αυτό ενάγεται από τους δανειστές της κληρονομίας για το σύνολο του χρέους. Στην αγωγή μάλιστα του δανειστή κατά του κληρονόμου δεν απαιτείται να αναγράφεται η ιδιότητα του ως κληρονόμος με απογραφή¹⁰². Άλλωστε, ή αποδοχή της κληρονομίας με το ευεργέτημα της απογραφής και η έλλειψη ενεργητικού αυτής δεν επιφέρει ούτε την απόσβεση γενικώς ούτε την αδυναμία χρηματικής παροχής για τους κληρονόμους του οφειλέτη, αλλά περιορίζει την ευθύνη έναντι αυτών μέχρι του ενεργητικού της κληρονομίας, η οποία αποτελεί χωριστή οικονομική μονάδα που προορίζεται για την ικανοποίηση των δανειστών του κληρονομούμενου οφειλέτη¹⁰³.

---

⁹⁷ Παναγιωτόπουλος, 1904-1905, αρ. 2 επ.

⁹⁸ Βουζίκας, ο.π., σ. 1078 · Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 32, · Σταμπέλου, ο.π., σ. 36 επ. · ΑΠ 1202/2018, ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 750/2011, ΧρΙΔ 2012, 182, ΑΠ 630/2009, ΧρΙΔ 10, σ. 105 · ΓνμδΝΣΚ 83/2007, ΝΟΜΟΣ.

⁹⁹ Βαθρακοκοΐλης, 1904, αρ. 1., Χριστακάκου, ο.π., ΝοΒ 2001

¹⁰⁰ Παντελίδου, Ευθύνη κληρονόμων με απογραφή επί ρήτρας συνεχίσεως της ομόρρυθμης εταιρείας σε περίπτωση θανάτου του αρχικού εταίρου, ΧρΙΔ 2006, σ. 189, όπου αναφέρει ότι σε περίπτωση συνέχισης ομόρρυθμης εταιρείας οι κληρονόμοι με το ευεργέτημα της απογραφής ευθύνονται περιορισμένα για τα χρέη έως την επαγωγή και απεριόριστα για μετά την επαγωγή χρέη, γιατί δεν νοείται ομόρρυθμη εταιρεία να υφίσταται και να λειτουργεί χωρίς απεριόριστη ευθύνη, γιατί έτσι θα ήταν άλλου τύπου εταιρεία · ΠΠρΑθ 1184/2016, ΝΟΜΟΣ .

¹⁰¹ Παντελίδου, Ευθύνη, σ. 157.

¹⁰² ΑΠ 610/1985, ΝοΒ 1986, σ. 402.

¹⁰³ Παπαδοπούλου, ο.π, σ. 93, ΕφΑθ 14319/1987, ΝΟΜΟΣ.

Ενδεχόμενη ανεπάρκεια της κληρονομικής περιουσίας προς ικανοποίηση των κληρονομικών δανειστών δεν επηρεάζει ούτε τη νομιμοποίηση των τελευταίων ούτε τη βασιμότητα της αγωγής¹⁰⁴. Απλώς έχει ως συνέπεια ότι δεν επιτρέπεται να γίνει αναγκαστική εκτέλεση για την ικανοποίηση των εν λόγω απαιτήσεων επί της ατομικής περιουσίας του κληρονόμου. Κάθε φορά που ο κληρονόμος με απογραφή ενάγεται για την πληρωμή υποχρεώσεων της κληρονομιάς και το ενεργητικό της δεν επαρκεί, έχει ανατρεπτική ένσταση μη ύπαρξης ή ανεπάρκειας του ενεργητικού της κληρονομιάς¹⁰⁵. Η ένσταση αυτή για να είναι ορισμένη πρέπει να περιλαμβάνει σαφή καθορισμό της αξίας των αντικειμένων της κληρονομιάς, που αποτελούν το ενεργητικό και παθητικό αυτής, αλλά και των τυχόν χρεών που καταβλήθηκαν ήδη, για να μπορέσει έτσι το δικαστήριο να τάξει απόδειξη, γιατί αλλιώς ο δανειστής στερείται του δικαιώματος να ανταποδείξει ότι η αξία του ενεργητικού της κληρονομιάς υπερβαίνει το παθητικό της και συνεπώς ότι το υπόλοιπο που απομένει αρκεί προς ικανοποίηση της απαίτησής του¹⁰⁶.

Για την ταυτότητα του νομικού λόγου, το ίδιο ισχύει και επί αιτήσεως εκδόσεως διαταγής πληρωμής για απαιτήσεις κατά της κληρονομιάς. Ως εκ τούτου, η αποδοχή της κληρονομιάς με το ευεργέτημα της απογραφής, η οποία αποκλείει μόνο την - με βάση αυτή τη διαταγή πληρωμής - επίστευση αναγκαστικής εκτελέσεως επί της ατομικής περιουσίας του εξ απογραφής κληρονόμου, δεν μπορεί να θεμελιώσει λόγο ανακοπής προς ακύρωση της διαταγής πληρωμής. Αν στη διαταγή πληρωμής αναγράφεται ότι ο κληρονόμος του οφειλέτη είναι απλός και όχι εξ απογραφής, η αναφορά αυτή είναι πλεοναστική γιατί δεν είναι από τα υποχρεωτικά κατά νόμο στοιχεία μίας διαταγής πληρωμής (ΚΠολΔ 630). Ως πλεοναστική δεν δημιουργεί δεδικασμένο ούτε προκαλεί κάποιο απαράδεκτο (ΚΠολΔ 330, 933 § 3 και 935). Για τον ίδιο λόγο, δεν απαιτείται να μνημονεύεται στη διαταγή πληρωμής ότι αυτή είναι εκτελεστή μόνο επί των περιουσιακών στοιχείων της κληρονομιάς. Τέλος, και η σε εκτέλεση της διαταγής πληρωμής κατά την ΚΠολΔ 924 επιδιδόμενη στον εξ απογραφής

---

¹⁰⁴ Παναγιωτόπουλος, 1904-1905 αρ. 9 · ΑΠ 630/2009, ΧρΙΔ 10, σ. 105, σύμφωνα με την οποία «Ενδεχόμενη ανεπάρκεια της κληρονομικής περιουσίας προς ικανοποίηση των απαιτήσεων των κληρονομικών δανειστών δεν επηρεάζει ούτε τη νομιμοποίηση των τελευταίων να ασκήσουν κατά του εξ απογραφής κληρονόμου αγωγή για την επιδίκαση των απαιτήσεων τους ούτε τη βασιμότητα της εν λόγω αγωγής».

¹⁰⁵ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 33 · Παναγιωτόπουλος, 1904-1905, αρ. 6 · Παντελίδου, 1904-1905 αρ. 4 · η ίδια, Ευθύνη, σ. 158 · Ψούνη, ο.π., σ. 101.

¹⁰⁶ ΕφΛαμ 32/2000, ΝοΒ 2001, σ. 656, σύμφωνα με την οποία, «Για να είναι ορισμένη, όμως, η ένσταση αυτή πρέπει να περιλαμβάνει σαφή καθορισμό της αξίας των αποτελούντων το ενεργητικό και παθητικό της κληρονομιάς αντικειμένων αυτής αλλά και των τυχόν χρεών που καταβλήθηκαν ήδη για να δυνηθεί το δικαστήριο να τάξει τα οικεία θέματα αποδείξεως, διότι άλλως ο δανειστής στερείται του δικαιώματος να ανταποδείξει ότι η αξία του ενεργητικού της κληρονομιάς υπερβαίνει το παθητικό αυτής και συνεπώς ότι το απομένον υπόλοιπο αρκεί προς ικανοποίηση της απαίτησής του».

κληρονόμο επιταγή, η οποία αφητηριάζει την αναγκαστική εκτέλεση, δηλαδή είναι η πρώτη πράξη της αναγκαστικής εκτέλεσης και συνάμα αποτελεί την προδικασία της εκτελεστικής διαδικασίας (ΑΠ 194/1995), αρκεί για το κύρος της να περιέχει ακριβή καθορισμό της απαίτησης σύμφωνα με τον εκτελεστό τίτλο. Δεν είναι αναγκαίο να μνημονεύεται ότι η εκτέλεση θα γίνει μόνο επί των περιουσιακών στοιχείων της κληρονομίας ή το τυχόν μικρότερο όριο ευθύνης του εξ απογραφής κληρονόμου οφειλέτη. Στη συνέχεια όμως η αναγκαστική εκτέλεση και ειδικότερα η κατάσχεση θα περιορισθεί επί των στοιχείων της κληρονομίας. Επομένως, ο ισχυρισμός του κληρονόμου ότι έχει αποδεχθεί την κληρονομία του οφειλέτη με το ευεργέτημα της απογραφής μπορεί να προταθεί (μόνο) ως λόγος ανακοπής κατά της - τυχόν επί της ατομικής περιουσίας του κληρονόμου - επισευδόμενης αναγκαστικής εκτελέσεως¹⁰⁷.

Σε περίπτωση που ο κληρονόμος ενάγεται από τους κληροδόχους για απόδοση της κληροδοσίας, μπορεί να προβάλει την ένσταση ανεπάρκειας του ενεργητικού της κληρονομίας και έναντι αυτών¹⁰⁸.

Σε ενδεχόμενη εξόφληση από τον κληρονόμο απαιτήσεων της κληρονομίας από την ατομική του περιουσία, μπορεί να αναζητήσει τα καταβληθέντα κατά τις διατάξεις για τον αδικαιολόγητο πλουτισμό (ΑΚ 904επ.) και συγκεκριμένα επιστροφής αχρεωστήτου (ΑΚ905)¹⁰⁹.

3.2. Χωρισμός των περιουσιών

Ενώ με την απλή αποδοχή της κληρονομίας επέρχεται ένωση των δύο περιουσιών, το ακριβώς αντίθετο συμβαίνει στην αποδοχή της κληρονομίας με το ευεργέτημα της απογραφής, δηλαδή χωρισμός των δύο περιουσιών αυτοδικαίως και μάλιστα αναδρομικά από την επαγωγή¹¹⁰. Κληρονομία και ατομική περιουσία του κληρονόμου παραμένουν εντελώς ανεξάρτητες μεταξύ τους και αποτελούν δύο διακριτές περιουσιακές ομάδες, επέρχεται δηλαδή πραγματική *seperatio bonorum*¹¹¹. Ο

---

¹⁰⁷ Παναγιωτόπουλος, 1904-1905 αρ. 9 · ΑΠ 1202/2018, ΝΟΜΟΣ · ΑΠ 1311/2011, ΝΟΜΟΣ · ΑΠ 750/2011, ΧρΙΔ 2012, σ. 182 · ΑΠ 630/2009, ΧρΙΔ 10, σ. 105 · ΑΠ 638/1997 ΝΟΜΟΣ.

¹⁰⁸ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 34 · Παναγιωτόπουλος, 1904-1905 αρ.7, Ψούνη, ο.π., σ. 101

¹⁰⁹ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 34 · Παναγιωτόπουλος, 1904-1905 αρ.7 · Φίλιος, ο.π., §82 Β 4 · Ψούνη, ο.π., σ. 101 · αντιθ. Παντελίδου, Ευθύνη, σ. 169επ., κατά την οποία λόγω του περιορισμού της ευθύνης και όχι της οφειλής, θα ήταν συνεπείστερο να δεχθούμε ότι τέτοια αξίωση δεν θα υπάρχει, αν και μια τέτοια περίπτωση θα είναι σπάνια λόγω του χωρισμού των περιουσιών.

¹¹⁰ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 29 · Παναγιωτόπουλος, 1904-1905 αρ. 10 · Παντελίδου, 1904-1905 αρ. 9 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 42 · Φίλιος, ο.π. § 83 Α 1 · Ψούνη, ο.π., σ. 102.

¹¹¹ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 29 · Παντελίδου, 1904-1905, αρ. 5 και 9 · Ψούνη, ο.π., σ. 102.

κληρονόμος με απογραφής εξακολουθεί να είναι καθολικός διάδοχος του κληρονομούμενου και διαχειρίζεται την χωριστή ομάδα της κληρονομιάς ως κύριος αυτής, όχι ως τρίτος¹¹².

Ο εξ απογραφής κληρονόμος υποβάλλει, επ' ονόματί του, χωριστές δηλώσεις φορολογίας εισοδήματος άλλη για τα ατομικά του εισοδήματα και άλλη για τα περιουσιακά στοιχεία της κληρονομιάς και τα εισοδήματα που προκύπτουν από αυτά, κατ' ανάλογη εφαρμογή των οριζόμενων στην παρ. 3 του άρθρου 61 του Ν.2238/1994 (Κ.Φ.Ε.) – κατά την οποία επιτρέπεται η υποβολή χωριστής φορολογικής δήλωσης από τον κηδεμόνα της σχολάζουσας κληρονομιάς, το μεσεγγυούχο κλπ - δεδομένου ότι τα περιουσιακά στοιχεία και τα εισοδήματα της κληρονομιάς περιουσίας προορίζονται για την ικανοποίηση των δανειστών της κληρονομιάς και δεν συγχέονται με τα στοιχεία και εισοδήματα της ατομικής περιουσίας του κληρονόμου¹¹³.

Η χωριστή περιουσιακή ομάδα της κληρονομιάς προορίζεται για την ικανοποίηση των δανειστών της κληρονομιάς, οι οποίοι μπορούν να επισπεύσουν αναγκαστική εκτέλεση κατά των αντικειμένων της κληρονομιάς όχι όμως και κατά των αντικειμένων της ατομικής περιουσίας του κληρονόμου¹¹⁴. Από την άλλη, η ατομική περιουσία του κληρονόμου προορίζεται αποκλειστικά για την ικανοποίηση των ατομικών δανειστών του, οι οποίοι δεν μπορούν να στραφούν κατά των αντικειμένων της κληρονομιάς για να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις τους έναντι του κληρονόμου¹¹⁵. Συνεπώς, με τον

---

¹¹² Βαθρακοκοίλης, 1905 αρ. 2.

¹¹³ ΔΠρΑθ 7271/2005, ΔΦΟΡΝ 2007, σ. 1474 με σημείωμα Αθανασίου Πρέζα τ. Εφέτη ΔΔ. · αντιθ. Γνμδ ΝΣΚ 474/98, ΝΟΜΟΣ και Ψυχογιός, Η υποβολή δήλωσης φόρου εισοδήματος από τον κληρονόμο με ευεργέτημα απογραφής, Ερμηνευτικό σημείωμα, ΔΦορΝ 2007, σ. 1641, σύμφωνα με τον οποίο «η πλειοψηφούσα άποψη στην εν λόγω γνωμοδότηση του ΝΣΚ είχε ταχθεί υπέρ του μη επιτρεπτού της υποβολής χωριστών φορολογικών δηλώσεων εκ μέρους του εξ απογραφής κληρονόμου, και παράλληλα επικρίνει τη δικαστική απόφαση γιατί κατέφυγε στην χρήση της ερμηνευτικής μεθόδου της αναλογίας, η οποία είναι απαγορευμένη στο πλαίσιο του φορολογικού δικαίου. Συνεχίζει μάλιστα, ότι κατ' αυτόν τον τρόπο η ως άνω απόφαση δημιουργεί ανεπίτρεπτα νέα διάταξη στο άρθρο 61 § 3 του Κ.Φ.Ε., προσθέτοντας κατ' αυτόν τον τρόπο ένα νέο φορολογικό υποκείμενο στη διάταξη του άρθρου 2 του Κ.Φ.Ε.»

ρονόμος που έχει αποδεχθεί εμ το ευεργέτημα της απογραφής

¹¹⁴ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 30 · Παντελίδου, 1904-1905 αρ. 9 · Ψούνη, ο.π., σ. 102

¹¹⁵ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 30 · Παντελίδου, 1904-1905 αρ. 9, η ίδια, Ευθύνη, σ. 159, Παπαδοπούλου, ο.π., σ. 66επ., Σπυριδάκης, ο.π., αρ. 156.8 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 41 · Φίλιος, ο.π., § 83 Β Ι · Ψούνη, ο.π., σ. 102 · αντιθ. Βουζίκας, ο.π., σ. 1084, ο οποίος υποστηρίζει ότι οι ατομικοί δανειστές του κληρονόμου μπορούν να στραφούν κατά της κληρονομιάς περιουσίας για να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις τους, αλλά αναγνωρίζεται στους κληρονομικούς δανειστές δικαίωμα προτίμησης (προνομιακή ικανοποίηση). Η άποψη αυτή θεωρώ πως δεν μπορεί να γίνει δεκτή αφενός γιατί έρχεται σε αντίθεση με το σκοπό της ρύθμισης για το ευεργέτημα της απογραφής, και ιδίως των ΑΚ 1904-1905, που είναι η διαφύλαξη της κληρονομιάς για την ικανοποίηση των δανειστών της κληρονομιάς και αφετέρου γιατί με αυτόν τον τρόπο οι ατομικοί δανειστές φαίνεται να βρίσκονται σε καλύτερη θέση έναντι των κληρονομικών δανειστών, ενώ με τον θεσμό του ευεργετήματος προσπαθεί ο νομοθέτης να εξισορροπήσει τα αντιτιθέμενα συμφέροντα. Η Παντελίδου (Παντελίδου, Ευθύνη, σ. 160), βέβαια υποστηρίζει πως σε δύο περιπτώσεις, ακραίες βέβαια, θα μπορούσαν οι ατομικοί δανειστές να στραφούν κατά των αντικειμένων της κληρονομιάς για να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις τους, όταν δηλαδή το ενεργητικό της κληρονομιάς υπερβαίνει κατά πολύ το παθητικό και όταν δεν έχουν εμφανιστεί δανειστές της κληρονομιάς και ο κληρονόμος αποδέχθηκε με το ευεργέτημα ώστε να διατηρήσει άθικτη την κληρονομιάς. Η άποψη αυτή όμως θεωρώ πως δεν μπορεί να γίνει δεκτή γιατί αφενός στην αποδοχή με το ευεργέτημα της απογραφής δεν

χωρισμό των περιουσιών επιτυγχάνεται συμβιβασμός των αντιτιθέμενων συμφερόντων μεταξύ κληρονομικών και ατομικών δανειστών και διατηρείται η κατάσταση συμφερόντων που υπήρχε πριν την επέλευση της καθολικής διαδοχής¹¹⁶.

3.3. Ο κληρονόμος ως τρίτος

Η θέση του κληρονόμου σε σχέση με την χωριστή ομάδα της κληρονομίας χαρακτηρίζεται ως ιδιόρρυθμη¹¹⁷. Γιατί, ενώ δεν παύει να είναι κληρονόμος¹¹⁸, με δικαιώματα και υποχρεώσεις, εντούτοις, για την χωριστή ομάδα της κληρονομίας θεωρείται τρίτος. Έτσι, όταν ασκεί τα δικαιώματά του κατά της κληρονομίας, δεν αντιτάσσονται εναντίον του ενστάσεις από το πρόσωπο του κληρονομούμενου¹¹⁹. Επίσης, δεν εφαρμόζεται η ΑΚ 239§2 και οποιαδήποτε διάθεση αντικειμένου της κληρονομίας που έγινε από τον κληρονόμο ως μη δικαιούχος, δεν ισχυροποιείται με επίκτηση, γιατί το αντικείμενο που μεταβιβάστηκε δεν περιήλθε στον κληρονόμο αλλά παραμένει στην χωριστή ομάδα της κληρονομίας¹²⁰. Ο κληρονόμος με απογραφή, δεν μπορεί να προτείνει σε συμψηφισμό ανταπαίτηση του κατά κληρονομικού δανειστή που έχει απαίτηση κατά της κληρονομίας, γιατί λείπει το στοιχείο της αμοιβαιότητας. Για τον ίδιο λόγο και τρίτοι οφειλέτες της κληρονομίας δεν μπορούν να προτείνουν σε συμψηφισμό απαίτησή τους κατά του κληρονόμου¹²¹. Μπορεί όμως να συμψηφίσει απαίτηση του κατά της κληρονομίας με ανταπαίτηση της κληρονομίας εναντίον του¹²². Περαιτέρω, μπορεί να αποκτήσει ο ίδιος δικαιώματα επί της κληρονομίας, τόσο ενοχικά (π.χ. να του εκχωρηθεί απαίτηση δανειστή της κληρονομίας) όσο και εμπράγματα (π.χ. να αποκτήσει την κυριότητα ακινήτου της κληρονομίας, καίτοι κύριος, το οποίο στη συνέχεια θα αποχωριστεί από την ομάδα της κληρονομίας και θα ανήκει στην ατομική του περιουσία)¹²³.

περιλαμβάνεται κάποιο στάδιο αναγγελίας απαιτήσεων όπως γίνεται για παράδειγμα στην περίπτωση της δικαστικής εκκαθάρισης της κληρονομίας, ώστε κάποιος δανειστής της κληρονομίας που δεν πληροφορήθηκε εγκαίρως το θάνατο του κληρονομούμενου να μπορεί να αναγγείλει την απαίτηση σου, οποτεδήποτε και αφετέρου γιατί έρχεται σε αντίθεση με το σκοπό του θεσμού του ευεργετήματος που είναι η διαφύλαξη της κληρονομίας για τους κληρονομικούς δανειστές.

¹¹⁶ Παντελίδου, Ευθύνη, σ. 149 · Παπαδοπούλου, ο.π., σ. 71 επ.

¹¹⁷ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 29 · Παναγιωτόπουλος, 1904-1905 αρ. 12 επ. · Παντελίδου, 1904-1905 αρ. 10 επ. · Ψούνη, ο.π., σ. 104, ΓνμδΝΣΚ 731/2002, ΝΟΜΟΣ.

¹¹⁸ Ψούνη, ο.π., σ. 104-105.

¹¹⁹ Παντελίδου, 1904-1905 αρ. 10.

¹²⁰ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 29 επ. με παραδείγματα.

¹²¹ Ψούνη, ο.π., σ. 105.

¹²² Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 29 · Παναγιωτόπουλος, 1904-1905 αρ. 12 επ. · Παντελίδου, 1904-1905 αρ. 10 επ.

¹²³ Παπαδοπούλου, ο.π., σ. 80 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 48.

Επίσης, ο κληρονόμος με απογραφή δεν μπορεί να ζητήσει ρύθμιση κατά το Ν. 3869/2010¹²⁴, γιατί τα χρέη του κληρονόμου δεν είναι δικά του χρέη, αλλά είναι χρέη της κληρονομίας, ως προς την οποία ο κληρονόμος με απογραφή είναι τρίτος.

3.4. Άρση σύγχυσης περιουσιών

Η αποδοχή με το ευεργέτημα της απογραφής έχει ως συνέπεια να μην επέρχεται καμία σύγχυση ως προς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του κληρονόμου έναντι της κληρονομίας.

Συνεπώς, στις ενοχικές σχέσεις κληρονόμου – κληρονομούμενου δεν εφαρμόζεται η ΑΚ 453, και εξακολουθούν να υπάρχουν τόσο οι ενοχικές απαιτήσεις του κληρονόμου κατά της κληρονομίας όσο και οι υποχρεώσεις του κληρονόμου έναντι της κληρονομίας¹²⁵. Αυτό σημαίνει ότι ο κληρονόμος μπορεί να ικανοποιηθεί από το ενεργητικό της κληρονομίας όπως κάθε άλλος δανειστής, ακόμα και με αυτοκαταβολή από χρήματα της κληρονομίας¹²⁶. Αλλά και οι δανειστές της κληρονομίας να μπορούν να στραφούν εναντίον του κληρονόμου και να επιδιώξουν την ικανοποίησή των απαιτήσεως τους με κατάσχεση στα χέρια του κληρονόμου ως τρίτου, κατά την ΚΠολΔ 982¹²⁷, γιατί η υποχρέωση του κληρονόμου έναντι της κληρονομίας εγγράφεται στο ενεργητικό της κληρονομίας.

Παράλληλα, διατηρούνται τα περιορισμένα εμπράγματα δικαιώματα του κληρονόμου σε πράγματα του κληρονομούμενου και αντίστροφα, εισάγοντας έτσι εξαίρεση από τον κανόνα ότι αποκλείονται περιορισμένα εμπράγματα δικαιώματα επί ίδιου πράγματος¹²⁸. Δεν επέρχεται, λοιπόν, απόσβεση των περιορισμένων εμπραγμάτων δικαιωμάτων του κληρονόμου επί της των πραγμάτων της κληρονομίας ή του κληρονομούμενου επί πραγμάτων της ατομικής περιουσίας του κληρονόμου και ο κανόνας «ουδενί δουλεύει το ίδιον» δεν εφαρμόζεται¹²⁹. Δεν εφαρμόζεται δηλαδή η ΑΚ 1321 και υποθήκη που τυχόν υπήρχε δεν αποσβήνεται. Σε περίπτωση λοιπόν που ο κληρονόμος ήταν ενυπόθηκος δανειστής του κληρονομούμενου θα λάβει μέρος στην αναγκαστική εκτέλεση όπως κάθε άλλος δανειστής. Αντίστροφα, αν ήταν ενυπόθηκος οφειλέτης του κληρονομούμενου, οι δανειστές της κληρονομίας μπορούν να επισπεύσουν εναντίον του αναγκαστική εκτέλεση επί του ανυπόθηκου ακινήτου για την ικανοποίηση των απαιτήσεών τους, κατά τις ΚΠολΔ 982 επ, ΚΠολΔ 991 που

---

¹²⁴ Κρητικός, Ανήλικος κληρονόμος περιουσίας περιέχουσας χρέη, ΕλλΔνη 6016, σ. 1617

¹²⁵ Βαθρακοκοίλης, 1904 αρ. 5-6

¹²⁶ Παναγιωτόπουλος, 1904-1905 αρ. 16, Παπαδοπούλου, ο.π., σ. 83, Σταμπέλου, ο.π., σ. 43

¹²⁷ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 36, Παντελίδου, 1904-1905, αρ. 6, Ψούνη, ο.π., σ. 102

¹²⁸ Παπαδοπούλου, ο.π, σ. 85 επ. · Σταμπέλου, ο.π, σ. 44, Ψούνη, ο.π., σ. 103

¹²⁹ Σπυριδάκης, ο.π., ΝοΒ 2004, σ. 3 επ.

παραπέμπει στις ΑΚ 458 και ΑΚ 1312. Εάν ο κληρονόμος ήταν υποθηκικός οφειλέτης που είχε παραχωρήσει υποθήκη σε ακίνητό του υπέρ του οφειλέτη-κληρονομούμενου, υπόκειται στην εμπράγματη αγωγή εκτός κι αν εξοφλήσει την ενυπόθηκη απαίτηση και υποκατασταθεί έτσι στα δικαιώματα του ενυπόθηκου δανειστή, κατά τις ΑΚ 1294 και ΑΚ 1298¹³⁰.

Επιπλέον, δεν εφαρμόζεται η ΑΚ 1168, και αν ο κληρονόμος ήταν επικαρπωτής σε ακίνητο του κληρονομούμενου επί του οποίου επισπεύδεται αναγκαστική εκτέλεση, ο υπερθεματιστής θα το λάβει βεβαρημένο με την επικαρπία. Τέλος, δεν εφαρμόζεται ούτε η ΑΚ 1137, και αν ο κληρονόμος είχε πραγματική δουλεία σε ακίνητο του κληρονομούμενου, εξακολουθεί να υφίσταται¹³¹.

3.5 Εγγραφή υποθήκης σε κληρονομία με ευεργέτημα της απογραφής

Κατά την ΑΚ 1906, *«Αν έγινε αποδοχή της κληρονομίας με το ευεργέτημα της απογραφής κάθε εγγραφή υποθήκης ή προσημείωσης που έγινε πάνω στα κληρονομιαία με οποιοδήποτε τίτλο μετά το θάνατο του κληρονομούμενου, δεν παρέχει κανένα προνόμιο έναντι των δανειστών της κληρονομίας.»*

Η παραπάνω διάταξη δεν εισάγει γενική απαγόρευση εγγραφής προσημείωσης ή υποθήκης επί ακινήτου της κληρονομίας μετά το θάνατο του κληρονομούμενου, ούτε δημιουργεί σχετική ακυρότητα της εγγραφής αυτής υπέρ των δανειστών της κληρονομίας¹³², αλλά έχει την έννοια ότι μια τέτοια εγγραφή δεν παρέχει κανένα προνόμιο σε βάρος των λοιπών δανειστών της κληρονομίας¹³³. Ο σκοπός λοιπόν της διάταξης είναι να διατηρηθεί η θέση των κληρονομικών δανειστών, ως προς τα προνόμιά τους, στην κατάσταση όπως αυτή είχε διαμορφωθεί κατά το χρόνο του θανάτου του κληρονομούμενου ώστε να μην βρεθεί σε πλεονεκτικότερη θέση ο δανειστής που απέκτησε τίτλο και ενέγραψε προσημείωση ή υποθήκη μετά το θάνατο του κληρονομούμενου¹³⁴.

---

¹³⁰ Παντελίδου, 1904-1905 αρ.7, Παναγιωτόπουλος, 1904-1905 αρ. 17, Ψούνη, ο.π., σ. 103

¹³¹ Παντελίδου, 1904-1905 αρ.8

¹³² Βαθρακοκόιλης, 1906 αρ. 1, ο οποίος υποστηρίζει τη σχετική ακυρότητα της εγγραφής υπέρ των κληρονομικών δανειστών.

¹³³ Παπαντωνίου, Συμβολή στην ερμηνεία του άρθρου 1906 ΑΚ, ΝΔικ 1956, σ. 140, σύμφωνα με τον οποίο « Κατ' ακολουθία των ανωτέρω εκτεθέντων, καθίσταται προφανές ότι το άρθρο 1906 δεν θεσπίζει απαγόρευση εγγραφής προσημείωσης ή υποθήκης, αλλ' ορίζει μόνο ότι η τιοιαύτη εγγραφή δεν παρέχει προνόμιο έναντι των λοιπών δανειστών της κληρονομίας. ».

¹³⁴ Γεωργιάδης, ο.π, αρ. 39επ. · Παναγιωτόπουλος, 1906 αρ. 1επ. · Παντελίδου, 1906 αρ. 1επ. · Ψούνη, ο.π., σ. 103 επ., ΜΠρΠατρ 968/1983, Αρμ 1894, σ. 806.

Κατά τη γραμματική ερμηνεία, για την εφαρμογή της ΑΚ 1906 είναι αδιάφορος ο τίτλος με βάση τον οποίο έγινε η εγγραφή (νόμιμος, δικαστικός ή από ιδιωτική βούληση)¹³⁵. Άλλωστε στην ίδια διάταξη ορίζεται «με οποιονδήποτε τίτλο». Περαιτέρω έχει υποστηριχθεί¹³⁶ πως ούτε ο χρόνος απόκτησης του τίτλου επιδρά στην προνομιακή μεταχείριση των δανειστών. Η άποψη αυτή όμως δεν είναι αναντίρρητη¹³⁷. Κατά την ορθότερη λοιπόν ερμηνεία, η εγγραφή υποθήκης ή προσημείωσης μετά το θάνατο του κληρονομούμενου δεν παρέχει κανένα προνόμιο αν στηρίχθηκε σε τίτλο που αποκτήθηκε μετά το θάνατο του κληρονομούμενου. Γιατί θα ήταν ανεπιεικές για έναν επιμελή δανειστή, ο οποίος απέκτησε τίτλο από δικαστική απόφαση για εγγραφή μετά από ένα μακροχρόνιο δικαστικό αγώνα και δεν πρόλαβε να εγγράψει γιατί πέθανε ο κληρονομούμενος. Οπότε, κατ' αυτή την άποψη, προτείνεται συσταλτική ερμηνεία της ΑΚ 1906, ώστε να μην παρέχει προνόμιο η εγγραφή προσημείωσης ή υποθήκης όταν βασίστηκε σε τίτλο που αποκτήθηκε μετά το θάνατο του κληρονομούμενου. Αντιθέτως, αν ο κληρονομούμενος όσο ζούσε είχε παραχωρήσει τίτλο από ιδιωτική βούληση σε έναν δανειστή του, αυτός μπορεί να εγγράψει προσημείωση ή υποθήκη μετά το θάνατο του κληρονομούμενου και να έχει προνομιακή ικανοποίηση έναντι των λοιπών κληρονομικών δανειστών¹³⁸.

Τέλος η διάταξη αυτή αναφέρεται μόνο σε εγγραφή προσημείωσης ή υποθήκης που εγγράφεται μετά το θάνατο του κληρονομούμενου και δεν μπορεί να εφαρμοστεί σε περίπτωση ενεχύρου, μεταγραφής τίτλου κυριότητας, εκχώρηση ενυπόθηκης απαίτησης ή αναγγελίας από τον εκδοχέα της εκχώρησης που είχε κάνει ο κληρονομούμενος όσο ζούσε¹³⁹.

---

¹³⁵ Παναγιωτόπουλος, 1906 αρ. 3 · Παντελίδου, 1906 αρ. 6

¹³⁶ Βουζίκας, ο.π., σ. 1097 .

¹³⁷ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 42 · Παντελίδου, 1906, αρ. 6 · Παναγιωτόπουλος, 1906, αρ. 3 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 70 · Ψούνη, ο.π., σ. 104.

¹³⁸ Παντελίδου, 1906, αρ. 6.

¹³⁹ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 44 · Παντελίδου, 1906, αρ. 8.

4. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΥ ΜΕ ΑΠΟΓΡΑΦΗ

Κατά την ΑΚ 1907, « *Ο κληρονόμος με απογραφή διοικεί την ομάδα της κληρονομίας, ευθύνεται για κάθε αμέλεια και υπόκειται σε λογοδοσία.*».

Κατά την ΑΚ 1908, «*Ο κληρονόμος με απογραφή δεν μπορεί να εκποιήσει χωρίς άδεια του δικαστηρίου ακίνητα της κληρονομίας ή δημόσια χρεόγραφα ή μετοχές ή ομολογίες ανώνυμων εταιριών. Τα ακίνητα εκποιούνται με πλειστηριασμό, εκτός αν το δικαστήριο διατάζει διαφορετικά.*».

Η αποδοχή της κληρονομίας με το ευεργέτημα της απογραφής, όπως είδαμε παραπάνω, συνεπάγεται τη δημιουργία χωριστής περιουσιακής ομάδας. Σύμφωνα με τις παραπάνω διατάξεις, στον κληρονόμο με απογραφή, επιβάλλονται ορισμένες υποχρεώσεις και περιορισμοί, ως αντιστάθμισμα της περιορισμένης ευθύνης του μέχρι το ενεργητικό της κληρονομίας. Έτσι, α) ο κληρονόμος διοικεί την ομάδα της κληρονομίας, β) ευθύνεται για κάθε αμέλεια, γ) υπόκειται σε λογοδοσία, και δ) δεν μπορεί να εκποιήσει ορισμένα στοιχεία της κληρονομίας χωρίς την προηγούμενη άδεια του δικαστηρίου.

4.1. Η διοίκηση της κληρονομίας

4.1.1. Πράξεις διοίκησης

Ο κληρονόμος με απογραφή διατηρεί την ιδιότητα του καθολικού διαδόχου του κληρονομούμενου και επομένως παραμένει φορέας δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που απορρέουν από την ιδιότητα αυτή. Για το λόγο αυτό, ο νομοθέτης του αναθέτει να διοικεί την κληρονομία, και μάλιστα την διοικεί ως κύριος, στο όνομα και για λογαριασμό του και όχι ως διαχειριζόμενος ξένη περιουσία¹⁴⁰. Η κληρονομία λοιπόν, παρά τον χωρισμό της από την ατομική περιουσία του κληρονόμου, είναι και αυτή δική του αλλά προορίζεται κατ' αρχήν για την ικανοποίηση των κληρονομικών δανειστών.

---

¹⁴⁰ Βουζίκας, ο.π., σ. 1098 και 1101 · Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 48 · Παναγιωτόπουλος, 1907-1908 αρ. 1 · Παντελίδου, 1907-1908 αρ. 1 · ΕφΠειρ 1316/1987, ΕλλΔνη 1990, σ. 1474 · ΕφΘεσ 2895/1987, Αρμ 1989, σ. 140 · ΜπρΠειρ 6396/2000 ΝοΒ 2000, σ. 424 · Γνμδ ΝΣΚ 731/2002, ΝΟΜΟΣ.

Από το ότι η ΑΚ 1907 δεν αναθέτει στον εξ απογραφής κληρονόμο μόνο τη διοίκηση της κληρονομίας, αλλά ρυθμίζει και το μέτρο ευθύνης και τον υποχρεώνει σε λογοδοσία, και σε συνδυασμό με τον ειδικό προορισμό της κληρονομίας, συνάγεται ότι η διοίκηση της κληρονομίας, δεν είναι απλώς δικαίωμα του κληρονόμου αλλά και υποχρέωσή του¹⁴¹. Ο κληρονόμος εξ απογραφής μάλιστα έχει την υποχρέωση να διοικεί την κληρονομία προς το συμφέρον των δανειστών της κληρονομίας που σε κάποιο βαθμό συμπίπτει και με το δικό του συμφέρον, γιατί ελπίζει πως αν απομείνει κάτι μετά την ικανοποίηση των δανειστών θα περιέλθει σε αυτόν, ως οριστικός κληρονόμος¹⁴².

Σχετικά με τις πράξεις διοίκησης που δικαιούται και υποχρεούται να διενεργήσει ο κληρονόμος, δεν γίνεται καμία αναφορά στο νόμο, εκτός από την υποχρέωση σύνταξης απογραφής. Ενόψει των ανωτέρω, και ιδίως του ειδικού προορισμού της κληρονομίας, ώστε να διαφυλαχθεί για την ικανοποίηση των δανειστών, θα πρέπει ο κληρονόμος να διενεργεί πράξεις διατήρησης και συντήρησης της κληρονομίας, δηλαδή πράξεις διαχείρισης υπό στενή έννοια¹⁴³. Ως τέτοιες πράξεις αναφέρονται ενδεικτικά¹⁴⁴: επισκευή των κληρονομιαίων στοιχείων, η εκμίσθωση ακινήτου, η είσπραξη απαιτήσεων, η εξόφληση χρεών, η ανανέωση ασφάλισης κληρονομιαίων στοιχείων που έληξε, η διεξαγωγή δικών (εφόσον δεν έχει κηρυχθεί η δικαστική εκκαθάριση της κληρονομίας), εκτοκισμός χρημάτων¹⁴⁵. Ο κληρονόμος μπορεί να προβεί και σε διάθεση αντικειμένων, αν είναι αναγκαία για τη διατήρηση της κληρονομίας, όπως για παράδειγμα όταν υπόκεινται σε φθορά¹⁴⁶.

Σε κάθε περίπτωση οι διαχειριστικές πράξεις του κληρονόμου θα πρέπει να συμβιβάζονται με την ιδιότητά του ως διοικητής περιουσίας με ειδικό προορισμό και να μην βρίσκονται έξω από αυτόν το σκοπό. Συνεπώς δικαιούται να προβαίνει σε όλες τις πράξεις διοίκησης αρκεί να συμβαδίζουν με τους κανόνες επιμελούς διοίκησης της κληρονομίας, στο μέτρο που δεν θίγονται τα συμφέροντα

---

¹⁴¹ Βουζίκας, ο.π., σ. 1098-1099 · Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 49 · Παναγιωτόπουλος, 1907-1908 αρ. 2 · Παντελίδου, 1907-1908 αρ. 1 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 62.

¹⁴² Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 49 με υποσημ. 82, «το συμφέρον των δανειστών για συνετή διαχείριση της κληρονομίας θα συμπίπτει κατά κανόνα με το συμφέρον του ίδιου του εξ απογραφής κληρονόμου, δεδομένου ότι ο τελευταίος ελπίζει να απομείνει μετά την εκπλήρωση των υποχρεώσεων ενεργητικό της κληρονομίας, το οποίο θα αποκτήσει χωρίς περιορισμούς», Παντελίδου, 1907-1908 αρ. 1.

¹⁴³ Βουζίκας, ο.π. σ. 1111 με παραδείγματα · Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 50 · Παναγιωτόπουλος, 1907-1908 αρ. 6 · Παντελίδου 1907-1908 αρ. 6.

¹⁴⁴ Παναγιωτόπουλος, 1907-1908 αρ. 6 · Παντελίδου, 1907-1908 αρ. 7.

¹⁴⁵ ΕφΠειρ 1316/1987, ΕλλΔνη 1990, σ. 1474, ο.π., «... ο κληρονόμος με απογραφή έχει υποχρέωση να εκτοκίζει τα χρηματικά ποσά της ομάδας της κληρονομίας και οφείλει τόκους επί των χρημάτων που διαχειρίζεται εφόσον εισέπραξε ή αμέλησε να λάβει με εκτοκισμό ... έναντι των δανειστών της κληρονομίας, στους οποίους περιλαμβάνονται και οι κληροδόχοι per damnationem. Οι τόκοι αυτοί δεν παραμένουν σε όφελος του κληρονόμου με απογραφή αλλά επαυξάνουν το ενεργητικό της χωριστής ομάδας της κληρονομίας ώστε να ικανοποιηθούν οι δανειστές της και οι κληροδόχοι. Δεν επαυξάνουν όμως τα δικαιώματα των τελευταίων.»

¹⁴⁶ Παναγιωτόπουλος, 1907-1908 αρ. 6.

των κληρονομικών δανειστών, και να μην ελαττώνουν ή ματαιώνουν την προοπτική ικανοποίησής τους¹⁴⁷. Έτσι, ο κληρονόμος με απογραφή δεν μπορεί να προβεί σε χαριστικές δικαιοπραξίες με αντικείμενα της κληρονομίας (π.χ. δωρεά, άφεση χρέους, παραίτηση από δικαίωμα, συμβιβασμός) εκτός κι αν αυτό επιβάλλεται από ιδιαίτερο καθήκον ή για λόγους ευπρέπειας, γιατί έτσι ελαττώνεται η κληρονομική περιουσία σε βάρος των κληρονομιών δανειστών. Οι πράξεις αυτές δεν είναι άκυρες¹⁴⁸ αλλά έχουν σαν αποτέλεσμα να μπορεί να θεμελιωθεί κατά του κληρονόμου λόγος έκπτωσης από το ευεργέτημα κατά την ΑΚ 1911 αρ. 3 και τυχόν ευθύνη του προς αποζημίωση από την ατομική του περιουσία, εξαιτίας της πλημμελούς διαχείρισής¹⁴⁹. Μπορεί επίσης να εκληφθούν και ως σιωπηρή παραίτηση από το ευεργέτημα με συνέπεια να ευθύνεται ως απλός κληρονόμος και με την ατομική του περιουσία¹⁵⁰. Αντίθετα, η εκποίηση της κληρονομίας δεν συνιστά τέτοια σιωπηρή παραίτηση από το ευεργέτημα ούτε συνεπάγεται έκπτωση από αυτό και δεν απαιτείται δικαστική άδεια κατά την ΑΚ 1908 για την επιχείρησή της¹⁵¹.

Εάν οι κληρονόμοι με το ευεργέτημα της απογραφής είναι περισσότεροι, καθένας διοικεί τη μερίδα του και για τη διοίκηση ολόκληρης της κληρονομίας εφαρμόζονται οι διατάξεις της κοινωνίας (ΑΚ 1884 επ.)¹⁵².

Παράλληλα, ο κληρονόμος που αποδέχθηκε την κληρονομία με το ευεργέτημα της απογραφής, διοικεί και την ατομική του περιουσία, προφανώς προς ικανοποίηση του δικού του ατομικού συμφέροντος. Με την έννοια αυτή, θεωρείται τρίτος απέναντι στους κληρονομικούς δανειστές αναφορικά με την ατομική του περιουσία. Για το λόγο αυτό, έχει υποστηριχθεί η άποψη¹⁵³ για αναλογική εφαρμογή της ΑΚ 235 -θέμα απαγορευμένης αυτοσύμβασης- για να αποτραπεί ο κίνδυνος σύγκρουσης συμφερόντων ανάμεσα στις δύο περιουσιακές ομάδες που διοικεί ο κληρονόμος και εν τέλει ανάμεσα στον κληρονόμο και στους δανειστές της κληρονομίας. Αντιπροσωπευόμενοι κατά την άποψη αυτή είναι οι δανειστές της κληρονομίας. Η άποψη αυτή όμως αποκρούεται από την κρατούσα

---

¹⁴⁷ Παναγιωτόπουλος, 1907-1908, αρ. 9

¹⁴⁸ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 51 · Παντελίδου, 1907-1908 αρ. 16 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 102 · αντιθ. Βουζίκας, ο.π., σ. 1120, κατ' αυτόν σχετικά άκυρες υπέρ των κληρονομικών δανειστών.

¹⁴⁹ Παναγιωτόπουλος, 1907-1908 αρ. 9 · Παντελίδου, 1907-1908 αρ. 15 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 104.

¹⁵⁰ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 51 · Παναγιωτόπουλος, 1907-1908 αρ. 9

¹⁵¹ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 51 · Παναγιωτόπουλος, 1907-1908 αρ. 10 · Παντελίδου, 1907-1908 αρ. 15 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 104.

¹⁵² Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 48 · Παντελίδου, 1907-1908 αρ. 9.

¹⁵³ Βουζίκας, ο.π., σ. 1101, Φίλιος, ΚληρΔ, σ. 162

γνώμη¹⁵⁴ για τους εξής λόγους : ότι πρώτον, ο κληρονόμος με απογραφή δεν διοικεί την κληρονομία μόνο προς όφελος των κληρονομικών δανειστών αλλά και προς δικό του συμφέρον, με την έννοια ότι μετά την ικανοποίηση των δανειστών, το ενεργητικό που θα απομείνει θα περιέλθει σε αυτόν. Και ότι από την άλλη μεριά, ο κληρονόμος με απογραφή δεν διοικεί την κληρονομία ως αντιπρόσωπος των δανειστών, άρα δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι δικαιοπρακτεί με τον εαυτό του, όταν ενεργεί πράξεις από την κληρονομία προς την ατομική του περιουσία ή το αντίστροφο. Επιπλέον, ακόμα και αν υποτεθεί ότι τίθεται ζήτημα σύγκρουσης συμφερόντων, δεν υπάρχει ανάγκη για αναλογική εφαρμογή της ΑΚ 235 γιατί οι κληρονομικοί δανειστές προστατεύονται επαρκώς με προσφυγή στην ΑΚ 1908 σε συνδυασμό με ΑΚ 1911 αρ. 4 και στην ΑΚ 1911 αρ. 3¹⁵⁵.

4.1.2. Ικανοποίηση των δανειστών της κληρονομίας

Η ικανοποίηση των κληρονομικών δανειστών από το ενεργητικό της χωριστής ομάδας της κληρονομίας, είναι και αυτή μια πράξη διοίκησης της κληρονομίας. Ο κληρονόμος βέβαια δεν είναι υποχρεωμένος ούτε να καλέσει τους δανειστές να αναγγείλουν τις απαιτήσεις τους ούτε να ρευστοποιήσει τα κληρονομιαία στοιχεία για να τις ικανοποιήσει¹⁵⁶.

Σχετικά με την ικανοποίηση των κληρονομικών δανειστών, ισχύει η αρχή της πρόληψης, δηλαδή ο κληρονόμος μπορεί να εξοφλήσει όποιον δανειστή εμφανίζεται, ακόμα και τον εαυτό του (όταν είναι δανειστής της κληρονομίας) και δεν έχει καμία ευθύνη απέναντι στους άλλους δανειστές μετά την εξάντληση του ενεργητικού της κληρονομίας¹⁵⁷. Αν εξαντληθεί το ενεργητικό, μπορεί να προβάλει την ένσταση ανεπάρκειας της κληρονομίας. Επίσης, δεν έχει υποχρέωση να τηρήσει κάποια σειρά ικανοποίησης εκτός κι αν εμφανιστεί δανειστής με ενυπόθηκη απαίτηση με τίτλο εγγραφής που έχει αποκτηθεί πριν από το θάνατο του κληρονομούμενου, οπότε θα τον ικανοποιήσει προνομιακά. Επιπλέον, δεν έχει υποχρέωση για σύμμετρη ικανοποίηση των δανειστών. Σύμμετρη

---

¹⁵⁴ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 52 · Παναγιωτόπουλος, 1907-1908 αρ. 3 επ. · Παντελίδου, 1907-1908 αρ. 3 επ., · Σταμπέλου, ο.π., σ. 105-106 · Ψούνη, ο.π., σ. 106.

¹⁵⁵ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 52 με παραδείγματα · Παναγιωτόπουλος, 1907-1908 αρ. 5 · Παντελίδου, 1907-1908 αρ. 4, η ίδια Ευθύνη, σ. 180 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 105 επ. · Ψούνη, ο.π., σ. 106.

¹⁵⁶ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 53 · Παναγιωτόπουλος, 1907-1908 αρ. 11 · Παντελίδου, 1907-1908 αρ. 16 · Ψούνη, ο.π., σ. 106-107.

¹⁵⁷ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 54 · Παναγιωτόπουλος, 1907-1908 αρ. 12 · Παντελίδου, 1907-1908 αρ. 16 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 65 · Ψούνη, ο.π., σ. 107.

ικανοποίηση μπορούν να πετύχουν οι δανειστές σε περίπτωση αναγκαστικής εκτέλεσης ή δικαστικής εκκαθάρισης της κληρονομιάς¹⁵⁸.

Παράλληλα, ο κληρονόμος με απογραφή, όσο ακόμα υπάρχει ενεργητικό, δεν μπορεί να αρνηθεί να εκπληρώσει την κληροδοσία με το επιχείρημα ότι δεν έχουν ικανοποιηθεί οι άλλοι δανειστές¹⁵⁹. Αν εμφανιστεί κάποιος δανειστής της κληρονομιάς και δεν επαρκεί το ενεργητικό της για την ικανοποίηση της απαίτησής του, αυτός έχει το δικαίωμα να ζητήσει από τον εξ απογραφής κληρονόμο να του εκχωρήσει την αξίωση αδικαιολόγητου πλουτισμού που έχει κατά των κληροδόχων¹⁶⁰.

4.1.3. Η ευθύνη του κληρονόμου για τη διοίκηση της κληρονομιάς

Ο κληρονόμος με απογραφή, κατά τη διοίκηση της κληρονομιάς, ευθύνεται για κάθε αμέλεια, άρα και για ελαφρά αμέλεια. Προφανώς, από παραδρομή η διάταξη αναφέρεται σε «κάθε αμέλεια». Εννοείται, ότι πολύ περισσότερο θα ευθύνεται και για δόλο, οπότε εκπίπτει και από το ευεργέτημα¹⁶¹. Συνεπώς, ευθύνεται για κάθε πταίσμα. Προτείνεται μάλιστα, με τελολογική συστολή της διάταξης, να ευθύνεται μόνο για ελαφρά συγκεκριμένη αμέλεια, δηλαδή να ευθύνεται αν δεν κατέβαλε τη επιμέλεια που συνήθως καταβάλλει στις δικές του υποθέσεις¹⁶².

Η υπαίτια παράβαση της υποχρέωσης για επιμελή διοίκηση της περιουσίας παρέχει στους δανειστές δικαίωμα αποζημίωσης κατά του κληρονόμου με απογραφή. Στην περίπτωση αυτή, θα ευθύνεται έναντι των δανειστών που ζημιώθηκαν από την αμελή διοίκηση της κληρονομιάς και μόνο για τη συγκεκριμένη ζημία που υπέστησαν¹⁶³, χωρίς να μεταβάλλεται σε απλό κληρονόμο, γιατί τότε θα ευθύνεται για όλες τις υποχρεώσεις της κληρονομιάς. Αν όμως η παράβαση αυτή είναι δόλια, τότε κατά την ΑΚ 1911 αρ. 3, εκπίπτει από το ευεργέτημα και θα ευθύνεται σαν απλός κληρονόμος.

---

¹⁵⁸ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 53-54.

¹⁵⁹ Παντελίδου, 1907-1908, αρ. 18.

¹⁶⁰ Παντελίδου, 1901, αρ. 26

¹⁶¹ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 60 υποσημ. 108 · Παναγιωτόπουλος, 1907-1908 αρ. 14 · Παντελίδου, 1907-1908 αρ. 21 · Ψούνη, ο.π., σ. 113.

¹⁶² Παναγιωτόπουλος, 1907-1908, αρ. 14 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 114.

¹⁶³ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 60 με παράδειγμα · Παντελίδου, 1907-1908 αρ. 22 · Παναγιωτόπουλος, 1907-1908, αρ.16. Κατά την Ψούνη, ο.π., σ. 113, δικαίωμα αποζημίωσης κατά τις ΑΚ 330 επ, 335 επ, 340 επ, ενώ κατά την Σταμπέλου, ο.π., σ. 111 επ, ευθύνη από αδικοπραξία. Για ευθύνη από αδικοπραξία, βλ. σε ΕφΑθ 2459/1983, Αρμ 1983, σ. 1083 ενώ για ευθύνη κατ' αναλογία όσων ισχύουν στην υπαίτια αδυναμία παροχής και στην υπερημερία, βλ. σε ΕφΠειρ 1316/1987, ΕλλΔνη 1990, σ. 1474.

Ο κληρονόμος με απογραφή δεν δικαιούται αμοιβή για τη διοίκηση της κληρονομίας¹⁶⁴. Υποστηρίζεται όμως ότι μπορεί να απαιτήσει από τους κληρονομικούς δανειστές κάθε δαπάνη που έκανε στο πλαίσιο της διοίκησης καθώς και αποκατάσταση κάθε ζημίας που υπέστη χωρίς πταίσμα του κατά τη διοίκηση¹⁶⁵.

4.2. Η υποχρέωση για λογοδοσία¹⁶⁶

Ο εξ απογραφής κληρονόμος ως διοικητής της ομάδας της κληρονομίας, υπόκειται σε λογοδοσία, έναντι των κληρονομικών δανειστών που δεν έχουν ικανοποιηθεί ολοσχερώς ή του εκκαθαριστή (αν έχει διαταχθεί η δικαστική εκκαθάριση της κληρονομίας). Ειδικότερα, οφείλει κατά την ΑΚ 303 να ανακοινώσει σε αυτούς λογαριασμό που να περιέχει αντιπαράθεση των εσόδων και των εξόδων¹⁶⁷ καθώς και ότι προκύψει από την αντιπαράθεση αυτή, όπως και να επισυνάψει τα σχετικά δικαιολογητικά.

Ως προς το περιεχόμενο, στη λίστα των εσόδων περιλαμβάνεται το σύνολο του ενεργητικού (κινητά, ακίνητα, απαιτήσεις) κατά το χρόνο της κοινοποίησης ενώ στην αντίστοιχη των εξόδων περιλαμβάνονται τα χρέη που εξοφλήθηκαν και τα χρέη από τη διοίκηση (έξοδα σφράγισης, απογραφής, λογοδοσίας, δαπάνες διεξαγωγής δικών)¹⁶⁸.

Αν ο κληρονόμος αρνείται την παροχή λογοδοσίας, τότε οι δανειστές μπορούν να ασκήσουν εναντίον του αγωγή προς λογοδοσία κατά την ΚΠολΔ 473 επ. με γενικό αίτημα για καταβολή του καταλοίπου του λογαριασμού ή για απόδοση των αντικειμένων της ομάδας που θα προκύψουν από τη διαδικασία. Αν η αγωγή αυτή, που απορρέει από απαίτηση εξαιτίας χρέους της κληρονομίας, ασκηθεί μέσα σε δύο χρόνια από το θάνατο του κληρονομούμενου υπάγεται στην αποκλειστική δωσιδικία της κληρονομίας (ΚΠολΔ 30§2) ενώ αν ασκηθεί μετά τη διετία υπάγεται είτε στη γενική δωσιδικία του εναγομένου (ΚΠολΔ 22) είτε στην ειδική δωσιδικία της ΚΠολΔ 36, δηλαδή στο δικαστήριο στην περιφέρεια του οποίου έγινε η διαχείριση¹⁶⁹. Σε περίπτωση μη παροχής πληροφοριών ή παροχής εσφαλμένων πληροφοριών, ο κληρονόμος ευθύνεται κατά τους γενικούς κανόνες για την

---

¹⁶⁴ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 61, Παναγιωτόπουλος, 1907-1908 αρ. 17.

¹⁶⁵ Φίλιος, ο.π., § 85 Π, η απόδοση γίνεται με ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων για την εντολή, ΑΚ 721 επ.

¹⁶⁶ Ορφανίδης, σε Ερμηνεία ΚΠολΔ Κεραμέα/Κονδύλη/Νίκα, άρθρα 473 επ. · Μπαλογιάννη, ο.π., άρθρα 838 επ.

¹⁶⁷ Κρητικός, σε ΑΚ Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, αρ. 330, αρ. 1 επ.

¹⁶⁸ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 58 · Παναγιωτόπουλος, 1907-1908 αρ. 19 · Παντελίδου, 1907-1908 αρ. 20 · Ψούνη, ο.π., σ. 112.

¹⁶⁹ Βουζίκας, ο.π., σ. 1126 · Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 59 · Παναγιωτόπουλος, 1907-1908 αρ. 20, Παντελίδου, 1907-1908 αρ. 19 · Ψούνη, ο.π., σ. 112.

ανώμαλη εξέλιξη των δικαιοπραξιών (ενοχή από το νόμο), ενώ δεν αποκλείεται και αδικοπρακτική ευθύνη¹⁷⁰.

4.3. Εκποίηση ακινήτων και τίτλων μετά από άδεια του δικαστηρίου

Κατά την ΑΚ 1908 : « *Ο κληρονόμος με απογραφή δεν μπορεί να εκποιήσει χωρίς άδεια του δικαστηρίου ακίνητα της κληρονομίας ή δημόσια χρεόγραφα ή μετοχές ή ομολογίες ανώνυμων εταιριών. Τα ακίνητα εκποιούνται με πλειστηριασμό, εκτός αν το δικαστήριο διατάξει διαφορετικά.*».

Σχετική αρμοδιότητα για τη χορήγηση της άδειας έχει το δικαστήριο της κληρονομίας, που δικάζει κατά τη διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας, σύμφωνα με τις ΚΠολΔ 810, 797 και ΕισΝΑΚ 121¹⁷¹.

Ο όρος «εκποίηση» γίνεται δεκτό¹⁷² πως πρέπει να ερμηνεύεται διασταλτικά, ως διάθεση, ώστε να περιλαμβάνει όχι μόνο την μεταβίβαση δικαιώματος (π.χ. από πώληση, ανταλλαγή, διανομή) αλλά και την επιβάρυνση καθώς και την παραίτηση. Σχετικά με την εγγραφή υποθήκης, υποστηρίζεται πως θα ήταν υπερβολικό να απαιτείται η άδεια του δικαστηρίου¹⁷³, γιατί η εγγραφή υποθήκης δεν παρέχει κανένα προνόμιο προτίμησης. Αντίθετα, για την ενεχύραση αξιογράφων χρειάζεται η άδεια του δικαστηρίου¹⁷⁴.

Η εκποίηση κληρονομαίου ακινήτου θα πρέπει να γίνει με εκούσιο πλειστηριασμό (ΚΠολΔ 1021), εκτός κι αν το δικαστήριο διατάξει άλλο προσφορότερο τρόπο, όπως για παράδειγμα με εξώδικη συμφωνία¹⁷⁵. Η δικαστική άδεια καλύπτει το επιτρεπτό της εκποίησης και ορίζει και τον τρόπο που θα γίνει. Αν στη δικαστική απόφαση δεν εξειδικεύεται ο άλλος τρόπος εκποίησης, τότε η εκποίηση θα πρέπει να γίνει με πλειστηριασμό¹⁷⁶. Το δικαστήριο μπορεί επίσης να ορίσει ελάχιστο τίμημα ή να επιτρέψει τη διάθεση μόνο προς ορισμένο πρόσωπο¹⁷⁷. Το προϊόν του πλειστηριασμού ή το αντάλλαγμα από την εκποίηση, περιέρχεται στην κληρονομία και όχι στην ατομική περιουσία του

¹⁷⁰ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 59 · Παναγιωτόπουλος, 1907-1908 αρ. 22 · Ψούνη, ο.π., σ. 112.

¹⁷¹ Μπαλογιάννη, 813 αρ. 1.

¹⁷² Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 55 · Παναγιωτόπουλος, 1907-1908, αρ. 24 · Παντελίδου, 1907-1908 αρ. 11 · Ψούνη, ο.π., σ. 111.

¹⁷³ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 59 · Παναγιωτόπουλος, 1907-1908 αρ. 24 · Παντελίδου, 1907-1908 αρ. 11 · Ψούνη, ο.π., σ. 112 · αντιθ. Βουζίκας, ο.π., σ. 1117, κατά τον οποίο απαιτείται άδεια και για την παραχώρηση υποθήκης. Έτσι και η Σταμπέλου, ο.π, σ. 96.

¹⁷⁴ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 55 · Παντελίδου, 1907-1908 αρ. 11.

¹⁷⁵ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 56 · Παντελίδου, 1907-1908 αρ. 11 · Ψούνη, ο.π., σ. 111.

¹⁷⁶ Σταμπέλου, ο.π, σ. 136.

¹⁷⁷ Σταμπέλου, ο.π., σ. 97.

κληρονόμου ή σύμφωνα με την απόφαση του δικαστηρίου μπορεί να κατατεθεί σε πιστωτικό ίδρυμα¹⁷⁸.

Στον εκούσιο πλειστηριασμό θα μπορεί να πλειοδοτήσει και ο ίδιος ο εξ απογραφής κληρονόμος και δεν εφαρμόζεται ούτε η ΑΚ 533 αρ. 1 γιατί ο κληρονόμος δεν διοικεί την περιουσία τρίτου αλλά τη δική του ούτε η ΚΠολΔ 965 § 1 εδ. β', γιατί ο κληρονόμος δεν θεωρείται οφειλέτης αλλά τρίτος ως προς το ακίνητο¹⁷⁹.

Τέλος, η εκποίηση χωρίς την απαιτούμενη άδεια από το δικαστήριο, κατά την κρατούσα άποψη¹⁸⁰, είναι έγκυρη αλλά έχει ως συνέπεια την έκπτωση του κληρονόμου από το ευεργέτημα, σύμφωνα με την ΑΚ 1911 αρ. 4. Υποστηρίζεται όμως και η άποψη¹⁸¹, ότι η συγκεκριμένη εκποίηση πάσχει σχετική ακυρότητα υπέρ των δανειστών της κληρονομιάς.

4.4. Αγωγές του κληρονόμου κατά της κληρονομιάς

Κατά την ΑΚ 1910, *«Οι αγωγές του κληρονόμου με απογραφή κατά της κληρονομιάς απευθύνονται κατά των λοιπών κληρονόμων και, αν δεν υπάρχουν άλλοι, διορίζεται ειδικός κηδεμόνας για τη διεξαγωγή της δίκης, κατά τις διατάξεις για τον κηδεμόνα σχολάζουσας κληρονομιάς.»*

Με την παραπάνω διάταξη ρυθμίζεται το ζήτημα της άσκησης αγωγής του κληρονόμου με απογραφή για ατομικές του αξιώσεις κατά της κληρονομιάς, γιατί κατά τα λοιπά, ως φορέας της κληρονομιάς, ενάγει και ενάγεται για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις της κληρονομιάς¹⁸². Έτσι, οι αγωγές από ατομικές αξιώσεις¹⁸³ του κληρονόμου απευθύνονται κατά των υπόλοιπων κληρονόμων και σε περίπτωση που δεν υπάρχουν τέτοιοι κατά του ειδικού κηδεμόνα, ο οποίος διορίζεται από το δικαστήριο της κληρονομιάς, κατά τις ΚΠολΔ 813, 815 και την ΑΚ 1865επ, αποκλειστικά και μόνο για τη διεξαγωγή της δίκης αυτής¹⁸⁴. Με αναλογική εφαρμογή, για τις αγωγές της κληρονομιάς κατά

¹⁷⁸ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 56 · Παντελίδου, 1907-1908 αρ. 11 · Ψούνη, ο.π., σ. 111 · Φίλιος, ο.π., § 85 Γ Ι.

¹⁷⁹ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 56 υποσημ. 101 · Παντελίδου, 19047-1908 αρ. 12.

¹⁸⁰ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 57 · Παναγιωτόπουλος, 1907-1908 αρ. 28 · Παντελίδου, 1907-1908 αρ. 14 · η ίδια, Ευθύνη, σ. 178 · Ψούνη, ο.π., σ. 111 · Φίλιος, ο.π., § 85 Γ ΙΙ · ΑΠ 531/1995, ΝοΒ 1996, σ. 698, σύμφωνα με την οποία *«...η μόνο συνέπεια, η οποία επέρχεται, εάν ο κληρονόμος εκποιήσει ακίνητο της κληρονομιάς χωρίς άδεια του δικαστηρίου, είναι ότι εκπίπτει του ευεργετήματος της απογραφής και θεωρείται αναδρομικώς ως απλός κληρονόμος. Δεν επηρεάζεται όμως το κύρος της εκποιήσεως, η οποία είναι έγκυρη και ισχυρή ως προς τα αποτελέσματά της, ανεξάρτητα από την έκπτωση από το ευεργέτημα της απογραφής...»*.

¹⁸¹ Βουζίκας, ο.π., σ. 1113.

¹⁸² Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 45 · ΑΠ 351/2011, ΝΟΜΟΣ · ΜΠρΠειρ 6396/2000, ΝοΒ 48, σ. 424

¹⁸³ Παντελίδου, 1910, αρ. 1.

¹⁸⁴ Παναγιωτόπουλος, 1910 αρ. 1.

του κληρονόμου, αν δεν υπάρχουν συγκληρονόμοι οι οποίοι νομιμοποιούνται ενεργητικά για την άσκηση των αγωγών, τότε οι δανειστές της κληρονομιάς μπορούν να ζητήσουν το διορισμό ειδικού κηδεμόνα για να ασκήσει την αγωγή¹⁸⁵ ή οι ίδιοι πλαγιαστικά (ΚΠολΔ 72) σε περίπτωση που οι συγκληρονόμοι αμελούν¹⁸⁶.

4.5. Παραχώρηση της κληρονομιάς

Κατά την ΑΚ 1909 : *«Ο κληρονόμος με απογραφή έχει δικαίωμα να παραχωρήσει την κληρονομική περιουσία στους δανειστές της κληρονομιάς και τους κληροδόχους σύμφωνα με τις διατάξεις της πολιτικής δικονομίας. Με την παραχώρηση αυτή απαλλάσσεται από κάθε υποχρέωση προς αυτούς.»*

Η αποδοχή με το ευεργέτημα της απογραφής συνεπάγεται για τον κληρονόμο ορισμένες υποχρεώσεις, όπως για παράδειγμα η διοίκηση της κληρονομιάς, για τις οποίες αφενός διατρέχει τον κίνδυνο να ευθύνεται και με την προσωπική του περιουσία για κάθε πταίσμα και αφετέρου υπόκειται σε λογοδοσία. Προκειμένου, λοιπόν, να απαλλαγεί από οποιαδήποτε ευθύνη, έχει τη δυνατότητα να παραχωρήσει την κληρονομική περιουσία¹⁸⁷ ιδίως στις περιπτώσεις εκείνες που δεν διαφαίνεται να απομείνει ενεργητικό μετά την εκπλήρωση των υποχρεώσεων¹⁸⁸. Ο απλός κληρονόμος, εξ αντιδιαστολής, δεν έχει αυτή τη δυνατότητα¹⁸⁹.

Η διαδικασία της παραχώρησης της κληρονομιάς γίνεται κατά την ΚΠολΔ 817. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, μετά από αίτηση του κληρονόμου με απογραφή, το δικαστήριο της κληρονομιάς διατάζει τη δικαστική εκκαθάριση της κληρονομιάς που περιέρχεται στον κληρονόμο και διορίζει αυτεπαγγέλτως εκκαθαριστή. Η αίτηση αυτή μπορεί να κατατεθεί οποτεδήποτε¹⁹⁰ και θα πρέπει να αφορά όλα τα στοιχεία της κληρονομιάς¹⁹¹. Ως εκκαθαριστής θα μπορούσε να διοριστεί και ο ίδιος ο κληρονόμος με απογραφή¹⁹².

---

¹⁸⁵ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 46 · Μαργαρίτης, Ερμηνεία ΑΚ, 1901-1912 αρ. 19 · Παναγιωτόπουλος, 1910 αρ. 2 · Παντελίδου, 1910 αρ. 3.

¹⁸⁶ Παντελίδου, 1910 αρ. 3.

¹⁸⁷ ΕιρΑθ 699/2015, ΕφΑΔ 2016, σ. 283.

¹⁸⁸ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 78 · Παναγιωτόπουλος, 1909 αρ. 1 · Παντελίδου, 1909 αρ. 1 · Ψούνη, ο.π., σ. 118-119.

¹⁸⁹ Παναγιωτόπουλος, 1909 αρ. 1 · Βουζίκας, ο.π., σ. 1088 · Παντελίδου, 1909 αρ. 1.

¹⁹⁰ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 80 · Παναγιωτόπουλος, 1909 αρ. 3 · Βουζίκας, ο.π., σ. 1093 · Παντελίδου, 1909, αρ. 1

¹⁹¹ Παναγιωτόπουλος, 1909 αρ. 4 · Σταμπέλου, ο.π, σ. 121 κατά την οποία δεν μπορεί να γίνει επιλεκτικά για συγκεκριμένα αντικείμενα επειδή είναι δύσκολη η διαχείρισή τους ή η ρευστοποίησή τους.

¹⁹² Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 79 υποσημ. 137, όπου παραπέμπει στην ΕφΑΘ 5945/1990, ΕλλΔνη 1992, σ. 355.

Κατά την ΑΚ 1922, από τη δημοσίευση της απόφασης που διατάσσει τη δικαστική εκκαθάριση της κληρονομίας, παύουν τα καθήκοντα του ως κληρονόμου με απογραφή με συνέπεια να απαλλάσσεται από κάθε υποχρέωση απέναντι στους δανειστές της κληρονομίας. Για το χρονικό διάστημα βέβαια πριν την έκδοση της απόφασης διατηρείται η ευθύνη του¹⁹³. Ο εκκαθαριστής, κατά την ΑΚ 1918 αναλαμβάνει τη διοίκηση της περιουσίας, ευθύνεται για κάθε πταίσμα και έχει την υποχρέωση να λογοδοτήσει. Ο εκκαθαριστής νομιμοποιείται παθητικά σε αγωγές που αφορούν την κληρονομία και μόνο κατ' αυτού πρέπει να στραφούν οι κληρονομικοί δανειστές¹⁹⁴. Αν όμως, παρά την δικαστική εκκαθάριση, ζητείται με αγωγή να αναγνωριστεί η έκπτωση του κληρονόμου από το ευεργέτημα λόγω δόλιας σύνταξης ανακριβούς απογραφής, παθητικά νομιμοποιείται ο κληρονόμος κατά την άσκηση της αναγνωριστικής αυτής αγωγής, αφού ο δανειστής της κληρονομίας επιτίθεται εναντίον του κληρονόμου, επιδιώκοντας την ικανοποίηση του από την ατομική περιουσία του κληρονόμου¹⁹⁵.

Βέβαια, και μετά την παραχώρηση δεν χάνει την ιδιότητά του ως κληρονόμος με απογραφή. Παραμένει κύριος και νομέας των κληρονομαίων πραγμάτων και παραχωρεί στον εκκαθαριστή την κατοχή τους για τις ανάγκες της εκκαθάρισης. Ο τελευταίος έχει υποχρέωση μετά την ικανοποίηση των δανειστών να αποδώσει στον κληρονόμο την κατοχή των κληρονομαίων πραγμάτων που απέμειναν¹⁹⁶.

---

¹⁹³ Ψούνη, ο.π., σ. 119.

¹⁹⁴ Παναγιωτόπουλος, 1909, αρ. 8.

¹⁹⁵ ΑΠ 508/2014, ΧρΙΔ 2014, σ. 672.

¹⁹⁶ Παναγιωτόπουλος, 1909, αρ. 7 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 122.

5. ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ

5.1. Έκπτωση από το ευεργέτημα της απογραφής

Κατά την ΑΚ 1911 : « *Ο κληρονόμος χάνει το ευεργέτημα της απογραφής: 1. αν δεν συντάξει εμπρόθεσμα απογραφή 2. αν δολίως έκανε ανακριβή απογραφή 3. σε περίπτωση δόλου σχετικά με τη διαχείριση της κληρονομικής ομάδας 4. αν εκποίησε ακίνητα ή δημόσια χρεόγραφα ή μετοχές ή ομολογίες ανώνυμων εταιριών χωρίς άδεια του δικαστηρίου.*»

Η απώλεια του ευεργετήματος της απογραφής επέρχεται κατά τους περιοριστικά αναφερόμενους στην ανωτέρω διάταξη λόγους. Ειδικότερα,

5.1.1. Μη σύνταξη ή εκπρόθεσμη απογραφή

Κατά την ΑΚ 1903 ο κληρονόμος με απογραφή οφείλει να τελειώσει την απογραφή μέσα σε τέσσερις μήνες αφότου έγινε η δήλωση αποδοχής με το ευεργέτημα της απογραφής. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, ορθά γίνεται δεκτό¹⁹⁷ ότι πρέπει να γίνει συσταλτική ερμηνεία της λέξης «σύνταξη» ώστε εν τέλει να θεωρείται εμπρόθεσμη και η απογραφή όταν η σχετική αίτηση έχει υποβληθεί μέσα στην τετράμηνη προθεσμία. Ο λόγος είναι προφανής, γιατί ο κληρονόμος δεν συντάσσει ο ίδιος την απογραφή αλλά απαιτείται η τήρηση διαδικασίας, κατά την οποία προηγείται η απόφαση του Ειρηνοδίκη με την οποία ορίζεται συμβολαιογράφος για να συντάξει την απογραφή. Έτσι, αν ο κληρονόμος υπέβαλε εμπρόθεσμα τη σχετική αίτηση αλλά η απόφαση του Ειρηνοδίκη εκδόθηκε μετά την παρέλευση της τετράμηνης προθεσμίας ή ο συμβολαιογράφος συνέταξε την απογραφή μετά την παρέλευση της τετράμηνης προθεσμίας, ο κληρονόμος δεν εκπίπτει γιατί η εκπρόθεσμη ολοκλήρωση της απογραφής δεν οφείλεται σε αυτόν.

Επειδή ο κληρονόμος ευθύνεται για τη διοίκηση μόνο αν έχει υπαιτιότητα (άρθρο 1907 ΑΚ), κατά μείζονα λόγο, θα εκπίπτει από το ευεργέτημα μόνο αν υπαιτίως συντέλεσε στη μη εμπρόθεσμη σύνταξη απογραφής¹⁹⁸. Παράλληλα, αν για λόγους ανωτέρας βίας¹⁹⁹ δεν υπέβαλε εμπρόθεσμα αίτηση, δεν επέρχεται έκπτωση από το ευεργέτημα, γιατί αν και δεν αναφέρεται στο νόμο, η μη εμπρόθεσμη

¹⁹⁷ Βουζίκας, ο.π., σ. 1129 · Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 68 · Παναγιωτόπουλος, 1911-1912 αρ. 4 · Παντελίδου, 1911-1912 αρ. 4 · η ίδια, Ευθύνη, σ. 188 · Ψούνη, ο.π., σ. 114 · αντιθ. Φύλιος, ο.π., § 80 Β α

¹⁹⁸ ΜΠρΑθ 100/2013, ΝΟΜΟΣ.

¹⁹⁹ ΜΠρΡοδ 116/2015, ΝΟΜΟΣ, σύμφωνα με την οποία, η τετράμηνη προθεσμία αναστέλλεται λόγω ανωτέρας βίας, όπως τέτοια συνιστά η βαρεία ψυχική νόσος του κληρονόμου.

υποβολή αίτησης θα πρέπει να οφείλεται σε υπαιτιότητα του κληρονόμου²⁰⁰. Αν βέβαια που κατέθεσε την αίτηση εμπρόθεσμα μεν αλλά την τελευταία στιγμή, πάλι δεν εκπίπτει αλλά ίσως να ευθύνεται κατά την ΑΚ 1907²⁰¹.

Σε περίπτωση παραμέλησης σύνταξης εμπρόθεσμης απογραφής δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη πλάνη του κληρονόμου, κατά τις ΑΚ 140επ., γιατί αφενός η σύνταξη απογραφής, ως πράξη διοίκησης, είναι υλική πράξη και αφετέρου η έκπτωση επέρχεται απευθείας από το νόμο ως συνέπεια της παράλειψης ενεργείας του κληρονόμου και όχι ως άμεση επιδίωξη δήλωσης βούλησης αυτού²⁰². Η άκυρη απογραφή που συντάχθηκε εμπρόθεσμα εξομοιώνεται με εκπρόθεσμη απογραφή, οδηγεί σε έκπτωση του από το ευεργέτημα μόνο αν μπορεί να αποδοθεί σε υπαιτιότητα του κληρονόμου²⁰³.

Σχετικά με την ατελή απογραφή, υποστηρίζεται ότι είναι ζήτημα πραγματικό²⁰⁴, αν θα εξομοιωθεί με μη σύνταξης απογραφής και θα οδηγήσει σε έκπτωση από το ευεργέτημα. Αν η ατέλεια είναι ουσιώδης, τότε η απογραφή θα είναι ανυπόστατη, δηλαδή ισοδυναμεί με μη σύνταξη απογραφής, που οδηγεί σε έκπτωση από το ευεργέτημα αν οφείλεται σε υπαιτιότητα του κληρονόμου. Αν η ατέλεια δεν είναι ουσιώδης, ενδέχεται να ισοδυναμεί με ανακριβή περιγραφή, που όπως θα δούμε παρακάτω, οδηγεί σε έκπτωση από το ευεργέτημα αν οφείλεται σε δόλο του κληρονόμου. Αν η ατέλεια είναι σημαντική, και οφείλεται σε υπαιτιότητα του κληρονόμου, αυτός ευθύνεται κατά την ΑΚ 1907 για παραβίαση του καθήκοντος επιμελούς διοίκησης της κληρονομιάς²⁰⁵.

5.1.2. Δόλια σύνταξη ανακριβούς απογραφής

---

²⁰⁰ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 69, Παντελίδου, 1911-1912 αρ. 4., «Επειδή ο κληρονόμος ευθύνεται για τη διοίκηση μόνο αν έχει υπαιτιότητα (ΑΚ 1907), κατά μείζονα λόγο θα εκπίπτει από το ευεργέτημα, μόνο αν υπαιτίως συνετέλεσε στη μη εμπρόθεσμη «σύνταξη» απογραφής.

²⁰¹ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 69 · Παναγιωτόπουλος, 1911-1912 αρ. 6 · Ψούνη, ο.π., σ. 114.

²⁰² ΑΠ 470/1996, ΕλλΔνη 1998, σ. 1316 · ΑΠ 246/1993, ΝοΒ 42, σ. 667.

²⁰³ Παναγιωτόπουλος, 1911-1912 αρ. 8 · Παντελίδου, 1911-1912 αρ. 5 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 128 · Ψούνη, ο.π., σ. 114 · ΜΠρΑθ 3791/2007, ΕφΑΔ 2008, σ. 792, σύμφωνα με την οποία : «ως μη εμπρόθεσμη σύνταξη απογραφής, κατά την έννοια του άρθρου 1911 ΑΚ, νοείται όχι μόνο η τελεία παράλειψη εμπρόθεσμης σύνταξης απογραφής ή η μη περάτωση αυτής μέσα στη νόμιμη προθεσμία αλλά και μέσα στην προθεσμία σύνταξης άκυρης απογραφής, όπως απογραφής με ιδιωτικό έγγραφο ή ενώπιον συμβολαιογράφου μη ορισθέντος από ειρηνοδίκη ή ενώπιον άλλου εκτός του συμβολαιογράφου δημοσίου λειτουργού, που επάγεται έκπτωση από το ευεργέτημα της απογραφής μόνο στο μέτρο που αυτός βαρύνεται με υπαιτιότητα» · ΜΠρΑθ 100/2013, ΝΟΜΟΣ.

²⁰⁴ Παναγιωτόπουλος, 1911-1912 αρ. 9 · Παντελίδου, 1911-1912 αρ. 6 · η ίδια, Ευθύνη, σ. 188-189.

²⁰⁵ Σταμπέλου, ο.π., σ. 128-129.

Ανακριβής, θεωρείται η απογραφή που δεν αντικατοπτρίζει την πραγματική κατάσταση του ενεργητικού και του παθητικού της κληρονομιάς²⁰⁶ και οδηγεί αυτοδικαίως σε έκπτωση από το ευεργέτημα μόνο αν οφείλεται σε δόλο του κληρονόμου²⁰⁷. Για να επέλθει, λοιπόν, έκπτωση από το ευεργέτημα θα πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά ανακριβής απογραφή και δόλος του κληρονόμου²⁰⁸. Ως δόλος νοείται η πρόθεση βλάβης των δανειστών, αρκεί δε και ο ενδεχόμενος δόλος²⁰⁹. Εξ αντιδιαστολής, αν η ανακριβής απογραφή δεν οφείλεται σε πρόθεση αλλά σε αμέλεια του κληρονόμου, τότε αυτός δεν εκπίπτει από το ευεργέτημα²¹⁰.

Κάθε δανειστής της κληρονομιάς έχει έννομο συμφέρον να εγείρει κατά του κληρονόμου αναγνωριστική αγωγή (άρθρο 70 ΚΠολΔ) για να βεβαιωθεί η απώλεια του ευεργετήματος, χωρίς να είναι αναγκαίο να διαθέτει και εκτελεστό τίτλο²¹¹.

Αν από αυτή την ανακριβή απογραφή, είτε αυτή συντάχθηκε με δόλο είτε από απροσεξία, προκλήθηκε ζημία στους δανειστές, ο κληρονόμος θα υποχρεωθεί σε αποζημίωση κατά την ΑΚ 1907, λόγω μη επιμελούς διοίκησης της κληρονομιάς²¹².

Τέλος, αν ο κληρονόμος με απογραφή επικαλείται απογραφή που έχει συντάξει άλλος, όπως για παράδειγμα συγκληρονόμος ή εκκαθαριστής, θα εκπίπτει από το ευεργέτημα μόνο αν ο ίδιος γνώρισε την ανακρίβεια της απογραφής, χωρίς να ενδιαφέρει αν τα πρόσωπα που συνέταξαν την απογραφή ενήργησαν με δόλο ή όχι²¹³.

5.1.3. Δόλος ως προς τη διαχείριση της κληρονομιάς

Ο κληρονόμος με απογραφής, ο οποίος έχει καθήκον να διοικεί επιμελώς την κληρονομία, εκπίπτει από το ευεργέτημα όταν από πρόθεση προβαίνει σε διαχειριστικές πράξεις ή παραλείψεις για να

---

²⁰⁶ Βουζίκας, ο.π., σ. 1132 · Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 71 · Παναγιωτόπουλος, 1911-1912 αρ. 10 · Παντελίδου, 1911-1912 αρ. 7 · η ίδια, Ευθύνη, σ. 189 · Ψούνη, ο.π., σ. 115 · κατά τη Σταμπέλου, ο.π., σ. 129-130, σημαντική για την έκπτωση θα πρέπει να είναι η παράλειψη αναγραφής στοιχείων του ενεργητικού γιατί πολλές φορές η αναγραφή του παθητικού δεν είναι εφικτή.

²⁰⁷ ΑΠ 112/2010, ΧρΙΔ 2010, σ. 696.

²⁰⁸ Παντελίδου, 1911-1912 αρ. αρ. 7 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 130.

²⁰⁹ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 71 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 130 · Ψούνη, ο.π., σ. 115 · Φίλιος, ο.π., § 80 Β β .

²¹⁰ Παντελίδου, Ευθύνη, σ. 189.

²¹¹ ΑΠ 508/2014, ΧρΙΔ 2014, σ. 672.

²¹² Παντελίδου, 1911-1912 αρ. 9 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 131 · όμως κατά τον Βουζίκα, ο.π., σ. 1104-1105, ο οποίος θεμελιώνει την ευθύνη σε αναλογική εφαρμογή των διατάξεων για την ενδοσυμβατική ευθύνη, αδυναμία παροχής ή πλημμελής εκπλήρωση.

²¹³ Παναγιωτόπουλος, 1911-1912 αρ. 13 · Παντελίδου, 1911-1912 αρ. 8 · η ίδια, Ευθύνη, σ. 190 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 132 · Ψούνη, ο.π., σ. 115.

προκαλέσει ζημία στους κληρονομικούς δανειστές. Για παράδειγμα²¹⁴, όταν ο κληρονόμος δόλια απέκρυψε ότι εισέπραξε απαίτηση της κληρονομίας ή παρέλειψε να την εισπράξει και υπέπεσε σε παραγραφή ή όταν εκποίησε ακίνητο (ύστερα από άδεια του δικαστηρίου) αλλά σκοπίμως σε τίμημα πολύ χαμηλότερο από την πραγματική αξία. Όταν όμως επέδειξε αμέλεια, και μάλιστα ανεξάρτητα από το βαθμό της, ως προς τη διαχείριση της κληρονομίας, δεν εκπίπτει από το ευεργέτημα, αλλά ενδεχομένως να ευθύνεται για αποζημίωση των δανειστών κατά την ΑΚ 1907, αν οι τελευταίοι υπέστησαν ζημία²¹⁵.

5.1.4. Εκποίηση χωρίς την άδεια του δικαστηρίου

Ο τελευταίος λόγος έκπτωσης του κληρονόμου από το ευεργέτημα της απογραφής, είναι η εκποίηση ακινήτου ή τίτλων (δημόσια χρεόγραφα ή μετοχές ή ομολογίες ανώνυμων εταιρειών) χωρίς άδεια του δικαστηρίου. Ο όρος εκποίηση θα πρέπει να ερμηνευτεί κι εδώ, όπως και στην ΑΚ 1908, ως διάθεση, με εξαίρεση την εγγραφή υποθήκης²¹⁶. Η έκπτωση μάλιστα σε αυτή την περίπτωση επέρχεται ανεξαρτήτως της υπαιτιότητας του κληρονόμου και ανεξαρτήτως βλάβης των δανειστών²¹⁷.

Στην περίπτωση που η άδεια του δικαστηρίου ορίζει δημόσιο πλειστηριασμό ή δεν εξειδικεύει τον τρόπο εκποίησης, και παρόλα αυτά ο κληρονόμος με απογραφή προβεί σε ελεύθερη διάθεση του ακινήτου, τότε είναι σαν να μην υπάρχει άδεια και ο κληρονόμος εκπίπτει από το ευεργέτημα²¹⁸.

Η εκποίηση της κληρονομίας κατά τις ΑΚ 1942 επ. δεν συνεπάγεται έκπτωση²¹⁹ από το ευεργέτημα της απογραφής γιατί αφενός δεν απαιτείται δικαστική άδεια για να πραγματοποιηθεί και αφετέρου με την εκποίηση της κληρονομίας κατά την ΑΚ 1954 μεταβιβάζεται στον αγοραστή και το δικαίωμα άσκησης του ευεργετήματος της απογραφής²²⁰.

5.1.5. Περίπτωση ανίκανων ή περιορισμένα ικανών για δικαιοπραξία

---

²¹⁴ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 72 · Παναγιωτόπουλος, 1911-1912, αρ. 14.

²¹⁵ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 72 · Παναγιωτόπουλος, 1911-1912, αρ. 15 · Παντελίδου, 1911-1912, αρ. 12 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 132-133 · Ψούνη, ο.π., σ. 115 · ΕφΑθ 2459/1983, Αρμ 1983, σ. 1083, σύμφωνα με την οποία «...Εξ άλλου η αμέλεια της μητρός περί την διαχείρισιν της ομάδος της κληρονομίας δημιουργεί υποχρέωσιν προς αποζημίωσιν και δεν επάγεται έκπτωσιν ούτε και δι' αυτήν».

²¹⁶ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 73 · Παντελίδου, 1911-1912 αρ. 14.

²¹⁷ Παναγιωτόπουλος, 1911-1912 αρ. 16 · Ψούνη, ο.π., σ. 115-116.

²¹⁸ Σταμπέλου, ο.π., σ. 134.

²¹⁹ Παπαχρίστου, 1954, αρ. 3.

²²⁰ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 73 · Παναγιωτόπουλος, 1911-1912, αρ. 16 · Παντελίδου, 1911-1912, αρ. 14 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 134 · Φίλιος, ο.π., § 80 Β .

Κατά την ΑΚ 1912 : «*Σε περίπτωση προσώπων ανίκανων ή με περιορισμένη ικανότητα για δικαιοπραξία, για τα οποία η αποδοχή της κληρονομιάς γίνεται κατά το νόμο με το ευεργέτημα της απογραφής, έκπτωση από το ευεργέτημα επειδή δεν συντάχθηκε απογραφή επέρχεται αν μέσα σε ένα χρόνο, αφότου τα πρόσωπα έγιναν απεριορίστως ικανά, δεν έκαναν την απογραφή.*».

Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, επέρχεται έκπτωση από το ευεργέτημα αν τα παραπάνω πρόσωπα δεν συνέταξαν απογραφή μέσα σε ένα χρόνο αφότου έγιναν απεριορίστως ικανά. Η ρύθμιση αυτή αποκλείει στην προστασία των προσώπων αυτών ώστε να μην διατρέχουν τον κίνδυνο της απώλειας του ευεργετήματος λόγω παράλειψης σύνταξης εμπρόθεσμης απογραφής από το νόμιμο αντιπρόσωπό τους²²¹.

Κατά την κρατούσα και ορθότερη γνώμη²²², η ΑΚ 1912 εισάγει εξαίρεση στην ΑΚ 1903, γιατί τα πρόσωπα αυτά αποδέχονται την κληρονομία με το ευεργέτημα της απογραφής χωρίς να συντάξουν απογραφή και μόνο αν δεν έκαναν την απογραφή μέσα σε ένα χρόνο αφότου έγιναν απεριορίστως ικανά επέρχεται έκπτωση τους από το ευεργέτημα.

Η ΑΚ 1527 εδ β, για λόγους προστασίας των κληρονομικών δανειστών και της ασφάλειας των συναλλαγών, ορίζει ότι τρίτοι που έχουν έννομο συμφέρον μπορούν να ζητήσουν από τον γονέα να συντάξει απογραφή εντός 4 μηνών με αποτέλεσμα η μη σύνταξη να συνεπάγεται ενδεχομένως την ευθύνη του γονέα αλλά όχι την έκπτωση του ανηλίκου²²³. Υποστηρίζεται βέβαια και άλλη άποψη²²⁴, ότι τα παραπάνω πρόσωπα έχουν υποχρέωση να συντάξουν απογραφή μέσα στην προθεσμία της ΑΚ 1903, γιατί η απογραφή θεωρείται πράξη διοίκησης την οποία ο νόμιμος αντιπρόσωπος οφείλει να την συντάξει στην προθεσμία της ΑΚ 1903, διαφορετικά ευθύνεται σε αποζημίωση έναντι των δανειστών κατά την ΑΚ 1907. Όμως μια τέτοια άποψη δεν φαίνεται ορθή, γιατί αν ο

²²¹ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 74 · Παναγιωτόπουλος, 1911-1912 αρ. 20 · Ψούνη, ο.π., σ. 117 .

²²² Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 25 · Σπυριδάκης, ο.π., σ. 408 · Χριστακάκου, ο.π., ΝοΒ 2003 · Ψούνη, ο.π., σ. 117 · ΜΠρΑθ 3843/2002, ΝοΒ 2003, σ. 277 · ΕιρΠαγγ 71/2017, ΕφΑΔ 2017, 856, σύμφωνα με την οποία : « ...Εν προκειμένω, η 3η αιτούσα, η οποία είναι γεννηθείσα στις 25.10.1996 ενηλικιώθηκε στις 25.10.2014, ωστόσο δεν προέβη σε απογραφή της κληρονομιαίας περιουσίας μέχρι τις 25.10.2015, με αποτέλεσμα να έχει εκπέσει του ευεργετήματος της απογραφής της κληρονομιάς και να έχει μεταβληθεί σε απλό κληρονόμο, αναλαμβάνοντας το σύνολο του παθητικού της κληρονομιάς και με την ατομική της περιουσία, με την έννοια ότι οι χρηματικές οφειλές της κληρονομιάς αποτελούν ατομικά χρέη της 3ης αιτούσας κατά το λόγο της κληρονομικής της μερίδας. ».

²²³ ΕφΘεσ 2941/1987, ΕλλΔνη 1990, σ. 1294, σύμφωνα με την οποία επέρχεται έκπτωση από τη εμπρόθεσμη σύνταξη απογραφής για τη μητέρα αλλά όχι για την ανήλικη κόρη της. · ΕιρΛαρ 268/2015, ΝΟΜΟΣ, σύμφωνα με την οποία έχει δικαίωμα ο τρίτος, κυρίως δανειστής, να αξιώσει από το γονέα που έχει τη διοίκηση της περιουσίας ανηλίκου να συντάξει απογραφή οπότε, επί μη σύνταξής της, δεν επέρχεται έκπτωση του τέκνου από το ευεργέτημα, αλλά ευθύνη γονέα έναντι των δανειστών.

²²⁴ Βουζίκας, ο.π., σ. 1131 · Παντελίδου, 1911-1912 αρ. 126 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 137 .

νόμιμος αντιπρόσωπος του ανηλικού ή του δικαστικά συμπαρασταστούμενου είχε υποχρέωση να συντάξει απογραφή μέσα στην προθεσμία της ΑΚ 1903 τότε δεν φαίνεται λογικό ο νομοθέτης να παρέχει τέτοιο δικαίωμα στους κληρονομικούς δανειστές, κατά την ΑΚ 1527 κλπ, να απαιτήσουν τη διενέργεια μιας πράξης που ήταν υποχρεωμένος να εκτελέσει²²⁵.

Επίσης, αν ο νόμιμος αντιπρόσωπος του ανηλικού ή του δικαστικά συμπαρασταστούμενου κατά τη διοίκηση της κληρονομιαιάς περιουσίας υποπέσει στις παραβάσεις της ΑΚ 1911 αρ. 2-4, τότε δεν επέρχεται έκπτωση για τον ανήλικο ή τον δικαστικά συμπαραστατούμενο αλλά ενδεχομένως να ευθύνεται ο νόμιμος αντιπρόσωπος σε αποζημίωση των δανειστών της κληρονομιάς, γιατί ο νομοθέτης επιδιώκει μια τόση σημαντική συνέπεια να επέρχεται ως αποτέλεσμα δικής τους συμπεριφοράς²²⁶.

Συνεπώς τα πρόσωπα που ορίζονται στην ΑΚ 1912 θα εκπέσουν του ευεργετήματος αν μέσα σε ένα χρόνο αφότου έγιναν απεριορίστως ικανά δεν συνέταξαν απογραφή και μόνο αν οφείλεται (κατά τα αναφερόμενα στην ΑΚ 1911 αρ. 1) σε υπαιτιότητα τους²²⁷ ή αν συνέταξαν δολίως ανακριβή απογραφή (ΑΚ 1911 αρ. 2) ή αν διαχειρίστηκαν με δόλο την κληρονομία (ΑΚ 1911 αρ. 3) ή αν εκποίησαν ακίνητα ή τίτλους χωρίς δικαστική άδεια (ΑΚ 1911 αρ. 4)

Αντίστοιχη εφαρμογή γίνεται και στην επιτροπεία ανηλικού (ΑΚ 1625 § 2) και στη δικαστική συμπαράσταση (ΑΚ 1678 § 4).

5.1.6. Το Δημόσιο και λοιπά Ν.Π.Δ.Δ.

Κατ' εξαίρεση το Δημόσιο, κατά την ΕισΝΑΚ 118, δεν υπόκειται σε έκπτωση από το ευεργέτημα. Το ίδιο ισχύει και για την Αρχιεπισκοπή Αθηνών, τις Μητροπόλεις, τα λοιπά εκκλησιαστικά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, το Πανεπιστήμιο Αθηνών (Ν. 5343/1932 αρθρ. 238) και όσα ιδρύματα διεπώνται από τον α.ν. 2039/1939 (αρθρ. 100§1 και 7 §1) για να μην χάσουν το ευεργέτημα από πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων τους²²⁸. Αντίστοιχη εφαρμογή γίνεται και στην επιτροπεία ανηλικού (ΑΚ 1625 § 2) και στη δικαστική συμπαράσταση (ΑΚ 1678 § 4).

---

²²⁵ Παναγιωτόπουλος, 1911-1912 αρ. 21.

²²⁶ Βουζίκας, ο.π., σ. 1137 · Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 75 · Παντελίδου 1911-1912 αρ. 18.

²²⁷ Σταμπέλου, ο.π., σ. 137.

²²⁸ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 63 · Παναγιωτόπουλος, 1911-1912 αρ. 3 · Παντελίδου, 1911-1912 αρ. 2 · Ψούνη, ο.π., σ. 114.

5.2. Ο θάνατος του εξ απογραφής κληρονόμου

Ο θάνατος του κληρονόμου με απογραφή δεν επιφέρει απώλεια του ευεργετήματος, οπότε οι κληρονόμοι του αποδέχονται την αρχική κληρονομία με το ευεργέτημα της απογραφής, αναλαμβάνοντας ως προς αυτήν, και τις αντίστοιχες υποχρεώσεις έναντι των κληρονομικών δανειστών²²⁹.

5.3. Παραίτηση από το ευεργέτημα της απογραφής

Παρότι δεν ορίζεται ρητά στο νόμο, γίνεται δεκτό²³⁰, πως ο κληρονόμος με απογραφής έχει τη δυνατότητα να παραιτηθεί οποτεδήποτε από το ευεργέτημα της απογραφής, αφού ο θεσμός αυτός έχει τεθεί και για το συμφέρον του. Συνήθως, αν διαπιστώσει ότι τελικά η έκταση των υποχρεώσεων είναι μικρότερη από ότι είχε αρχικά υπολογίσει θα θέλει να παραιτηθεί²³¹.

Η παραίτηση γίνεται με μονομερή, μη απευθυντέα, άτυπη, ρητή ή σιωπηρή δήλωσή του κληρονόμου.

Η σιωπηρή δήλωση συνάγεται από ενέργειες ασυμβίβαστες προς τον σκοπό του ευεργετήματος, όπως για παράδειγμα²³² χαριστικές επιδόσεις κληρονομιαίων αντικειμένων, συμβιβασμός, άφεση χρέους. Η πρακτική της σημασία όμως είναι περιορισμένη, γιατί τέτοιες ενέργειες συνιστούν παράλληλα και δόλια παράβαση της υποχρέωσης επιμελούς διοίκησης της κληρονομίας με συνέπεια την έκπτωση του κληρονόμου κατά την ΑΚ 1911 αρ. 3²³³. Πάντως, δεν συνάγεται σιωπηρή παραίτηση από ενέργεια του κληρονόμου χωρίς τη διευκρίνιση ή την προσθήκη «με το ευεργέτημα της απογραφής» ή άλλης παρόμοιας φράσης²³⁴.

Ωστόσο, για τον ανήλικο κληρονόμο είναι μάλλον αμφίβολο ότι έχει τη δυνατότητα να παραιτηθεί από το δικαίωμα της απογραφής²³⁵. Αν δεχθούμε ότι υπάρχει τέτοια δυνατότητα, αυτό θα σήμαινε ότι και ο ανήλικος κληρονόμος θα ευθύνεται για τα χρέη της κληρονομίας απεριόριστα ως απλός κληρονόμος, κάτι που έρχεται όμως σε αντίθεση με την ΑΚ 1527. Επίσης, επειδή η παραίτηση συνιστά διάθεση, τότε ο ανήλικος θα έπρεπε, μέσω του νόμιμου εκπροσώπου του, να ζητήσει την

²²⁹ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 62 · Παναγιωτόπουλος, 1911-1912 αρ. 4, Παντελίδου, 1911-1912 αρ. 3.

²³⁰ Βουζίκας, ο.π., σ. 1136 · Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 65 · Παναγιωτόπουλος, 1911-1912, αρ. 17 · Παντελίδου, 1911-1912, αρ. 1 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 142 · Φίλιος, ο.π., § 80 Β ε · Ψούνη, ο.π., σ. 116.

²³¹ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 65 · Παντελίδου, 1911-1912, αρ. 1.

²³² Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 65 · Παναγιωτόπουλος, 1911-1912 αρ. 17.

²³³ Παντελίδου, Ευθύνη, σ. 194 επ.

²³⁴ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 65 · Παντελίδου, Ευθύνη, σ. 194.

²³⁵ Κρητικός, Ανήλικος κληρονόμος περιουσίας περιέχουσας χρέη, ΕλλΔνη 6016, σ. 1617

άδεια του δικαστηρίου για να παραιτηθεί από το ευεργέτημα της απογραφής, κατά τις ΑΚ 1526 και 1624, και το οποίο θα παράσχει την άδεια μόνο αν κρίνει ότι είναι προς το συμφέρον του ανηλίκου, κάτι μάλλον απίθανο να συμβεί.

5.4. Άλλες περιπτώσεις

Ο νόμος, εκτός από τους παραπάνω τρόπους (έκπτωση και παραίτηση), δεν προβλέπει κάποιο άλλο τρόπο λήξης του θεσμού του ευεργετήματος της απογραφής. Έτσι λοιπόν, ο επιμελής κληρονόμος που ικανοποίησε τους δανειστές, συνεχίζει να διοικεί την κληρονομία με τους αυστηρούς περιορισμούς του ευεργετήματος, χωρίς να υπάρχει έξοδος από τον θεσμό αυτό²³⁶.

Αν και φαίνεται πως με την παραίτηση ο επιμελής κληρονόμος θα μπορούσε να απαλλαγεί από το ευεργέτημα, εντούτοις στο εξής θα ευθύνεται απεριόριστα, ως απλός κληρονόμος²³⁷.

Επίσης, υποστηρίζεται²³⁸, με ανάλογη εφαρμογή της ΑΚ 1916, μετά την πάροδο εύλογου χρόνου, ο κληρονόμος με απογραφή ή οι ατομικοί του δανειστές να έχουν το δικαίωμα να προσκαλέσουν τους δανειστές της κληρονομίας ώστε να αναγγείλουν τις απαιτήσεις τους, επειδή δεν μπορεί η κληρονομία να παραμένει επ' άπειρον ως χωριστή ομάδα με τους περιορισμούς στη διοίκηση και στη διάθεση και πάντως έξω από κάθε εξουσία ατομικών δανειστών του εξ απογραφής κληρονόμου. Κατά την άποψη αυτή η μη εμπρόθεσμη αναγγελία, με ανάλογη εφαρμογή της ΑΚ 1921, αποδεσμεύει τον κληρονόμο από το ευεργέτημα και τις αυστηρές διατυπώσεις και οι ατομικοί δανειστές θα δικαιούνται να καταλάβουν τα κληρονομιαία αντικείμενα. Βέβαια, και στην περίπτωση αυτή ο κληρονόμος θα γίνει απλός κληρονόμος και θα επανέλθει στην απεριόριστη ευθύνη²³⁹.

Επίσης, κατ' άλλη γνώμη²⁴⁰, επειδή ο νομοθέτης επιδιώκει τη σύντομη εκκαθάριση των νομικών καταστάσεων και για τη βεβαιότητα του δικαίου, έχει θεσπίσει την παραγραφή. Κατ' αυτή την άποψη δεν είναι δυνατόν ο νομοθέτης να θέλησε την διαιώνιση επ' άπειρον του θεσμού του ευεργετήματος ώστε ο κληρονόμος να περιμένει επ' άπειρον πότε κάποιος κληρονόμος θα ενεργοποιήσει την αξίωσή του. Ωστόσο επειδή οι υποχρεώσεις της κληρονομίας δεν είχαν αναληφθεί από τον κληρονόμο, αυτός δεν είναι σε θέση να γνωρίζει ούτε να την ύπαρξή τους ούτε τον χρόνο γέννησης

---

²³⁶ Σταμπέλου, ο.π., σ. 145 επ.

²³⁷ Παντελίδου, 1911-1912, αρ. 25.

²³⁸ Φίλιος, ο.π., §81 Β.

²³⁹ Παντελίδου, Ευθύνη, σ. 195.

²⁴⁰ Σταμπέλου, ο.π., σ. 146 επ. .

τους, προτείνεται ως χρόνος έναρξης της παραγραφής ο χρόνος θανάτου του κληρονομούμενου, σύμφωνα με της ΑΚ 1711 εδ. 3, 1710, 1846), ώστε μετά από 20 χρόνια να έχουν υποπέσει σε παραγραφή κατά την ΑΚ 249.

Τέλος, προτείνεται²⁴¹, να τεθεί με νομοθετική πρόβλεψη, ειδική προθεσμία στους δανειστές της κληρονομιάς ώστε να εμφανιστούν, να αναγγείλουν τις απαιτήσεις τους και να ασκήσουν τα δικαιώματά τους κατά της κληρονομιάς. Μετά την άπρακτη παρέλευση αυτής της προθεσμίας ο κληρονόμος με απογραφή θα απαλλάσσεται από τις υποχρεώσεις του έναντι των κληρονομικών δανειστών.

5.5. Συνέπειες από την απώλεια του ευεργετήματος της απογραφής

Με την απώλεια του ευεργετήματος, ο κληρονόμος με απογραφή γίνεται αυτοδικαίως²⁴² απλός κληρονόμος και μάλιστα αναδρομικά από το θάνατο του κληρονομούμενου²⁴³. Αυτό σημαίνει ότι ευθύνεται και με την ατομική του περιουσία για τα χρέη της κληρονομιάς. Δεν απαιτείται για την επέλευση των παραπάνω αποτελεσμάτων η έκδοση δικαστικής απόφασης αλλά παράλληλα δεν αποκλείεται βέβαια και η άσκηση αναγνωριστικής αγωγής (ΚΠολΔ 70) από όποιον έχει έννομο συμφέρον για να βεβαιωθεί η απώλεια του ευεργετήματος²⁴⁴.

Υποστηρίζεται²⁴⁵ και η άποψη, να συνδεθεί η αναδρομικότητα με το λόγο της απώλειας του ευεργετήματος. Έτσι αν ο κληρονόμος διαχειρίστηκε δολίως την κληρονομία ή αν εκποίησε χωρίς άδεια του δικαστηρίου αλλά και στην περίπτωση παραίτησης από το ευεργέτημα, προτείνεται η απώλεια να μην έχει αναδρομική ισχύ αλλά μελλοντική ενέργεια. Η άποψη αυτή επικρίνεται γιατί δεν έχει έρεισμα στο νόμο²⁴⁶.

Ένα άλλο ζήτημα που απασχολεί την επιστήμη, είναι αν εξακολουθεί ο χωρισμός των περιουσιών και μετά την απώλεια του ευεργετήματος. Αν και έχει υποστηριχθεί²⁴⁷ η γνώμη ότι παρά την

---

²⁴¹ Σταμπέλου, ο.π., σ. 148 επ.

²⁴² ΑΠ 112/2010, ΧρΙΔ 2010, σ. 696 · ΑΠ 470/1996, ΕλλΔνη 1998, σ. 1316 · ΑΠ 246/1993, ΝοΒ 1994, σ. 667.

²⁴³ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 76 · Παναγιωτόπουλος, 1911-1912, αρ. 23 · Παντελίδου, 1911-1912, αρ. 26 · η ίδια, Ευθύνη, σ. 196 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 151 · Σπυριδάκης, ο.π., 156.9 · Ψούνη, ο.π., σ. 117-118 · ΑΠ 508/2014, ΧρΙΔ 2014, σ. 672.

²⁴⁴ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 76 · Παντελίδου, 1911-1912 αρ. 26.

²⁴⁵ Παντελίδου, Ευθύνη, σ. 196 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 151-152, η οποία υποστηρίζει ότι δεν είναι δυνατό να εκπίπτει αναδρομικά από το ευεργέτημα μετά από πολλά έτη επιμελούς διοίκησης. Επίσης είναι αμφίβολο αν με αυτόν τον τρόπο εξυπηρετούνται καλύτερα τα δικαιώματα των δανειστών, γιατί αν η κληρονομία είναι φερέγγυα αλλά ο κληρονόμος είναι αφερέγγυος, τότε πολλαπλασιάζεται ο κίνδυνος από τον ανταγωνισμό με τα συμφέροντα των ατομικών δανειστών.

²⁴⁶ Ψούνη, ο.π., σ. 118.

²⁴⁷ Βουζίκας, ο.π., σ. 1139 επ.

απώλεια του ευεργετήματος οι κληρονομικοί δανειστές έχουν δικαίωμα προνομιακής ικανοποίησης από την κληρονομία, εντούτοις ορθότερη είναι η αντίθετη²⁴⁸ γιατί η απεριόριστη ευθύνη του κληρονόμου είναι ασυμβίβαστη με τη συνέχιση της κληρονομίας ως χωριστής ομάδας. Άλλωστε ο κληρονόμος έχει δικαίωμα να επιλέξει αν θα αποδεχθεί την κληρονομία με το ευεργέτημα της απογραφής οπότε είναι άτοπο να διατηρείται μετά την απώλεια κάτι που ήταν αποτέλεσμα της δικής του επιλογής²⁴⁹.

Σχετικά με την μη παροχή προνομίου από την εγγραφή υποθηκών κατά την ΑΚ 1906, μετά την απώλεια αίρεται κι αυτό αναδρομικά, ώστε κάθε εγγραφή που έγινε μετά το θάνατο του κληρονόμου να εξασφαλίζει προνομιακή ικανοποίηση σύμφωνα με τη χρονολογική τάξη της εγγραφής τους²⁵⁰.

Συνεπώς μετά την απώλεια του ευεργετήματος της απογραφής αφενός οι δανειστές της κληρονομίας μπορούν να στραφούν κατά της ατομικής περιουσίας του κληρονόμου για να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις τους αλλά και οι ατομικοί δανειστές του κληρονόμου μπορούν να στραφούν κατά της κληρονομίας για να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις τους, χωρίς να υπάρχει προνόμιο των κληρονομικών δανειστών απέναντί τους²⁵¹.

---

²⁴⁸ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 77 · Παναγιωτόπουλος, 1911-1912, αρ. 24 · Σταμπέλου, ο.π., σ. 152-153 · Ψούνη, ο.π., σ. 118.

²⁴⁹ Παντελίδου, 1911-1912 αρ. 29

²⁵⁰ Παναγιωτόπουλος, 1911-1912 αρ. 25 · Παντελίδου, 1911-1912, αρ. 30.

²⁵¹ Γεωργιάδης, ο.π., αρ. 77

ΜΕΡΟΣ Β

Στο σημείο αυτό, παρατίθενται τέσσερις πίνακες στους οποίους καταγράφονται τα αποτελέσματα της έρευνας που διενήργησα στα πλαίσια της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Ειδικότερα, ζήτησα, από τα Ειρηνοδικεία Αθηνών, Αμαρουσίου, Αχαρνών, Πειραιώς, Περιστερίου και Χαλανδρίου, στοιχεία σχετικά με τον συνολικό αριθμό α) των δηλώσεων αποδοχής κληρονομίας με το ευεργέτημα της απογραφής και β) των αποποιήσεων, που έχουν κατατεθεί σ' αυτά, από το έτος 2013 έως και σήμερα, ώστε να εξετάσουμε διαχρονικά τους δύο θεσμούς. Στο αίτημά μου, απάντησαν μόνο τα Ειρηνοδικεία Αθηνών και Πειραιώς, τα αποτελέσματα των οποίων αποτυπώνονται στους πίνακες με αριθμούς (1) και (2).

Στη συνέχεια, αναζήτησα αντίστοιχα στοιχεία και από σχετικά δημοσιεύματα στον ηλεκτρονικό τύπο και εντόπισα δύο σχετικά άρθρα, τα αποτελέσματα των οποίων αποτυπώνονται στους πίνακες με αριθμούς (3) και (4).

Από την εξέταση των επιμέρους στοιχείων καταλήγουμε στα εξής συμπεράσματα :

1. ο συνολικός αριθμός των αποποιήσεων είναι υπερπολλαπλάσιος των δηλώσεων αποδοχής με το ευεργέτημα της απογραφής.
2. το ποσοστό αύξησης των αποποιήσεων από το έτος 2013 έως και σήμερα έχει υπερδιπλασιαστεί. Επίσης, προέκυψαν τα ακόλουθα στοιχεία, τα οποία όμως δεν έχουν καταγραφεί σε κάποιο επίσημο έγγραφο, γιατί δεν υπάρχει σχετική δυνατότητα από τα συστήματα μηχανοργάνωσης των Ειρηνοδικείων, αλλά με ενημέρωσαν προφορικά οι αρμόδιοι υπάλληλοι, ότι :
3. η αποδοχή με το ευεργέτημα της απογραφής παρατηρείται συνήθως σε μεγάλες ή πολύ μεγάλες περιουσίες.
4. η διαδικασία της απογραφής γίνεται συνήθως στις μισές περιπτώσεις που έχει προηγηθεί δήλωση με το ευεργέτημα της απογραφής.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.

Από Ειρηνοδικείο Αθηνών

ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΟΠΟΙΗΣΕΩΝ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΩΝ ²⁵²	ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΑΠΟΔΟΧΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΜΕ ΤΟ ΕΥΕΡΓΕΤΗΜΑ ΤΗΣ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ ²⁵³
2013	6.079	76
2014	8.700	124
2015	9.600	144
2016	11.655	160
2017	14.075	153
2018	14.560	153
2019	10.320 (έως 26-9-2019)	95 (έως 5-9-2019)

²⁵² Τα στοιχεία αυτά εστάλησαν την 26-9-2019 από το Τμήμα Μηχανοργάνωσης και Πληροφορικής του Ειρηνοδικείου Αθηνών, κατόπιν ειδικής άδειας του Προϊσταμένου του Ειρηνοδικείου Αθηνών, που χορηγήθηκε ύστερα από αίτησή μου στα πλαίσια έρευνας για τη διπλωματική εργασία του Π.Μ.Σ με θέμα «Το ευεργέτημα της απογραφής»

²⁵³ Τα στοιχεία αυτά εστάλησαν την 5-9-2019 από το Τμήμα Λογιστηρίου – Πληροφορικής του Ειρηνοδικείου Αθηνών, κατόπιν ειδικής άδειας του Προϊσταμένου του Ειρηνοδικείου Αθηνών, που χορηγήθηκε ύστερα από αίτησή μου στα πλαίσια έρευνας για τη διπλωματική εργασία του Π.Μ.Σ με θέμα «Το ευεργέτημα της απογραφής»

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.

Από Ειρηνοδικείο Πειραιώς²⁵⁴

ΕΤΟΣ	ΑΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ	ΑΠΟΔΟΧΗ ΕΠ ΩΦΕΛΕΙΑ Α-ΠΟΓΡΑΦΗΣ
2013	1.493	16
2014	1.515	24
2015	1.673	19
2016	1.922	16
2017	2.934	12
2018	3.083	20
2019	2.120 (έως 26-9-2019)	9 (έως 26-9-2019)

²⁵⁴ Τα στοιχεία αυτά, από το με αρ. πρωτ. 1752/27-09-2019 έγγραφο του Ειρηνοδικείου Πειραιώς, με θέμα : «ΠΑΡΟΧΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ» σε απάντηση της με αριθμ. πρωτ. 1752/16-9-2019 αίτησης μου, όπως προέκυψαν από έλεγχο που έγινε στο βιβλίο ευρετήριο εκθέσεων, δηλώσεων αποποιήσεων, αποδοχών κ.λ.π. που τηρείται στο Ειρηνοδικείο Πειραιώς, από 01-03-2013 μέχρι και 26-09-2019, κατόπιν ειδικής άδειας της Προϊσταμένης του Ειρηνοδικείου Πειραιώς, που χορηγήθηκε ύστερα από αίτησή μου στα πλαίσια έρευνας για τη διπλωματική εργασία του Π.Μ.Σ με θέμα «Το ευεργέτημα της απογραφής»

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.

Από όλη τη χώρα²⁵⁵

ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΟΠΟΙΗΣΕΩΝ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΩΝ ΣΕ ΟΛΗ ΤΗ ΧΩΡΑ
2013	29.199
2014	41.388
2015	45.628
2016	54.424
2017	130.000 (προσωρινά στοιχεία)

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.

Από Ειρηνοδικείο Καλαμάτας²⁵⁶

ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΟΠΟΙΗΣΕΩΝ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΩΝ
2014	338
2015	359
2016	413
2017	589
2018	579 (έως 01-10-2018)

²⁵⁵ Τα στοιχεία αυτά προκύπτουν από ρεπορτάζ της εφημερίδας «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», έντυπη έκδοση, συντάκτης Χατζηνικολάου Πρόδρομος, 11-5-2018, και είναι διαθέσιμα στον ιστότοπο <https://www.kathimerini.gr/963619/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/stis-130000-ektinax8hkan-oi-apopoihseis-klhronomiwn>

²⁵⁶ Τα στοιχεία αυτά προκύπτουν από ρεπορτάζ της ηλεκτρονικής εφημερίδας [elftheriaonline.gr](http://www.elftheriaonline.gr), συντάκτης Κολυβάρη Νικολέτα, 03-08-2018, και είναι διαθέσιμα στον ιστότοπο <https://www.elftheriaonline.gr/local/koinonia/dikastiko/item/167295-lysi-gia-na-meiothouyn-oi-apopoiiseis-apodoxi-klironomias-me-to-evergetima-tis-apo-grafis>

ΜΕΡΟΣ Γ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο θάνατος ενός προσώπου δεν συνεπάγεται την απόσβεση των υποχρεώσεων του, αλλά η περιουσία του ως σύνολο περιέρχεται στους κληρονόμους του.

Με βάση την ΑΚ 1710, στον κληρονόμο περιέρχονται το ενεργητικό αλλά και το παθητικό της κληρονομιάς, με αποτέλεσμα, εφόσον δεν αποποιηθεί την κληρονομία, να ευθύνεται ως απλός κληρονόμος, δηλαδή και με την ατομική του περιουσία για τις υποχρεώσεις της κληρονομιάς (ΑΚ 1901), δηλαδή ευθύνη προσωπική και απεριόριστη. Παράλληλα, επέρχεται σύγχυση της κληρονομιάς με την ατομική περιουσία του κληρονόμου, με συνέπεια η ενιαία πλέον περιουσία να καθίσταται υπέγγυα έναντι όλων των δανειστών, κληρονομικών και ατομικών.

Επειδή όμως μια τέτοια λύση φαίνεται να είναι ιδιαίτερα αυστηρή για τον κληρονόμο, ο οποίος ξαφνικά ευθύνεται και για «ξένα» χρέη, ο νομοθέτης παρέχει στον κληρονόμο το δικαίωμα να αποδεχθεί την κληρονομία με το ευεργέτημα της απογραφής. Με αυτόν το θεσμό του κληρονομικού δικαίου, που ρυθμίζεται στις ΑΚ 1902 επ., ο κληρονόμος με απογραφή ευθύνεται για τις υποχρεώσεις της κληρονομιάς, έως το ενεργητικό της. Επίσης, δεν επέρχεται σύγχυση των δύο περιουσιών, με αποτέλεσμα στην υπεγγυότητα των διακριτών αυτών περιουσιακών ομάδων, ώστε καθεμιά να αποτελεί τη βάση ικανοποίησης συγκεκριμένων δανειστών.

Ο κληρονόμος που επιθυμεί να αποδεχθεί την κληρονομία με το ευεργέτημα της απογραφής, οφείλει μέσα στην προθεσμία για την αποποίηση της κληρονομιάς, να καταθέσει στη γραμματεία του δικαστηρίου της κληρονομιάς δήλωση αποδοχής με το ευεργέτημα της απογραφής. Επίσης, οφείλει να τελειώσει την απογραφή της κληρονομιάς μέσα σε τέσσερις μήνες αφότου γίνει η παραπάνω δήλωση. Επειδή όμως η απογραφή διατάσσεται με απόφαση του Ειρηνοδικείου στην περιφέρεια του οποίου βρίσκονται τα προς απογραφή πράγματα και διενεργείται από συμβολαιογράφου, με τη σύμπραξη δύο πραγματογνωμόνων, υποστηρίζεται η άποψη για συστατική ερμηνεία της ΑΚ 1903 ώστε μέσα στην προθεσμία των τεσσάρων μηνών ο κληρονόμος να έχει τουλάχιστον καταθέσει την αίτηση για την απογραφή της κληρονομιάς.

Οι ανήλικοι και τα πρόσωπα που τελούν σε δικαστική συμπαράσταση, αποδέχονται εκ του νόμου, πάντοτε με το ευεργέτημα της απογραφής, και οφείλουν να συντάξουν την απογραφή μέσα σε ένα

έτος αφότου έγιναν απεριορίστως ικανά. Το Δημόσιο και ορισμένα άλλα Ν.Π.Δ.Δ. αποδέχονται εκ του νόμου με το ευεργέτημα της απογραφής και δεν έχουν υποχρέωση να συντάξουν απογραφή.

Ως αποτέλεσμα της αποδοχής με το ευεργέτημα της απογραφής, δεν επέρχεται σύγχυση της κληρονομίας με την ατομική περιουσία του κληρονόμου και παραμένουν δύο ξεχωριστές ομάδες. Ο κληρονόμος με απογραφή ευθύνεται για τις υποχρεώσεις της κληρονομίας, μόνο με τα πράγματα της κληρονομίας (*cum viribus hereditatis*), έως το ενεργητικό της.

Η αποδοχή με το ευεργέτημα της απογραφής, συνεπάγεται για τον κληρονόμο αυστηρούς περιορισμούς, ως αντιστάθμισμα της περιορισμένης ευθύνης του. Ο κληρονόμος με απογραφή λοιπόν, έχει δικαίωμα αλλά και υποχρέωση να διοικεί την ξεχωριστή ομάδα της κληρονομίας, ως κύριος αυτής και όχι ως τρίτος, αλλά με σκοπό πρωτίστως την ικανοποίηση των δανειστών της κληρονομίας, έχει υποχρέωση για λογοδοσία απέναντι στους δανειστές της κληρονομίας, δεν μπορεί να εκποιήσει ακίνητα ή κάποιους τίτλους της κληρονομίας χωρίς άδεια από το δικαστήριο και ευθύνεται για κάθε πταίσμα σε περίπτωση μη επιμελούς διοίκησης της κληρονομίας. Απ' την άλλη όμως, όταν ασκεί τα ατομικά του δικαιώματα έναντι της κληρονομίας, αντιμετωπίζεται ως τρίτος.

Ο κληρονόμος με απογραφή, χάνει το ευεργέτημα αν εκπέσει ή αν παραιτηθεί. Στο νόμο, δεν προβλέπεται άλλος τρόπος λήξης του ευεργετήματος της απογραφής, ώστε ο επιμελής κληρονόμος συνεχίζει να διοικεί την κληρονομία με τους αυστηρούς περιορισμούς που συνεπάγεται η αποδοχή με το ευεργέτημα της απογραφής.

Οι αυστηρές διατυπώσεις για να αποδεχθεί κάποιος την κληρονομία με το ευεργέτημα της απογραφής αλλά και οι αυστηροί περιορισμοί που προβλέπονται για τον κληρονόμο που θα επιλέξει να αποδεχθεί την κληρονομία με το ευεργέτημα της απογραφής, αλλά και σε συνδυασμό με το γεγονός ότι δεν προβλέπεται νομοθετικά κάποια προθεσμία που λήγει το ευεργέτημα, καθιστούν την αποδοχή της κληρονομίας με το ευεργέτημα της απογραφής, ως έναν θεσμό του κληρονομικού δικαίου που δύσκολα θα επιλέξει ο κληρονόμος.

Όπως προκύπτει και από την έρευνα που διενεργήθηκε και παρατίθεται στο δεύτερο μέρος της παρούσας διπλωματικής εργασίας, η συντριπτική πλειοψηφία των κληρονόμων, καταφεύγουν στην λύση της αποποίησης της κληρονομίας, χάνοντας έτσι όμως και τη δυνατότητα, να επωφεληθούν αν ύστερα από την ικανοποίηση των κληρονομικών δανειστών απομείνει κάτι στην κληρονομία.

Για αυτό το λόγο, κρίνεται απαραίτητη μια νομοθετική ρύθμιση, ώστε να τροποποιηθεί ο θεσμός της αποδοχής με το ευεργέτημα της απογραφής ως προς το χρόνο λήξης του ευεργετήματος. Τέλος, προτείνεται, να τεθεί με νομοθετική πρόβλεψη, ειδική προθεσμία στους δανειστές της κληρονομίας ώστε να εμφανιστούν, να αναγγείλουν τις απαιτήσεις τους και να ασκήσουν τα δικαιώματά τους κατά της κληρονομίας. Μετά την άπρακτη παρέλευση αυτής της προθεσμίας ο κληρονόμος με απογραφή θα απαλλάσσεται από τις υποχρεώσεις του έναντι των κληρονομικών δανειστών.

*** * ***

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

Α. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αρβανιτάκης Π., σε Κεραμέα Κ./Κονδύλη Δ./Νίκα Ν., Ερμηνεία του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2000
2. Βαθρακοκοίλης Β., ΕΡΝΟΜΑΚ Αστικού Κώδικα, Αθήνα, 2010
3. Βαρελάς Δ., Κληρονομικό Δίκαιο, Νομική Βιβλιοθήκη, 2016
4. Βουζίκας Ε., Κληρονομικό Δίκαιο, Τόμος Γ, Αθήναι, 1983
5. Γεωργιάδης Α., Κληρονομικό Δίκαιο, 2^η έκδοση, Δίκαιο και Οικονομία, Π.Ν.Σάκουλας, 2013
6. Κατράς Ι., Αγωγές Αστικού Κώδικα και Ενστάσεις, 6^η έκδοση, Σάκκουλας Αντ. Ν., 2010
7. Κρητικός Α., σε Αστικό Κώδικα Γεωργιάδη Α. – Σταθόπουλου Μ., τ. 2 (άρθρα 287-495), άρθρο 330, Π.Ν.Σάκουλας
8. Λέκκας Γ., Η σχολάζουσα κληρονομία, κατά τον Αστικό Κώδικα και τον Κώδικα Κοινοφελών Περιουσιών και Σχολαζουσών Κληρονομιών (Ν. 4182/2013), Π.Ν.Σάκκουλας, 2016
9. Μαργαρίτης Μ., Μαργαρίτη Α., Επίτομη Ερμηνεία Αστικού Κώδικα και ΕισΝΑΚ, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2016
10. Μπαλογιάννη Ε., σε Απαλλαγάκη Χ., Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο, τόμος ΙΙ, Νομική Βιβλιοθήκη, 2019
11. Ορφανίδης Γ., σε Κεραμέα Κ./Κονδύλη Δ./Νίκας Ν., Ερμηνεία του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2000
12. Παναγιωτόπουλος Β., σε Σύντομη Ερμηνεία του Αστικού Κώδικα (ΣΕΑΚ) Γεωργιάδη, τ. ΙΙ (άρθρα 947-2035), άρθρα 1901-1912, Π.Ν.Σάκκουλας, 2010
13. Παντελίδου Ρ., Η ευθύνη του κληρονόμου για τις υποχρεώσεις της κληρονομίας, Αντ. Σάκκουλας, Αθήνα – Κομοτηνή, 1997
14. Παντελίδου Ρ., σε Αστικό Κώδικα Γεωργιάδη Α. – Σταθόπουλου Μ., τ. 10 (άρθρα 1871-2035), άρθρο 1901-1912, Π.Ν.Σάκουλας, 1998
15. Παπαδοπούλου Ε., Ένωση και χωρισμός κληρονομιαίας και ατομικής περιουσίας του κληρονόμου, Αντ. Σάκκουλας, Αθήνα 2015-

16. Παπαχρίστου Θ., σε Αστικό Κώδικα Γεωργιάδη Α. – Σταθόπουλου Μ., τ. 10 (άρθρα 1871-2035), άρθρο 1954, Π.Ν.Σάκουλας, 1998
17. Σταμπέλου Χ., Η ευθύνη του κληρονόμου με απογραφή, Αντ. Σάκουλας, Αθήνα – Κομοτηνή, 2004
18. Σπυριδάκης Ι., Κληρονομικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκουλα, Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2018
19. Τριανταφυλλίδης Χ., σε Απαλλαγάκη Χ., Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο, τόμος ΙΙ, Νομική Βιβλιοθήκη, 2019
20. Τριάντος Ν., Αστικός Κώδικας, Ερμηνεία κατ' άρθρο, 3^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, 2015
21. Φίλιος Π., Κληρονομικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκουλα, Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2011
22. Ψούνη Ν., Κληρονομικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκουλα, Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2016

Β. ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

1. Γεράκη Κ., Ενημερωτικό σημείωμα σε ΑΠ 630/2009., ΧρΙΔ 2010, 105
2. Γεωργιάδης Α., Ο όρος περί μη εκποίησης του κληρονομαίου ακινήτου – Καταπίστευμα υπέρ των εξ αδιαθέτου κληρονόμων του βεβαρημένου, ΧρΙΔ 2001, σελ. 280
3. Καρανίκα Β., Ο συμβολαιογράφος στην εκουσία δικαιοδοσία, ΕλλΔνη 5/2001, σελ. 1338
4. Κουμάνης Σ., Η προθεσμία αποποίησης της κληρονομίας κατ' ΑΚ 1847 των ανίκανων προς δικαιοπραξία προσώπων, Αρμ 2005, σελ. 1449
5. Κρητικός Α., Ανήλικος κληρονόμος και χρέη, Δνη 2016, 1667
6. Παπαντωνίου Σ., Συμβολή εις την ερμηνεία του άρθρου 1906 ΑΚ, ΝΔικ 1956, 140
7. Παντελίδου Κ., Ευθύνη κληρονόμων με απογραφή επί της ρήτηρας συνέχισης της ομόρρυθμης εταιρείας σε περίπτωση θανάτου του αρχικού εταίρου, ΧρΙΔ 2006, σελ. 189
8. Πρέζας Αθανάσιος, Σημείωμα σε απόφαση 7271/2025 ΔΠρΑθ, ΔΦορΝ 2007, σελ. 1474
9. Παντελίδου Κ., Χρόνος και Προθεσμίες, Μελέτη, ΝοΒ 2015, 451
10. Σκαλίδης Γ., Η προσαύξεις εις την εξ αδιαθέτου κληρονομική διαδοχή, Αρμ 1972, 151
11. Σπυριδάκης Ι., Η απόσβεση εμπράγματων δικαιωμάτων με συγχώνευση – κανόνας – εξαιρέσεις, ΝοΒ 2004, 3
12. Χριστακάκου Κ., Ενημερωτικό σημείωμα σε ΜΜπΑθ 3843/2002, ΝοΒ 2003, 277
13. Χριστακάκου Κ., Ενημερωτικό σημείωμα σε ΜΠρΠειρ, ΝοΒ 2001, 424

14. Ψυχογιός Θ., Η υποβολή δήλωσης φόρου εισοδήματος από τον κληρονόμο με το ευεργέτημα της απογραφής, ΔΦορΝ 2007, 1641

Γ. ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ Ν.Σ.Κ.

1. 106/2018
2. 203/2016
3. 83/2007
4. 731/2002
5. 630/2000
6. 474/1998